T a r t u R i i k l i k Ü l i k o o l

NSVL Ajaloo Kateeder

S O T S I A L I S T L I K U K U L T U U R I E L U

A R E N G P Ä R N U S

1956. - 1961.a.

D i p l o m i t ö ö

Töö teostaja

Ajal.-keeleteaduskonna
ajalooosakonna
VI k. mittestatsionaarne
üliõpilane
A. E b r o k

Juhendaja
van. õpet. M. L õ h m u s

TRÜ NSVL ajal. kat.
nr. 1661.

Pärnu 1962

S i s s e j u h a t u s

Nõukogude rahvad on käinud ära kuulsusrikka tee oma kodumaa rahvamajanduse ja kultuuri ülesehitamisel. Kõrvuti rahvamajanduse tormilise arenguga on arenenud ka sotsialistlik kultuur.

Kommunism eeldab mitte ainult materiaalsete hüvede küllust, vaid ka vaimse kultuuri kõrget taset. Uue ühiskonna ülesehitamise kogemused kinnitavad seda, et kommunismi edasiliikumise tempo on tihedas seoses sellega, kuidas me arendame sotsialistlikku kultuuri.

Kommunistlik Partei on alati seadnud kultuuriküsimusi tähtsale kohale. Neil on olnud suur osatähtsus ka Nõukogude Eesti töötajate kasvatamisel. Kommunistliku Partei juhtiv osa eesti nõukogude kultuuri arendamisel

ning vabariigi sotsialistliku ümberkorraldamise kiire protsess avasid eesti kultuuri arendamisele avarad võimalused.

Käesolevas töös vaadeldava perioodi jooksul on toimunud suured muudatused sotsialistliku kultuurielu arengus, võrreldes eelnevaga. Ajal, kui Nõukogude rahvad on asunud ehitama kommunismi, tõuseb veelgi teravamalt esile töötajate kultuurilise kasvu küsimus. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programmis on öeldud, et elanikkonna kultuurilisest kasvust oleneb väga suurel määral tootlike jõudude kasv, tehniline progress ja tootmise organiseerimine, töörahva ühiskondliku aktiivsuse tõus, omavalitsuse demokraatlike aluste areng, elu-olu kommunistlik ümberkorraldamine.[1)]

Ajavahemikul 1956. kuni 1961. aastani toimusid Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XX, XXI ja XXII kongress. Kõigil neil kongressidel arutati sotsialistliku kultuurielu arengu küsimusi ja näidati teid nende lahendamiseks. Suured ülesanded seadis Kommunistlik Partei uue sugupõlve kasvatamisel. Oma kõnes NLKP

---

1) NLKP programm, Tallinn, 1961, lk. 119.

XX kongressil ütles sm. Hruštšov, et hoolitsus laste eest, nende kasvatamise eest on üldrahvalik ülesanne. Meie nõukogude ühiskond pöörab ka tulevikus väga suurt tähelepanu sirguva põlvkonna kommunistlikule kasvatamisele.[1] Sotsialistlik maa võib korraldada ja peab korraldama laste kasvatamist mõõtmatult paremini ja täiuslikumalt, sest meie ülesanne ei ole kujundada rahvale sügavalt vaenulikku aristokraatlikku kihti, vaid uue ühiskonna ehitajaid, õilsa hingega ja kõrgete ideaalidega inimesi, kes piiritu ustavusega teenivad oma rahvast, kes sammub kogu progressiivse inimkonna avangardis.[2]

Uue põlvkonna kasvatamise huvides tuli likvideerida koolielus mitmeid väärnähtusi, mida märgiti ka NLKP XX kongressil. Üheks suuremaks puuduseks oli õppetöö teatud irdumine elust, kooli lõpetanute mitteküllaldane ettevalmistus praktiliseks tegevuseks.[3]

Et tugevdada kooli sidemeid eluga, märgiti

---

1) H r u š t š o v, N. S., Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruanne Partei XX kongressile, Tallinn 1956, lk. 89.

2) Samas, lk. 88.

3) Samas, lk. 86.

NLKP XX kongressil, on tarvis mitte üksnes võtta koolide õppekavasse uusi aineid, mis annavad põhiteadmisi tehnika ja tootmise küsimustes, vaid ka süstemaatiliselt harjutada õpilasi töötama ettevõtteis, kolhoosides ja sovhoosides, katsepõldudel ja koolitöökodades.

Tuleb ümber korraldada keskkooli õppeprogramm suurema tootmisalase spetsialiseerumise suunas, et kümneaastase kooli lõpetanud noormeestel ja neidudel oleks hea üldharidus, mis avab tee kõrgemale haridusele, ja et nad ühtlasi oleksid ette valmistatud praktiliseks tegevuseks, sest suur osa keskkooli lõpetajaid asub kohe tööle mitmesugustes rahvamajandusharudes.[1)]

Sotsialistliku kultuurielu arendamisel on suur osatähtsus ka kultuuriasutustel. NLKP XX kongressil ütles sm. Hruštšov, et kultuuriasutused töötavad tihti lahus kommunistliku ülesehitustöö praktilistest ülesannetest. Kultuurimajad, klubid, raamatukogud ja punanurgad peavad muutuma parteiorganisatsioonide tugibaasiks massilises poliitilises ja kul-

---

1) H r u š t š o v, N. S., Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruanne Partei XX kongressile, lk. 86.

tuurhariduslikus töös.[1]

Ideoloogilise töö alal pidas NLKP XX kongress väga tähtsaks ülesandeks likvideerida propaganda irdumine kommunistliku ülesehitustöö praktikast.

Propaganda ülesanne ei piirdu ainult sellega, et selgitada marksismi-leninismi teooriat, vaid ta peab kaasa aitama selle teooria praktilisele elluviimisele.[2]

Kogu meie partei ja riigi ideoloogiline töö peab arendama välja nõukogude inimeste uusi omadusi, kasvatama neid kollektivismi ja tööarmastuse, sotsialistliku internatsionalismi ja patriotismi, uue ühiskonna kõrgete moraalipõhimõtete vaimus, marksismi - leninismi vaimus.

Et jõuda kommunismini, kõige õiglasema ja täiuslikuma ühiskonnani, kus täiel määral välja arenevad vaba inimese kõik parimad moraalijooned, on meil juba nüüd vaja kasvatada tulevikuinimest. Nõukogude inimestes tuleb arendada kommunistlikku moraali, mil-

---

1) H r u š t š o v, N. S. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruanne Partei XX kongressile, lk. 127.

2) Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XX kongressi resolutsioonid, Tallinn 1956, lk. 23.

le aluseks on ustavus kommunismile ja leppimatus tema vaenlaste suhtes, teadlikkus ühiskondlikult kohusest, aktiivne osavõtt tööst ühiskonna hüvanguks, vabataht-lik kinnipidamine inimeste ühiselu põhireeglitest, seltsimehelik vastastikune abi, ausus ja tõearmastus, sallimatus avaliku korra rikkujate vastu.[1)]

Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei seadis üles kommunismiehitamise ülesande. Kogu meie maal on nõukogude inimesed asunud selle elluviimisele kõigil rahvamajandusealadel. Lähtudes NLKP programmi seisu-kohtadest tuleb pöörata erilist tähelepanu elanikkon-na kultuurilisele kasvatamisele, aga ka sotsialistli-ku kultuuri arengu küsimustele. Ulatuslikum sotsia-listliku kultuuri arengut kajastavate materjalide lä-bitöötamine ja analüüs annavad võimaluse uute üles-annete püstitamiseks. Käesolevas töös on antud üle-vaade sotsialistliku kultuurielu arengust Pärnu lin-nas. Taolisi ülevaateid ei ole seni ühegi Eesti NSV linna või rajooni kohta. Töö käsitleb põhiliselt

---

1) H r u š t š o v, N. S., NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959-1965, Tallinn 1959, lk. 53.

kultuurielu arengut aastail 1956 - 1961, mil kavandati suured plaanid meie ühiskonna - kommunistliku ühiskonna ehitamiseks. Neid aastaid ei saa aga eraldada kogu nõukogudeaegse sotsialistliku kultuurielu arenguteest, mille tõttu käesolevas töös on tehtud ka ajalooline tagasivaade. See on väga oluline, sest Pärnu kohta seni veel sääraseid andmeid kogutud ei ole ja osa arhiivimaterjale on hävimise ohus. Eraldada aga üksikuid aastaid tervikust ei ole õige, kuna paljude küsimuste lahendamisele eelnes aastaid ettevalmistustööd, eksimusi, ebaõnnestumisi. Neid oli vaja arvestada.

Allikmaterjalidena on kasutatud Pärnu Arhiivi, Pärnu Linna TSN Täitevkomitee osakondade ja allasutuste arhiive, EKP Pärnu Linnakomitee arhiivi. Suurt abi osutasid perspektiivsete plaanide väljatöötamisel kultuuriküsimustes Pärnu Linna TSN Täitevkomitee plaanikomisjoni esimees sm. A. Ratasep, NSVL Statistika Keskvalitsuse Pärnu Linna Inspektuuri juhataja sm. M. Safin, linna peaarhiteks sm. J. Linnakivi jt.

Töö on jaotatud nelja ossa. Esimeses osas

on antud ülevaade sotsialistliku kultuurielu arengust Pärnu linnas. Kuna osa materjale seni ilmunud kogumikes[1] on vananenud, siis autori poolt esitatavad andmed korrigeerivad nii mõnelgi puhul eelnevat.

Linn ei saa eksisteerida ilma perspektiivideta. Nii on need olemas ka Pärnu linnal väljatöötatuna aastaiks 1961-1980. Need perspektiivid näitavad ühtlasi, milliseid nõudeid seab homne päev kultuurielu alal. Juba kodanlikul ajal tegutses Pärnus kultuuriasutuste võrk. Milline oli suhtumine kultuurhariduslikku töösse sel ajal, seda aitab kõige paremini selgitada võrdlus kodanliku Pärnu linnaomavalitsuse ja sotsialistliku Pärnu täitevkomitee eelarvete vahel.

Teises osas on pööratud peatähelepanu hariduselule. Kodanliku diktatuuri perioodil tegutses Pärnus 16 kooli. Ühelgi neist ei tulnud töötada kahes vahetuses. Praegu on koolide arv linnas ligi poole väiksem. Paljudes koolides on õppetingimused ruumide osas halvemad. Milliseid muutusi on toimunud võrreldes kodanliku Pärnu linna koolisüsteemiga? Milliseid raskusi tuleb ületada, et tugevdada kooli sidemeid eluga? Kui-

---

1) T a r m i s t o, V., Eesti NSV Andmete kogumik, Tallinn 1959.

das tuleks haridusselu korraldada ja organiseerida perspektiivselt eelolevaks kümneks aastaks? Tehtud analüüs püüab aidata kaasa nende küsimuste lahendamisele.

Kolmas osa haarab massilise kultuuri töö küsimusi. Käsitletud on Pärnu L. Koidula nimelist Draamateatrit, kultuurimaju, klubisid, kinosid, raamatukogusid, muuseume, ajakirjandust ja loengulist tööd elanikonna keskel. Antakse ülevaade ka kehakultuuri ja spordi kohta. Igal massilise kultuuri töö asutusel, organisatsioonil on oma pale, oma konkreetsed funktsioonid, mis on kujunenud välja nõukogude korra tingimustes. Kõik nad haaravad endaga kaasa suuri töötajate ja õppiva noorsoo hulki. Nende asutuste ja organisatsioonide tööst oleneb suurel määral kommunismiehitaja vaimse palge kujundamine. ja ideoloogiline kasvatamine. Toetudes konkreetsetele allikmaterjalidele on autor püüdnud näidata, milline on iga asutuse, organisatsiooni arengutee ja millised ülesanded ning perspektiivid on neil NLKP XXII kongressi otsuste elluviimisel.

Neljandas osas on vaatluse alla võetud täh-

tis probleem - kommunistliku moraali kasvatamine. Kommunismi ehitamine eeldab suuri muudatusi inimeste teadvuses. Kõigist ülesandeist on see kahtlemata kõige komplitseeritum ja raskem, vahest ka kõige pikaajalisem, sest praegu näeme veel palju sellist, mis ei ole kooskõlas meie areneva eluga. Käsitledes kultuurielu arengut ja perspektiive, ei saa mööduda kuidagi nende küsimuste lahendamise konkreetseist võimalusist Pärnu linnas.

Näha, mida on andnud nõukogude võim Pärnu töötajatele, millised suured võimalused on avanenud sisult sotsialistliku, vormilt rahvusliku kultuuri arendamisel nõukogude võimu aastail, see ongi käesoleva töö kirjutaja eesmärgiks.

Selleks et mõista kõiki kultuurielu arenguga seotud küsimusi, on vaja tutvuda mõningate Pärnu linna majandusgeograafiliste joontega, mis iseloomustavad linna ja tema arenguperspektiive.

Töö koostamisel oli raskusi, kuna autoril tuli mitmel pool ise korrastada toimikuid, vastasel korral ei oleks olnud võimalik materjale tsiteerida

ja viidata. Nii oli see näiteks Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Haridusosakonna, kultuurimajade, klubide jt. arhiivides. Enamik esitatavatest materjalidest on senini statistiliselt läbi töötamata. Kõik tabelid ja diagrammid on autor koostanud iseseisvalt ning üht-lasi esmakordselt süstematiseerinud ja valinud materjalid. Ilmnes, et Pärnu Linna TSN Täitevkomitee osakondade mitmekordsete ümberkolimiste käigus on läinud kaduma arhiivimaterjalid endise kehakultuuri- ja spordikomitee ning laste spordikooli kohta ajavahemikul 1945-1955. Lohaka hooldamise tõttu - arhiivi hoitakse praeguseni lukustamata kapis üldkäidavas koridoris - on läinud kaduma materjalid Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Haridusosakonna arhiivist. Täiendavaid suusõnalisi andmeid, mis puudutavad kultuuriasutuste tööd sõjajärgsetel aastatel, oli raske saada ka selle tõttu, et peaaegu kõigis kultuuriasutustes on olnud suur kaadrite voolavus ja paljud inimesed Pärnust lahkunud.

Mõnende täitevkomitee kultuurharidusosakonna töötajate süü tõttu on põhjendamatult hävitatud materjalid massiliste kultuuriliste ürituste kohta (laulu-

peod, rahvakunstiõhtud jne.) kuni 1960. aastani.

Perspektiivsete plaanide väljatöötamiseks eelolevaks kümneks aastaks ja pikemaks ajaks kutsuti autori initsiatiivil 12 korral kokku nõupidamisi. Nendest võtsid osa linna täitevkomitee juhtivad töötajad, keda ühed või teised küsimused puudutasid.

Pärnu on vabariigis Tallinna ja Tartu järele suuremaid tööstus-, transpordi-, kuurordi- ja kultuurikeskusi. Linn asub Pärnu lahe ääres ja samanimelise jõe suudmes. Suudmeosas voolab jõgi paralleelselt Pärnu lahe rannikuga, nii et jõe ja mere vahele jääb madal kuni kahe kilomeetri laiune poolsaar. Kui linna laius ulatub mõne kilomeetrini, siis Riia ja Haapsalu maanteed pidi on ta 10 kilomeetrit pikk. Arvestades geograafilisi iseärasusi on enamik tööstusi koondunud Pärnu jõe piirkonda. Mere ääres paikneb sanatooriumide ja kuurortide linnaosa. Teine, väiksem osa linnast asub Pärnu jõe parempoolsel kaldal.

Pärnu on üleliiduliselt tuntud merekuurordina. 1958.a. pühitses kuurort oma 100 aasta juubelit. Igal aastal käib Pärnus ravil ligikaudu 14.000

inimest.[1] Võrreldes kodanliku perioodiga on see arv kasvanud 17-kordseks.

Pärnu on kliima-mudaravikuurort, kus on võimalik saada muda-, vesi- ja kliimaravi, massaaži, elektriravi jne. Õhu- ja päikesevannideks sobib hästi 2,5 kilomeetri pikkune avar liivarand, mis on põhjatuultе eest varjatud Rannapargiga. Suplust soodustab madala rannavee kiire soojenemine päikesekiirte mõjul. Puhkajate teenistuses on 3 spetsialiseeritud sanatooriumi kümne ravikorpusega. Alates 1946.-1947. aastast ravitakse siin aasta läbi. Sanatooriumid on varustatud ravi-diagnostiliste kabinettidega, kliiniliste laboratooriumidega jne.

Pärnu kuurordi väljaarendamiseks eeloleva kümne aasta jooksul on ette nähtud uusi ehitusi puhkajate teenindamiseks. Nii alustab mudaravila pansionaadi ehitamist Nõukogude tänava äärde neile, kes soovivad ravida endid mudaravilas mittesanatoorses korras. Samasuguse pansionaadi 100 inimesele rajab

---

1) NSVL Statistika Keskvalitsuse Pärnu Linna Inspektuuri juhataja M. S a f i n i suusõnalistel andmetel.

ka 1. sanatoorium. 1. sanatooriumil on kavas ehitada praeguse peakorpuse kõrvale klimaatiline paviljon, kus oleks võimalik ka talvel päevitada rannaliival. Reumahaigete raviks püstitab Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Ministeerium Pärnusse uue sanatooriumi. Suvise toitlustamise korraldamiseks rajatakse juurdeehitusena praeguse rannahoone kõrvale 200-kohaline söökla. Arvestades eeltoodut näeme, et Pärnu kuurort laiendab eelolevail aastail tunduvalt oma tegevust.

Sõja ajal sai linn kannatada - purustati linna jõeäärne osa, hävisid ka üle Pärnu ja Sauga jõe viivad sillad. Sõjajärgsetel aastatel on siin palju muutunud - peale taastatud hoonete on ehitatud hulgaliselt uusi. Rajati sillad üle Pärnu ja Sauga jõe. Koos linnaga kasvas ka elanikkond.

Kui 1922.a. oli Pärnus 18500 elanikku, 1934. a. 20300 ja 1939.a. 21886 elanikku, siis 1956.a. oli nende arv kasvanud 36300-ni.[1] Seega on juurdekasv olnud võrreldes sõjaeelsega 14414 inimest. Suurene-

---

1) T a r m i s t o, V., Eesti NSV Andmete kogumik, Tallinn 1959, lk. 18.

mine sellega 165,9%. Võrdluseks olgu toodud, et Tartu linna elanikkond suurenes sama ajavaheniku jooksul 130%.[1] Elanikkonna arv kasvas ka järgnevate aastate jooksul, ulatudes 1959.a. 37056-ni.[2]

Elanikkonna kasv on seletatav tööstuse pideva arenemisega linnas. On ju Pärnu üks suuremaid tööstuselinnu Eesti NSV-s, andes 5,3% vabariigi tööstustoodangust.[3] Kodanliku ajaga võrreldes on Pärnu osa Eesti tööstuse kogutoodangus suurenenud enam kui kahekordseks.

Nõukogude võimu ajal on Pärnus loodud mitmekülgne tööstus paljude ettevõtetega, millest mitmed on üleliidulise tähtsusega. Esikoht tööstustoodangus kuulub toiduainete tööstusele, mille kogutoodang moodustab üle 63% linna tööstuse kogutoodangust. Järgnevad tekstiilitööstus 18%, masinaehitus ja metallitööstus 9% jt. [4]

---

1) T a r m i s t o, V., Eesti NSV Andmete kogumik, Tallinn 1959, lk. 18.

2) NSVL Statistika Keskvalitsuse Pärnu Linna Inspektuuri arhiiv, Rahvastiku mehaanilise liikumise kaust nr. 10, 1959, lk. 3.

3) T a r m i s t o, V., Eesti NSV, Tallinn 1959, lk.18.

4) Pärnu Linna TSN Täitevkomitee plaanikomisjoni esimehe sm. A. Ratasepa suusõnalistel andmetel.



Foto nr. 1.

* Pärnu Kalakonservikombinaat *



Foto nr. 2.

* Pärnu Linakiettaamis- ja Kudumisvabrik *

Mõningate tooteliikide osas on Pärnul vabariigis juhtiv koht. Sellisteks on eeskätt kalakonservid, mis moodustavad üle 50% Eesti NSV kalakonservitoodangust. Pärnu kõige tähtsamaks tööstusettevõtteks on kalakonservikombinaat, olles suuremaid Balti liiduvabariikides. Kombinaat töötab alates 1956. aastast. Juba 1958.a. suurenes tema toodang 1956.a. võrreldes enam kui 1,5-kordseks. Siinse kalatööstuse tooraine-baasiks on Pärnu basseini kalarikkad veed. See bassein on vabariigi tähtsaim kalapüügipiirkond.

Üle vabariigi tuntud tööstusettevõtteks on Pärnu Linaketramis- ja Kudumisvabrik, mille kvaliteetsed tooteid hinnatakse kogu NSV Liidus.

Pärnus valmistatakse ka suuski, mööblit ja puittaarat. Kergetööstusealastest ettevõtetest on tähtsaim nahavabrik "Kroom", kus valmistatakse jalatseid.

Väga suured ülesanded seisavad Pärnu linna tööstusel ees eeloleva kümne aasta jooksul. Praegu rekonstrueeritakse linaketramis- ja kudumisvabrikut, mille tulemusel tekstiiltoodang 1970.a. peab kasvama

1958.a. võrreldes kahekordseks.[1]

Tunduvalt kasvab kalatööstus. 1970.a. peab see olema 60% võrra suurem praegusest. Eriti laiendatakse kalakonservide väljalaset. Ehitatakse juurde metallkarpe valmistav tsehh, mis hakkab varustama kogu vabariiki. Konservitööstuse toodang kasvab praeguselt 25.000.000 toosilt 60.000.000 toosini.[2] Pärnu basseini kalavarude säilitamise huvides asutakse töötlema Atlandi heeringat. Tõenäoliselt hakkavad Pärnu kalalaevad käima Atlandi ookeani lõunapoolseis osades.

1970. aastaks on ette nähtud kasv ka teiste toodanguliikide osas. Nii suureneb nahatööstuses toodang kahekordseks, mööblitööstuses - kolme ja poole kordseks, trikotaažitööstus - neljakordseks, ehitusdetailide tööstuses - viiekordseks.[3] Põhiliselt hakkab viimane valmistama raudbetoondetaile. Ehitustegevus laieneb märgatavalt. Praegu tuleb linnas iga inimese kohta keskmiselt 7,4 m^2 elamispinda. Elanikkonna käsutuses on 304000 m^2 elamispinda.[4]

---

1) Pärnu Linna TSN Täitevkomitee plaanikomisjoni esimehe sm. A. Ratasepa andmeil.

2) Samas.

3) Samas.

4) Pärnu linna peaarhitekti sm. J. Linnakivi andmeil.

Kuna 1970.a. planeeritakse elaniku kohta 15 m^2 elamispinda, siis tuleb täiendavalt ehitada uus linnaosa, arvestades ka seda, et urbaniseerumisprotsessi jätkudes võib elanikkonna arv veelgi suureneda. 1980.a. on linnas plaani kohaselt 50.000 inimest.[1] Elanikkonna kasv on seotud tööstuse kasvuga, ettevõtete ehitamise ja käikulaskmisega. Uus linnaosa on planeeritud looduslikult kaunisse Tamistesse. Tõenäoliselt kaob edaspidi ka vahe Pärnu ja Sindi linna vahel, kuna vahepealne territoorium võetakse elamute alla. Uue linnaosaga ühenduse hõlbustamiseks on tarvis ehitada jõele veel üks sild. Üle selle silla kulgeks edaspidi uus transiittee Tallinn-Riia. On selge, et kasvava elanikkonna tarviduste rahuldamiseks tuleb uutesse linnaosadesse rajada ka kultuuriasutusi. Ehitamisel, aga eelkõige planeerimisel võetakse arvesse kultuuriasutuste ratsionaalset paigutamist.

Pärnu linn omab juhtivat kohta ka Eesti kultuuriajaloos. Kultuuriasutusi oli siin juba kodanlikul ajal. Võrreldes praegusega oli koolide arv ligi kaks

---

1) Pärnu linna peaarhitekti sm. J. Linnakivi andmeil.

korda suurem ning need töötasid peaaegu kõik ühes vahetuses. Kultuuritööga tegeles 1938.a. 10 organisatsiooni ja spordi alal kolm ühingut. Tekib mulje, nagu oleks juba tollal olnud kultuurhariduslik töö hästi korraldatud. Tegelikult oli olukord hoopis vastupidine. Kodanlikus Eestis vajati kultuuri niipalju, kui seda oli tarvis klassidiktatuuri õigustamiseks. Laialdaste rahvamasside tähelepanu püüti kõrvale juhtida ühiskondlikest probleemidest ja klassivõitlusest. Selleks oli vaja hoida töötavad hulgad eemal tõelisest haridusest ja kultuuritööst. Ilmekalt väljendub see kasvõi selles, et kodanlikus Eestis vähenesid pidevalt kohaliku linnavalitsuse toetused kultuuriasutustele, ehkki viimased võitlesid tihtipeale suurte maksuraskustega.

Nii eraldati 1927/28.a. hooajaks teatrile "Endla" 6250 krooni, 1928/29.a. hooajaks 5000 krooni, 1929/30.a. hooajaks 3000 krooni ja 1938/39.a. hooajaks ainult 2500 krooni.[1] Dotatsiooni vähendamine ei tähendanud seda, et teatri olukord oleks selle aja jooksul

---

1) Pärnu muuseumi arhiiv, Raamat nr. 4658, Pärnu linna 1929/30.a. eelarve, lk. 26.

majanduslikult paranenud. Vastupidi, teater sattus veelgi suurematesse raskustesse ja korduvalt seisis ees sulgemise oht. Ainult tänu väikese grupi entusiastide jõupingutustele ja näitlejate suurele kaasabile suudeti elada hooajast hooaega.

Ka haridusele ja kultuurile ettenähtud summad linna eelarves näitasid vähenemise tendentsi. Nii olid need 1927/28.a. 174577 krooni, 1928/29.a. 124164 krooni, 1929/30.a. 130895 krooni. 1938./39.a. eraldati veel mõnevõrra suurem summa - 150104 krooni, kuid 1927/28.a. tasemèni see siiski ei ulatunud.[1)]

Pöördeliselt muutus olukord nõukogude võimu kehtestamisega Eesti NSV-s. Aastast aastasse eraldati rohkem raha haridusele ja kultuurile. Eriti ilmekalt väljendub see järgmistes arvudes: 1945.a. eraldati haridusele ja kultuurharidusele 2.668.400 rubla,

1946.a. - 3.309.000 rubla, 1947.a. - 4.797.000 rubla,

1948.a. - 5.234.700 rubla, 1949.a. - 5.508.500 rubla,

1952.a. - 5.960.400 rubla, 1953.a. 6.348.000 rubla,

---

1) Pärnu muuseumi arhiiv, Raamat nr. 4640, Pärnu linnaomavalitsuse 1938/39.a. aruanne, lk. 24.

1955.a. 6.399.000 rubla.[1)]

Ka edaspidi jätkus hariduse ja kultuurihariduse süsteemile eraldatud summade kasv. 1961.a. täpsustatud eelarve kohaselt määrati selleks otstarbeks 1.806.300 rubla.[2)]

Juba nende eelarvete võrdlemine näitab, millist tähelepanu osutab nõukogude kord töötajate kultuuritaseme tõstmisele ja teiselt poolt - kui väheseks jäid toetused kultuuritööle kodanlikus Eestis. Näeme kahte erinevat ühiskonnasüsteemi, kahte erinevat suhtumist töötajate kasvatamisse.

Kokkuvõttes võime öelda, et Pärnu on nõukogude korra tingimustes kasvanud suureks kuurortlinnaks ja tööstusekeskuseks. Arengu perspektiivid on avarad. NLKP XXII kongressil kavandatud plaanide põhjal laieneb Pärnu tööstus. 1961.-1980. aastail kasvab tunduvalt nende kodanike arv, kelledel nõukogude kord võimaldab sanatoorset puhkust ja ravi Pärnus. Paraneb elanikkonna varustamine elamispinnaga. Ehi-

---

1) Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Rahandusosakonna arhiiv, Aastaaruanded 1945.-1955.a.

2) Uues rahas - pärast 1. jaanuari 1961.a. rahareformi.

tatakse juurde uusi linnaosi koos kultuuriasutustega. Tunduvalt laieneb kultuuriasutuste töö linna praegusel territooriumil. Kui kapitalistlikus süsteemis olid kultuurhariduslikud asutused Pärnu linnas rasketes majanduslikkudes tingimustes, siis sotsialistliku kultuurielu arenguks on Nõukogude valitsus ja Kommunistlik Partei andnud suurt toetust, mis väljendub üldisel kujul kasvõi kultuurhariduslike asutuste finantseerimises. Aastast aastasse kasvavad eraldamised hariduse ja kultuurhariduse süsteemile kõnelevad küllaltki selget keelt. Sotsialistliku kultuurielu arengu üheks põhiliseks näitajaks on see, kui suurt tähelepanu pööratakse rahvaharidusele. Seetõttu on ka käesolevas töös võetud kõigepealt vaatluse alla rahvahariduse arengu küsimused.

I peatükk

Rahvahariduse arengust Pärnus

Kultuurielu arengu üheks eredamaks näitajaks on rahvahariduse süsteem, selle korraldamine ja väljaarendamine. Kodanlik Eesti ei suutnud lahendada haridusprobleemi. Väikekodanlik suurte kapitalistlike maade ripatsriik ei vajanud palju haritud inimesi.

Juba eelpool (vaata lk. 22) nägime, et kodanlik linnaomavalitsus vähendas aastast aastasse summasid koolide ja kultuuriasutuste ülalpidamiseks.

Selleks et saada ülevaadet kooliolude kujunemise ja arengu kohta Pärnu linnas, tuleb heita pilk tagasi ja jälgida, kuidas kujunes välja koolivõrk Pärnu linnas. Ajaloolise tagasivaate taustal tahaks eriti rõhutada kodanliku koolisüsteemi arengu reg-

ressiivsust. Sotsialistliku ja kodanliku koolikorraldu-se formaalne võrdlemine ei tooks selgust sellesse küsimusse, kuna arvuliselt oli kodanliku korra ajal koole rohkem kui praegu. Koolid töötasid põhiliselt ühes vahetuses ja võimalused klassi- ja koolivälise-ks tööks olid sellega paremad. Siin tuleb arvesse võtta seda, et sõja ajal hävinesid Pärnu linnas viis kooli koos kogu varandusega. Sõjajärgseil aastail alustati koolielu sotsialistlikku ümberkorraldamist väga raskete-s tingimustes.

Tuleb näidata ka seda, mida uut tõi sisuliselt nõukogude koolisüsteem, kuidas see on lähendanud õpilasi elule. Pärnu üldhariduslikel ja erialastel koolidel seisab ees suur ülesanne - kommunismiehitaja kasvatamine. Ka selle ülesande realiseerimist tuleb analüüsida, lähtudes võimalustest eeloleva kümne aasta jooksul.

Pärnu koolivõrk oli juba kodanliku korra algusaastaiks välja kujunenud. 1922/23. õppeaastal töötas linnas 16 alg- ja keskkooli 1388 õpilasega. Klassikomplekte oli 108.[1] Vaatamata linna elanike arvu kasvule 10% võrra on õpilaste üldarv 1929/30. õppeaastaks langenud 1288-ni.[2] Üldhariduslike koolide arv oli 12, neist 9 algkooli ja 3 keskkooli. Raskete majanduslike tingimuste tõttu oli osa erakoolidest sunnitud omad uksed sulgema. Õpilaste arv vähenes seetõttu, et paljud olid sunnitud õppimise pooleli jätma majanduslikel põhjustel ja minema tööle. Ka õppivaist noortest kannatasid paljud puuduse all. Rasketest majanduslikest oludest tingituna esitati 1929/30. õppeaastal 27% algkooli õpilaste kohta palved majandusliku toetuse saamiseks.[3]

Tunduvalt kahanes keskkooli õpilaste arv.

Nii oli poeg- ja tütarlaste gümnaasiumide 1. klassides

---

1) Pärnu Arhiiv, f. 119, nim. 1, s.-ü. 76, lk. 1.
2) Pärnu Arhiiv, f. 119, nim. 1, s.-ü. 76, lk. 79.
3) Pärnu Arhiiv, f. 119, nim. 1, s.-ü. 76, lk. 80/2.

1928.a. oktoobris 178 õpilast

1929.a. oktoobris 146 -"-

1930.a. oktoobris 127 -"- 1)

Mitte juhuslikult ei kirjuta Pärnu koolide inspektor J. Estam pärast revideerimist, et lähema kolme aasta jooksul ei ole loota õpilaste arvu suurenemist. Samas teeb ta ettepaneku koondada koolid ühiseks gümnaasiumiks, korraldada sisseastumiseks võistluseksamid ja vastu võtta soovijaist umbes 70%.[2]

Kodanlik Eesti ei vajanud haritud tööjõudu. Töötute seaski oli küllalt kõrgema haridusega inimesi. Väga madal oli ka õppeedukus keskkoolides, moodustades 1929/30. õppeaastal vaid 59%.[3]

1938/39. õppeaastal tegutses linnas üldhariduslikke koole 16, kuid 7-s oli klasse alla kolme. Mitmed neist olid kääbuskoolid (IV algkool - 34 õpilast, vene algkool - 32 õpilast jne.).[4]

Koolinõunik J. Estam märgib järjekordses

---

1) Pärnu Arhiiv, f. 119, nim. 1, s.-ü. 76, lk. 80/3.
2) Pärnu Arhiiv, f. 119, nim. 1, s.-ü. 76, lk. 80/4.
3) Pärnu Arhiiv, f. 119, nim. 1, s.-ü. 76, lk. 80/5.
4) Pärnu Arhiiv, f. 119, nim. 1, s.-ü. 219, lk. 1-56.

aasta-aruandes, et paljud lapsed langevad algkoolidest välja, kuna nad on maal karjasteks. Kooli saavad nad seetõttu tulla hiljem kui teised ja peavad sealt lahkuma enne õppetöö lõppu. Loomulikult tekib nii teadmistes suuri lünki ja peagi tuleb kool pooleli jätta.[1)]

Nii ilmusid 1938/39. õppeaasta sügisel hiljem kooli 74 õpilast ja lahkusid enne õppetöö lõppu 174 õpilast.[2)]

Sugugi parem ei olnud olukord ka kutsekoolidega. Koolide inspektor J. Estam leiab, et kutsekoolide võrku ei ole tarvis laiendada, kuna väikelinn ei vaja rohkem tööjõudu, vahest mõningal määral puu- ja rauatöölisi.[3)]

Eeltoodust nähtub, et kodanliku Eesti hariduselu oli tabanud sügav kriis. Vaatamata elanikkonna kasvule vähenes õpilaste arv alg- ja keskkoolides. Aineline puudus, mis oli tingitud rasketest majanduslikkudest oludest, sundis ligi ühte kolmandikku algkoolide õpilastest pöörduma abipalvetega toidu või riietus-

---

1) Pärnu Arhiiv, f. 119, nim. 1, s.-ü. 76, lk. 86/9 .
2) Pärnu Arhiiv, f. 119, nim. 1, s.-ü. 76, lk. 86/9.
3) Pärnu Arhiiv, f. 119, nim. 1, s.-ü. 76, lk. 80&4.

esemete saamiseks koolide juhtkondade poole. Enamik neist palveist jäi rahuldamata ja paljudel tuli pooleli jätta haridustee. Parem ei olnud lugu ka keskkoolides, kus 1930/31. õppeaastal kerkis päevakorda koolide koondamise küsimus õpilaste vähesuse tõttu. Keskkoolidesse astumiseks oli paljudele suureks takistuseks võrdlemisi kõrge õppemaks.

Säärane olukord valitses Eesti hariduselus kuni kodanliku korra kukutamiseni.

1940.a. revolutsioonilised sündmused tõid kaasa suuri muudatusi ka hariduselus. Õpilaste arv kasvas juba esimesel õppeaastal 5% võrra, samuti suurenes 18% võrra klassikomplektide arv.[1] Õppe- ja kasvatustöö sisuline külg rajati uutele, kommunistliku ideoloogia põhiprintsiipidele. Arenes hoogne komsomoli- ja pioneeritöö.

Tohutuid kahjusid tõi fašistlik okupatsioon. Sõjatules hävisid või said raskesti kannatada viis koolimaja, paljud kooliraamatukogud ja hulgaliselt õppeasutustele vajalikku inventari. Väike osa säi-

---

1) Vaata tabel lk.32

lis endisest õpetajate kaadrist. Puudus igasugune ülevaade koolikohustuslike laste kohta. Kõike tuli alustada otsast peale.

Juba 1944.a. lõpuks jõuti nii kaugele, et esimesed koolid võisid avada omad uksed. 1945/46. õppeaastal töötas Pärnus kaheksa kooli 79 klassikomplektiga.[1] Avati ka täiesti uut tüüpi õppeasutus - töölisnoorte kool nelja klassikomplektiga.[2]

Praeguse ENSV teenelise õpetaja B. Rea juhatusel alustas tööd õhtualgkool neile, kes olude sunnil ei saanud kodanliku korra tingimustes omandada algharidust. Koolis olid viiendad ja kuuendad klassid, õpilasi 70.[3]

Eriti hoogsaks arenguperioodiks Pärnu üld- ja erihariduslikele koolidele olid viies ja kuues viisaastak. Juhindudes NLKP XX kongressi direktiividest pöörasid kohalikud haridusorganid suurt tähelepanu keskkoolivõrgu edasisele laiendamisele. Ruumikitsikust ai-

---

1) Pärnu linna TSN Täitevkomitee Haridusosakonna arhiiv, Aruannete kaust 1945/46. õppeaastal, lk. 1-37. (lüh. Pärnu linna HO arhiiv)
2) Pärnu linna HO arhiiv, Aruannete kaust 1956/46. õppeaasta, lk. 1-37.
3) Avatakse õhtualgkool, "Pärnu Rahva Hääl" 1940, nr.67, 20.IX.

tas mõnevõrra vähendada uue koolihoone valmimine 1958.a. sügisel (Tallinna mnt. 40-a). Samaaegselt tugevnes ka koolide majanduslik baas. Paranes varustamine õppevahenditega. Saavutuseks tuleb lugeda seda, et õppevahendite valmistamisele on hulgaliselt kaasa tõmmatud ka õpilasi.

Hariduselu arengu kohta annab ülevaate koolide, õpilaste ja klassikomplektide arvu kasv:

Tabel nr. 1 [1]

Koolide õpilaste ja klassikomplektide arv 1938/39. - 1961/62.

Õppeaasta	Koolide arv	Õpilaste arv	Klassi-komplekte
1938/39.	16	2370	63
1940/41.	12	2412	67
1945/46.	8	2441	79
1946/47.	8	2894	91
1948./49.	8	3441	102
1952/53.	9	3842	114
1958/59.	9	4710	180
1961/62.	9	5325	199

1) Pärnu Arhiiv, f. 119, nim. 1, s.-ü. 214, lk. 16
Pärnu Arhiiv, f. 119, nim. 1, s.-ü. 257, lk. 17.
1945/46. õppeaastast alates käesoleva ajani:
Pärnu linna HO arhiiv, Aastaaruannete kaustad 1945/46.-1960/61.
1961/62.a. andmed antud seisuga 1.IX 1961.

Tabelist on näha, et koolide arv muutus 1940/41. õppeaastal - see on pärast nõukogude võimu kehtestamist Eesti NSV-s. Erakoolide sulgemise järel langes välja 4 õppeasutust, õpilaste arv aga vastupidi, suurenes.

Suurt kahju tekitasid fašistlikud okupandid ka koolidele. 1945/46. õppeaastat tuli alustada tunduvalt kutsamates tingimustes. Kuna ühte majja paigutati teise vahetusse veel teine kool(koos olid Pärnu I ja II keskkool praeguse Pärnu II L. Koidula nim. Keskkooli ruumes), siis hakkasid tööle 1945/46. õppeaastal 8 kooli. Õpilaste arvus nimetamisväärseid muudatusi ei olnud, kuna Pärnu elanikkonnale lisandusid paljud sõjaajal evakueeritud Narva linna elanikud. Kitsikust koolitöös väljendab koolihoonete arvu vähenemise kõrval seegi, et moodustati juurde veel 12 klassikomplekti, võrreldes 1940/41. õppeaastaga. Osaliselt oli see tingitud ka sellest, et linnas avati eraldi vene õppekeelega koolid, kus õpilasi mõnes klassis oli kaunis vähe.

Esitatud tabelist nähtub, kui suureks on ruumipuudus läinud ajavahemikul 1952/53. kuni 1961/62. õppeaastani. Klassikomplekte on juurde tulnud 85, kuid koo-

Pärnu Tööliskoorte Keskkooli õpilaste arv 1945 - 1961

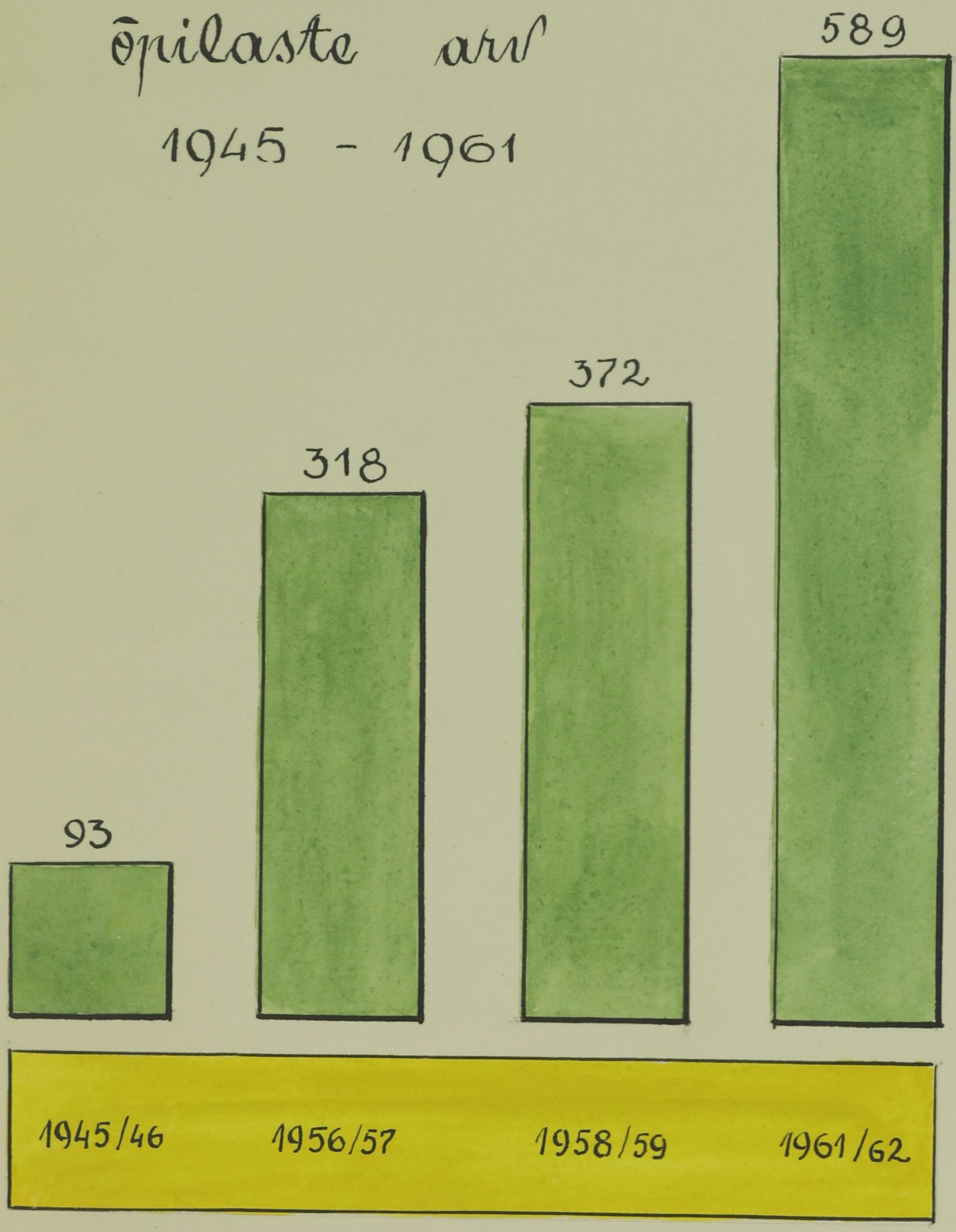

Diagramm nr. 1

lihoonete arv jäänud põhiliselt samaks. Selle tõttu töötatakse enamikus koolides senini mitmes vahetuses.

Kõige suurem oli õpilaste juurdekasv töölisnoorte keskkoolis (diagramm nr. 1). Siin muutusid suuresti ka teised näitajad. Kui 1945/46. õppeaastal töötas koolis 10 õpetajat, siis 1961.a. on neid juba 32.[1] Klassikomplektide arv on tõudnud 4-lt 1945/46. õppeaastal - 24-le.[2] Praegu töötab kool kahes vahetuses ja tema kasutuses on hulk õppekabinette.

Võrreldes kodanliku perioodiga on märksa rohkem neid, kes lõpetavad kooli. Võrdluseks olgu toodud, et 1940.a. 2. juulil lõpetasid kuuenda klassi linnas 154 õpilast,[3] 1953.a. 310 [4] ja 1961.a. 468 õpilast.[5] Vaatamata kohustuslikule kuueklassilisele algkoolile kodanlikus Eestis oli tollal väljalangevus juba algklassides väga suur. Nõukogude 7-klassilises koolis ületab lõpetanute arv kodanlusaegses vastavas kooli-

---

1) Pärnu linna HO arhiiv, Õpetajate nimekiri, kaust nr. 15, lk. 2 ja 21.
2) Pärnu linna HO arhiiv, Aastaaruanded, 1945/46. õppeaasta, lk. 17, Aastaaruanded, 1960/61. õppeaasta, lk. 24.
3) Pärnu Arhiiv, f. 119, nim. 1, s.-ü. 76, lk. 38.
4) Pärnu linna HO arhiiv, Aastaaruanded, 1952/53. õppeaasta, lk. 53.
5) Pärnu linna HO arhiiv, Aastaaruanded, 1960/61. õppeaasta, lk. 65.

tüübis lõpetanute arvu, näiteks 1953.a. enam kui kahekordselt, suurenedes aasta-aastalt.

Suurt tööd on tehtud õpetajate ettevalmistuse parandamisel ja kvalifikatsiooni tõstmisel.

1944.a. sügisel tuli õpetajate kaader komplekteerida üsna rasketes tingimustes. Polnud küllaldaselt kvalifitseeritud inimesi. Õpetajateks kinnitati esialgu hulk pedagoogikutseta või mitteküllaldase ettevalmistusega isikuid. Õpetajate arvu ja kvalifikatsiooni kasvust saame ülevaate alljärgnevast tabelist.

Tabel nr. 2 [1]

Õpetajate arvu kasv Pärnu linnas
1944.-1961.a.

Aasta	Õpetajate arv	Pedagoogilise keskharidusega	Kõrgema haridusega	Eriharidusega õpetajad	Eriharidusega õpetajate % üldarvust
1944	63	12	27	24	38
1956	234	125	81	28	12
1961	346	192	144	10	3

1) Pärnu linna HO arhiiv, Õpetajate tarifitseerimise kaustad 1944.-1961.a.

Õpetajate arvu kasv Pärnu linnas

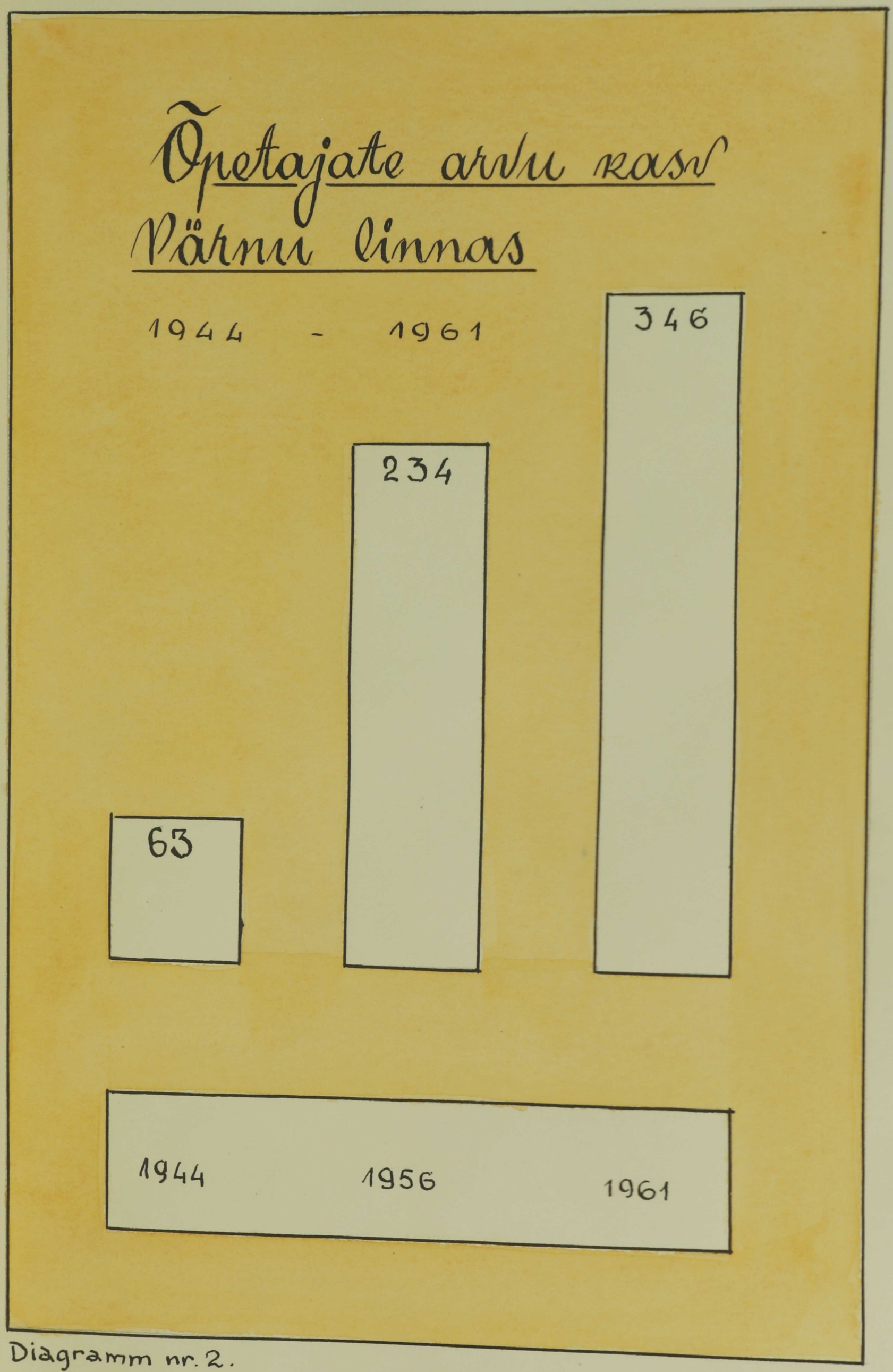

Diagramm nr. 2.

Sõjajärgseil aastail on õpetajaid järjekindlalt juurde tulnud ning nende erialane kvalifikatsioon täienenud. Praegu on linnas vaid väheseid pedagooge, kelledel puudub erialane kvalifikatsioon (nende hulgas on peamiselt tööõpetuse ainete õpetajad). 46 õpetajat täiendab oma teadmisi kaugõppe teel.

Kui 1945/46. õppeaastal tuli iga 19,5 õpilase kohta õpetaja, siis 1961/62. õppeaastal oli üks õpetaja iga 15,4 õpilase kohta. Õpetajate arvu kasv aitab kaasa õppe- ja kasvatustöö olukorra paranemisele.

Õpetajate ideoloogilise taseme tõstmiseks korraldatakse koolides poliitõppusi, millest pedagoogid võtavad elavalt osa. Teoreetilistel seminaridel on õpitud tundma NLKP kongresside materjale ja NLKP programmi. Kõige paremini on see töö korraldatud Pärnu II L. Koidula nimelises Keskkoolis. Abiks on pedagoogidele olnud ka iga-aastased piirkondlikud nõupidamised, kus on arutatud nõukogude kooli ülesandeid ja antud edasi paremate õpetajate töökogemusi.

Eeltoodust näeme, et sotsialismi ülesehitamise perioodil (1940.-1956. aastal) toimusid sügavad muudatused rahvahariduse süsteemis. Koolide uksed avanesid

kõigile, kes soovisid õppida. Uue koolivormina hakkas tegutsema töölisnoorte kool, võimaldades hariduse omandamist töötavaile noortele. Kasvas erialase kvalifikatsiooniga pedagoogide arv. Vaatamata saavutustele jäi nõrgaks koolide side tegeliku eluga. Õppetöö oli irdunud elust ja kooli lõpetanuil ei olnud küllaldast ettevalmistust praktiliseks tegevuseks. Neid küsimusi asus lahendama Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XX kongress 1956.a.

NLKP XX kongressil märkis sm. Hruštšov, et kooli ja elu vaheliste sidemete tugevdamiseks on tarvis mitte üksnes võtta koolide õppekavasse uusi aineid, mis annavad põhiteadmisi tehnika ja tootmise küsimustes, vaid ka süstemaatiliselt harjutada õpilasi töötama ettevõtteis, kolhoosides ja sovhoosides, katsepõldudel ja koolitöökodades.[1)]

Edasi on öeldud aruandekõnes, et tuleb ümber korraldada kooli õppeprogramm suurema tootmisalase

---

1) H r u š t š o v, N. S., Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruanne Partei XX kongressile Tallinn, 1956, lk. 87.

spetsialiseerumise suunas, et kümneaastase kooli lõpetanud noormeestel ja neidudel oleks hea üldharidus, mis avab tee kõrgemale haridusele ja et nad ühtlasi oleksid ette valmistatud praktiliseks tegevuseks, sest suur osa keskooli lõpetajaid asub kohe tööle mitmesugustes rahvamajandusharudes.[1)]

Siinjuures etendab tähtsat osa NSVL Ülemnõukogu seadus "Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning haridussüsteemi edasiarendamisest NSV Liidus".

Polütehnilise õpetuse sisseviimiseks on paljude koolide juurde rajatud õppetöökodasid, -kabinette, -katseaedu ja mitmesuguseid praktilise töö klasse. Koolides tegutsevad osavate käte ringid nooremale ja tehnikaringid vanemale astmele.

Ka õppetöö vormid on muutunud mitmekesisemaks. Side eluga on tihenenud, kuna korraldatakse ekskursioone, õppematku ja tunde tehastes, kolhoosides ja sovhoosides. Koolides on viidud läbi mitmed õpilaste konverentsid. IV keskkoolis näiteks oli teoreetiliste

---

1) H r u š t š o v, N. S., Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruanne Partei XX kongressile Tallinn, 1956, lk. 87.

konverentside teemadeks: "Kosmoselennud", "Tehnika ja teaduse saavutused" jne.

Pärnus on tootmisõpetusega seotud 432 õpilast[1], kes kõrvuti üldhariduslikku ettevalmistusega omandavad mingi kutseala. Tootmisõpetus on keskkoolide üheksanda- te ja kümnendate klasside kavas, välja arvatud IV keskkoolis, kus tootmisõpetusele mindi üle aasta hiljem kui mujal ning uus õppeaine pole veel kümnendate klasside programmi jõudnud.

Õpilased on praegu praktikal järgmistes linna tööstustes ja ettevõtetes:

Tabel nr. 3 [2]

Pärnu linna koolide tööõpetuse baasid ja õpitavad tootmisalad.

	Õpilaste arv
Pärnu I Keskkool	
Kalakonservikombinaat - kala ja toiduainete tehnoloogia	34
Kaubandusvalitsus - kaubandusala	42

1) Pärnu linna HO arhiiv, Koondplaanid, Kaust nr. 10, lk.17.
2) Samas

	Õpilaste arv
Autobaas nr. 7 - auto-remondilukksepp	36
Pärnu II L. Koidula nim. Keskkool	
Linaketramis- ja kudumisvabrik - tekstiiltööline	33
Masinatehas - metallide mehaaniline töötlemine	34
Kaubandusvalitsus - ühiskondlik toitlustamine	38
Remondi- ja ehitusvalitsus - elektrimontöör	30
Tööstuskombinaat "Säde" - õmbleja	34
Pärnu III Keskkool	
Masinatehas - lukksepp	16
Ehitusvalitsus - müüriladuja	15
Tööstuskombinaat "Viisnurk" - tisler	15
Kalakonservikombinaat - tehnoloog	15
Tööstuskombinaat "Säde" - rätsep	11
Nahatööstus "Kroom" - jalatsivalmistaja	14

	Õpilaste arv
Pärnu IV Keskkool	
Linaketramis- ja kudumisvabrik - tekstiiltööline	14
Üldehitustrust - ehitaja	8
Nahatööstus "Kroom" - jalatsivalmistaja	14
Tööstuskombinaat "Viisnurk" tisler	19

422 noort Pärnus on seega astunud suure sammu elule lähemale, omandades tootva töö mitmesugustel aladel oskusi ja teadmisi, et kooli lõpetamise järel oleks võimalik kohe tööle asuda. Tabelist nähtub aga ka, et Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Haridusosakond on planeerimises teinud vigu. Õpilased on jaotatud koolide kaupa hulga tööstuste ja ettevõtete vahel, ning seal omakorda väikesteks gruppideks. Õppebaaside killustamise tagajärjel ei ole haridusosakonnal mingit ülevaadet tootmisõpetusest. Nagu näitas ENSV Haridusministeeriumi kontrollkäik Pärnu linnas,[1] ei ole ka koolidel endil

---

1) 1962.a. jaanuaris.

ülevaadet selle kohta, millega nende õpilased tootmise aladel tegelevad. Üksikute koolide juurde on kinnitatud 4-5 tööstust, ettevõtet, neis on omakorda õppimine mitmel tööalal. Kogu see organisatsioon on kohmakas ja mittejuhitav. Ei saa õigeks pidada ka seda praktikat, et ühe tööstusettevõtte juurde kinnitatakse mitu kooli. Tootmise organiseerijad juhendavad mitme kooli tootmisala õppealajuhatajad. Tootmisalade valikusse suhtuti kaunis kergekäeliselt. Nii ei oska Remondi- ja ehitusvalitsus midagi peale hakata Pärnu II L. Koidula nim. Keskkooli elektromontööride grupiga, kuna tööd talvisel ajal neile ei ole anda. Lubamatu on kasutada õpilasi vanade elektrijuhtmete mahakiskumiseks seinalt (seda on tehtud), kuna see ei vasta tootmisõpetuse profiilile. Pärnu Kaubandusvalitsus jaotas õpilased 5-6 ühiskondliku toitlustamise ettevõtte vahel nii, et õpilaste tegevus on väga killustatud ja võimatu on neid kontrollida. Pärnu Ehitusvalitsus ei suutnud välistöödel praktikal olevaid noori (müüriladujad) varustada spetsiaalriietusega. Täiesti hoolimatult suhtuvad tootmisõpetuse organiseerimisse linaketramis- ja kudumisvabrik, nahatööstus "Kroom" jt. Nende puuduste põhjuseks on see,

et ka tööstusettevõtted ei ole tootmisõpetusega veel kohanenud ega oska kõiki küsimusi lahendada.

Arvestades seda, et praegune tootmisõpetuse korraldamine ja baaside jaotus ei ole kõigile koolidele vastuvõetav tuleks Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Haridusosakonnal taotleda kõrgemalseisvatelt organitelt nende lihtsustamist ja ühtlustamist alljärgnevalt:

Pärnu I Keskkool

Kalakonvervikombinaat - kala ja toiduainete tehnoloogia

Autobaas nr. 7 - auto-remondilukksepp

Pärnu II L. Koidula nim. Keskkool

Linaketramis- ja kudumisvabrik - tekstiiltööline ja remondilukksepp

Tööstuskombinaat "Säde" - õmbleja

Pärnu III Keskkool

Masinatehas - metallide mehaaniline töötlemine

Tööstuskombinaat "Viisnurk" - tisler

Tööstuskombinaat "Säde" - rätsep

Pärnu IV Keskkool

Trikootööstus - tekstiilitööline

Metsakombinaadi suusa- ja puitplaaditööstus - tisler

Ülaltoodud jaotuses on arvesse võetud vaid neid Pärnu linna tööstusettevõtteid, millel on suured arengupers-pektiivid. Kõigis neis tööstustes käib juba praegu rekonstrueerimine ja nad vajavad mõninga ajavahemiku järel kvalifitseeritud tööjõudu. Nimekirjast on välja jäetud ettevõtted, kus on planeeritud tööjõu koonda-mine seoses tootmise mehhaniseerimisega. On arvestatud tootmisettevõtete ja koolide paiknemist ning seniseid šeflussidemeid, mis on kujunenud varasemail aastail. Arvesse on võetud ka see, millised erialad sobivad tütarlastele ja poistele, nende arvu silmas pidades. Uuele süsteemile peaks üle minema viibimatult, hilje-malt uuest õppeaastast, võimaluse korral aga veelgi varem. Raske on see, et õpilased on juba töötanud tea-tud aladel. Ülaltoodud parandusettepanekuga on põhi-mõtteliselt nõus ka linna täitevkomitee plaanikomisjon. Uus kava lihtsustab tööstustel õppepraktika korralda-mist ja koostööd kooliga ning annab haridusosakonnale võimaluse kontrollimiseks. Seda süsteemi saab rakendada seni, kuni moodustatakse tootmiskeskkoolid vanemale astmele, seega siis, kui ehitatakse juurde uued kooli-hooned - perspektiivselt 4-5 aasta pärast. Praeguste

eelduste kohaselt jääksid baąskoolideks Pärnu I ja III keskkool. III keskkooli tütarlapsed õpiksid siis tekstiiltööliseks linaketramis- ja kudumisvabrikus.

Pärnu üldhariduslikel koolidel on plaanis 1970. aastaks hakata tööle ühes vahetuses. Praegu õpib linnas teises vahetuses 2663 last (50% laste üldarvust) 65 klassikomplektiga.[1] Kuna päljudes koolides alustab tööd nende järel veel kolmas vahetus, siis normaalsest klassi- ja koolivälisest tööst ei saa rääkidagi. Pärnu Linna TSN Täitevkomitee plaanikomisjon kavatseb püstitada kaks uut koolimaja (kumbki 1040 õpilasele) ja teha kahele koolile juurdeehituse (kumbki 300 lapsele). Sellega peaks olukord mõningal määral kergenema, kuid arvatavasti veel ei lahene. Eeloleva seitsme aasta jooksul elanikkonna loomulik juurdekasv tõenäoliselt palju ei muutu. 1. jaanuaril 1962.a. oli Pärnu linna koolide I klassides 572 õpilast.[2] 1959.a. sündis Pärnus 624 last, 1960. aastal - 623 last ja 1961.a. - 586 last.[3] Seega

---

1) Koolidest kogutud suusõnalise informatsiooni põhjal.

2) Pärnu linna HO arhiiv, Aastaaruanded, 1961/62. õppeaasta, lk. 1.

3) NSVL Statistika Keskvalitsuse Pärnu Inspektuuri arhiiv, Statistilised aruanded, Kaust 11, lk. 1.

jääks esimestesse klassidesse astujate arv lähema 7 aasta jooksul enam-vähem samaks, kuid arvesse ei ole võetud linna loomulikku laienemist. Urbaniseerumise protsenti on praegu raske kindlaks teha, kuna puuduvad veel kinnitused uute tööstuste ehitamise kohta linnas, aga juba olemasolevate tööstuste laiendamine ja rekonstrueerimine eeldab elanikkonna kasvu, mis tingiks ka kolmanda koolimaja ehitamist.

Halvasti on senini organiseeritud koolides pikapäevagruppe. Praegu on linnas 10 sellist gruppi, kuhu kuulub 306 õpilast.[1)]

Ruumikitsikuse likvideerimine loob eeldused, et lähema kümne aasta jooksul on võimalik luua koolide juurde laialdane pikapäevagruppide võrk.

NLKP XXI kongress seadis käesolevaks seitseaastakuks haridiuse alal mitmeid ülesandeid. Kõigepealt üleminek 7-klassiliselt 8-klassilisele üldisele kooli-kohustusele. See on Pärnu linna ulatuses põhiliselt teostatud. Õppetöökodasid sisustatakse seadmetega järje-

---

1) Pärnu linna HO arhiiv, Aastaaruanded, 1961/62. õppeaasta, lk. 2.

kindlalt. Nõrgalt võideldakse veel koolikohustuse mittetäitmise vastu. Liiga kergekäeliselt lubatakse koolidest lahkuda õpilastel, kellede kasvatamine valmistab raskusi. Samuti pole kerge saada ülevaadet koolidest lahkunud õpilaste kohta, kuna linna ulatuses on sellekohane arvestus puudulik. Päevakorral on linna töökeskkoolide reorganiseerimine, kuid raskusi valmistavad ruumid. Tõenäoliselt tullakse sellega toime alles 1965.a. kui valmib uus koolimaja.

Polütehnilise hariduse reorganiseerimise kohta oli ettepanek juba eespool (vaata lk.45). Kõigi nende abinõude tarvituselevõtmine peab tagama, et Pärnu linn lahendab seitseaastaku ülesanded haridustöö alal tähtajaliselt.

Kasvatustöö konkreetseks näitajaks on kommunistlike noorte ja pioneeride arv. 1945.a. oli Pärnu koolides 115 ÜLKNÜ liiget ja 568 pioneeri.[1] I ja II keskkoolis oli kummaski 11 liiget ÜLKNÜ algorganisatsioonis.[2] 1961.a. 1. juulil oli linna koolides

---

1) Pärnu linna HO arhiiv, Aruannete kaust 1944/45. õppeaastal, lk. 35.

2) Samas, lk. 36.

664 ÜLKNÜ liiget,[1] neist Pärnu I Keskkoolis 124 liiget, Pärnu II L. Koidula nim. Keskkoolis 167 liiget. Eriti palju astus noori ÜLKNÜ riddesse NLKP XXII kongressi eel (I keskkoolist 88, II keskkoolist 94, III keskkoolist 76 ja IV keskkoolist 104 noort). Pioneeride arv 1. septembril 1961.a. oli 3387.[2] Suuremad organisatsioonid on III keskkoolis - 587 pioneeri, II keskkoolis - 292 pioneeri, I keskkoolis - 268 pioneeri.[3]

NLKP XXII kongressi eel täienesid ka pioneeriorganisatsiooni read 426 liikme võrra.[4] 84 pioneerile anti organisatsiooni soovitused Kommunistlikku Noorsooühingusse astumiseks.[5]

Pioneeride maja avati Pärnus 31. oktoobril 1940.a.[6], kuid puhkenud sõja tõttu tegevus katkes. Uuesti alustati tööd 1949.a. 1952.a. tegutses siin 11 ringi 177 pioneeriga.[7] 1961.a. tõusis ringide arv 14-le ning neisse kuulus 440 pioneeri.[8] Suurimad on

---

1) ELKNÜ Pärnu Linnakomitee arvestussektori poolt antud õiendi alusel.
2) Pärnu Pioneeride Maja arhiiv, Statistilised aruanded, lk.20.
3) Samas.
4) Samas.
5) Samas.
6) Pärnu linna HO arhiiv, Sissetulnud kirjade kaust 1940.a. (Hariduse RK kiri nr. 31094 - 31.X 1940.a.).
7) Pärnu Pioneeride Maja arhiiv, Statistilised aruanded nr. 1, lk. 21.
8) Samas.

balletiring 80 osavõtjaga ja fotoring - 60 osavõtjaga.[1]

Pärnu Pioneeride Maja korraldatud suurematest üritustest väärivad märkimist pioneeride kokkutulekud. 1960.a. kokkutulekust võtsid osa 190 pioneeri.[2] Suurejooneliseks kujunes 1961.a. pioneeriorganisatsiooni aastapäeva tähistamine. Toimus ülelinnaline pafaad. Pärnu I Keskkooli Zoja Kosmodemjanskaja nimelise pioneerimaleva liikmed esitasid näidendi Zoja Kosmodemjanskaja elust - "Lugu tõest", veedeti aega huvitavatel lõkke - ja mängude õhtutel.

1961.a. oli pioneeride - matkajate kokkutulek, millele kogunes 72 osavõtjat.[3]

Pioneeride majal on tihedad sidemed VNFSV, Ukraina, Leedu ja teiste liiduvabariikide pioneeridega. Sageli tulevad kirjad ka Šoprani linnast Ungarist. On korraldatud Ungarist tulnud kinkide näitus. Samasuguse näituse organiseerisid omakorda Pärnust saadetud kinkidest Ungari pioneerid. "Rahvaste sõpruse klubi" peab

---

1) Pärnu Pioneeride Maja arhiiv, Statistilised aruanded nr. 1, lk. 21.
2) Pärnu Pioneeride Maja arhiiv, Massiürituste arvestamise žurnaal, lk. 4.
3) Samas.

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU



Foto 3. Metsakombinaadi suusa- ja puitplaadi-
tööstuse uus hoone



Foto 4. Ehitusskool nr. 20 uus õppeklassiga
on valminud

tihedaid sidemeid ka Hiina ja Soome pioneeridega.

Eriõppeasutustest tegutsevad Pärnu linnas merekool, mis valmistab ette madruseid - kütjaid laevastiku jaoks.

Järelkasvu meie ehitajatele annab Ehituskool nr. 20. 1956.a. laskis kool välja 105 lõpetajat, 1957.a. 97, 1958.a. - 93, 1959.a. - 47, 1960.a. - 45 ja 1961.a. - 46.[1] 1962.a. valmistub kooli lõpetama 74 ehitajat. Nagu näha, pole need arvud stabiilsed. See on tingitud sellest, et siin tegutsevad veel lühemaajalised kursused ehitajate kvalifikatsiooni tõstmiseks. Nende lõpetanud on võetud kooli lõpetanute nimekirja.

1963. aastast peale on perspektiivis hakata töötama 3-aastase linnatüüpi kutsekoolina. Vastuvõetavail noortel peab siis olema vähemalt 8-klassiline algharidus, ning hakatakse ette valmistama müürseppi, monteerijaid, krohvijaid, maalreid jt. Kooli juurde ehitatakse praegu uut ühiselamut 134 õpilasele ja 75-kohalist sööklat. Kooli tänava äärde kerkivad töökoja ruumid. Kooli vahetusse lähedusse on alustatud linna suu-

---

1) Ehituskooli nr. 20 arhiiv, Käskkirjade kaust, lk. 1-45.

rima võimla ehitamist. Tutvudes lähemalt selle õppeasutuse tööga tundub, et praegu ei õigusta ta neid suuri summasid, mida riik tema peale on kulutanud. Koolil puudub ülevaade selle kohta, mis on saanud lõpetanuist. Umbkaudsed arvestused näitavad, et suurem osa noortest ei hakka ehitajaiks. 22-st seni lõpetanud tütarlapsest töötab ehitajaina praegu ainult 4. Üle-jäänud on valinud teise tööala või jäänud abiellumise järel kodusteks. Ilmselt on siin olnud tegemist nõrga kasvatustööga. Eeskujuks teistele võib seada aga kommunistliku töö brigaadi brigadiri krohvija Laine Kuningat, kelle töötulemused on linnas paremaid. Enamik poistest ei saa kooli lõpetamise järel ettenähtud nelja aastat ehitustel töötada. Juba aasta või poolteise pärast siirduvad nad sõjaväeteenistusse. Selle lõpetamisel, nagu näitavad tähelepanekud, ei tule nad enam ehitustele. Ka siin avaldab ennast kasvatustöö puudulikkus. Kuna kõikjal on vaja ehitajaid, siis tuleks võtta tarvitusele abinõusid selleks, et pärast sõjaväeteenistust hakkaksid noored töötama alal, mil nad kvalifikatsiooni on saanud. 507 Ehituskooli nr. 20 lõpetajat moodustaksid endist suure jõu ehitustöödel.

1945.a. jaanuarist töötab Pärnu Laste Muusikakool, andes algharidust muusikahuvilistele noortele. Kooli lõpetanud võivad jatkata õpinguid muusika keskõppeasutustes. Koolis saab omandada teadmisi klaveri, puhkpillide, rahvapillide ning keelpillide erialal. 1961.a. õppis siin 280 õpilast 26 pedagoogi juhatusel.[1] Kunagiste lõpetanute seast on välja kasvanud mõned nimekad muusikud, eriti aga akordionistid: Venda Tammann, Vello Karu jt. Üldse on välja lastud 122 lõpetajat.[2] Koolil ei ole täpset ülevaadet, mis on neist kõigist saanud. Selgub, et paljud ei tegele enam enesetäiendamisega. Ei võeta osa ühiskondlikust tööst, kus oleks võimalik rakendada oma muusikaalaseid teadmisi. Kasvatustöö puudulikkusest räägib ka see, et kool ei ole kasvatanud noortes armastust muusika vastu, mille tõttu Riikliku Filharmoonia korraldatud kontsertidel on vähe muusikakooli õpilasi. Juba praegu ei suuda laste muusikakool rahuldada kõiki neid, kes sooviksid omandada muusikalist algharidust. Eeloleva kümne aasta jooksul

---

1) Pärnu Laste Muusikakooli arhiiv, Kaust nr. 3, lk. 64.
2) Pärnu Laste Muusikakooli arhiiv, Kaust nr. 17, lk. 5.

oleks vaja laiendada vastuvõetavate noorte arvu ja leida täiendavaid võimalusi uute ruumide saamiseks.

8. juunil 1946.a. asutati Pärnu Laste Spordikool. Esialgu oli siin 380 õpilast.[1] Praegu on 480 õpilast ja 14 treenerit.[2] Tegutseb 7 osakonda:

Tabel nr. 4 [3]

Pärnu Laste Spordikooli osakonnad ja õpilaste arv neis 1961.a.

Kergejõustik	-	123 õpilast
Võrkpall	-	72 -"-
Ujumine ja veepall	-	90 -"-
Korvpall	-	65 -"-
Tennis	-	44 -"-
Võimlemine	-	46 -"-
Jalgpall	-	40 -"-

Koolis on ettevalmistuse saanud NSVL meistersportlased Aliide Tamm ja Jüri Randmaa. Siin on õppinud kooli-noorte üleliiduline meister jalgrattaspordis Milvi Kipper. Vabariiklikku tunnustuse on leidnud sportlased

---

1) Kooli esimese direktori Helmut S a a r e suusõnalistel andmetel.
2) Laste spordikooli arhiiv, Kaust nr. 6, lk. 24
3) Samas.

Tiiu Vabrit, Kai Kabin, Vello Tarem, Malle Toodo, Kiira Bežanitski jt.

Arvukad võistlused on tihendanud sõprussidemeid ka teiste liiduvabariikide noortega Leningradist, Lätist ja Leedu NSV-st.

Koolil on suured arenguperspektiivid. Täieneb spordivarustuse baas. Pidevalt pööratakse tähelepanu spordimeisterlikkuse kasvule ja nõukogude sportlasele omaste kõrgete moraalsete omaduste kasvatamisele.

Kooli lõpetajad saavad ka pedagoogilise praktika ja hakkavad töötama kehakultuurikollektiivides instruktorite ja spordikohtunikena.

1954.a. asutati Pärnu Lastestaadion.[1] See on määratud laste sportlikuks kasvatamiseks. Staadioni komplekti kuuluvad treeninguväljak kergejõustiklastele, korv- ja võrkpalliväljakud, talvel liuväljak ja hokimänguväljak.

1961.a. 15. oktoobrist alates tegutseb Pärnus veel üks spordialane erikool noortele.-Pärnu Ujumis-

---

1) Pärnu Lastestaadioni arhiiv, Üldkaust nr. 1, 1954, lk. 1 (Pärnu linna TSN Täitevkomitee Haridusosakonna kiri nr. 161-c 12. maist 1954.a.).

kool. See avati seoses uue ja ajakohase ujula valmimisega. Siin saab ujumisspordialast ettevalmistust 207 noort 5 treeneri juhtimisel. Kooli lühiajalisele tööle vaatamata võib pidada saavutuseks seda, et peaaegu kõik linna noorterekordid kannavad aastaarvu 1961. Paistavad silma andekad ujujad, linna noorterekordite omanikud R. Vaher, T. Nessler, S. Pilt, I. Uljov jt.

Nii üldhariduslike kui erialaste koolide sisulise töö korraldamisel on suureks abiks olnud vanemate vennasvabariikide kogemused. Pärnu koole ühendavad tihedad sõprussidemed Läti NSV, Leedu NSV, Vene NFSV jt. liiduvabariikide koolidega. Tähtsaks stiimuliks on olnud vabariiklikud üritused - koolinoorte kunstilise isetegevuse ja omaloomingu ülevaatused, spartakiaadid jne. Suuri kunstilisi elamusi on pakkunud Pärnu II L. Koidula nim. Keskkooli naiskoor, Pärnu I Keskkooli segakoor ja üksikesinejad E. Neem, K. Kilvet, H. Valdma jt. Vabariiklikul ülevaatusel silmapaistvalt esinenud Pärnu I Keskkooli õpilasest Urve Tautsist on saanud RAT "Estonia" ooperisolist.

Sõjajärgseil aastail andis majanduslikele erialadele kaadrit õppeasutus, mis loodi 1, oktoobril

1944.a. Pärnu Majandustehnikumi nime all. Hiljem muudeti see inḍustriaaltehnikumiks , liitmise järele naiskutsekooliga - arve- ja tööstustehnikumiks ja naiskutsekooli osa likvideerimise järele turbatehnikumiks . Kool suleti üleviimise tõttu majandusliku põhibaasi juurde Kohtla - Järvele ja osaliselt Tallinna 1. septembril 1958.a. [1]

Ülaltoodust nähtub , et tehnikum muutis korduvalt oma profiili vastavalt sellele , millise ministeeriumi alluvusse ta sattus. Pärnu linna suhtes ei olnud tehnikumi sulgemine otstarbekas , kuna niihästi linn kui ka piirkond vajasid hädasti koolis ettevalmistatavat kaadrit (raamatupidajad , turbatehnikud jne.).

Tähtsaks lüliks tulevase põlvkonna kasvatamisel on lasteaed . Juba NLKP XX kongressil märkis sm. Hruštšov , et me peame asuma teise määratu suure kasvatusalase ülesande lahendamisele - garanteerida kõi-

---

1) Kooli vanemraamatupidaja (IX 1944.-1.IX 1958.a.)
N. E b r o k i suusõnaline seletus

gi nende sõimeealiste ja eelkoolieaaliste laste kasvatamine riiklikes lastesõimedes ja lasteaedades , kelle vanemad seda soovivad.[1)]

Esimestel sõjajärgsetel aastatel kasutati lasteaedu suhteliselt tagasihoidlikult. 1945.a. tegutses linnas 6 lasteaeda 378 lapsega. 1949.a. kasvas kohtade arv lasteaedades 402 - ni.[2)] 1958.a. oli linna 8-s lasteaias ja 1 päevakodus 618 last, [3)] 1961.a. 766 last. [4)]

Olemasolev lasteaedade võrk ei ole kaugeltki küllaldane. Pärnu linna lasteaedade andmeil on praegu rahuldamata avaldusi kohtade puudumisel 900.[5)] Lasteasutuste võrgu väljakujundamine olgu tähtsaks küsimuseks täitevkomitee haridusosakonnas. Eeloleva kümne aasta jooksul ehitatakse linnas 7 lastepäevakodu , milles on niihästi sõim kui ka lasteaed .

Tõenäoliselt tuleks Pärnu Linna TSN Täitevkomitee plaa-

---

1) H r u š t š o v N.S., Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruanne Partei XX kongressile , lk. 89.
2) Pärnu linna TSN Täitevkomitee Haridusosakonna arhiiv , Aruanded lasteaedadest , lk. 2
3) Samas , lk. 10.
4) Samas , lk. 32.
5) Kogutud suusõnalise informatsiooni alusel(5 IV1962.a.)



Foto nr. 5. Pärnu vähes kaunimas kohas - Riiolu metsas asetsevad internaatkooli hooned



Foto nr. 6. Pärnu IV Keskkool

nikomisjonil mõelda mitte ainult käesoleva momendi vajaduse rahuldamisele , vaid luua tingimused veelgi suurema arvu laste paigutamiseks lastesõimedesse ja -aedadesse , kuna paljud vanemad , arvestades kitsaid olusid , ei ole lapsi järjekorda pannud. See vajab täiendavat põhjalikku uurimist laialdase aktiivi kaasabil ja korrektiivide tegemist lasteasutuste planeerimisel.

Käesoleval aastal peab valmima Pärnu Internaatkool, mis on mõeldud 600-le lapsele. Kool asub Pärnu looduslikult ilusas kohas - Niidu metsa äärres. Internaatkooli ümber kerkivad samaaegselt hoonteblokid (magamisruumid , õpetajate korterid jne.). Mõningal määral kergendab haridusküsimuste korraldamist ka internaatkooli valmimine. Uue õppeasutusena ehitatakse eeloleva viie aasta jooksul Kutsehariduse Peavalitsusele alluv tööstuskool , mis valmistaks ette kaadreid olustikulise teenindamise töökodadele. See on planeeritud 660 õpilasele.[1)]

Aastast aastasse on kasvanud õpilaste arv Pärnu Töölisnoorte Keskkoolis. Algavast 1962/63. õppeaas-

---

1) Pärnu linna peaarhitekti sm. J. Linnakivi andmeil.

tast tuleks jagada praegune kool kaheks. Teise töölis-noorte keskkooli asukohaks võiks olla Pärnu II L. Koidula nim. Keskkool , mille ruumid selleks kõige enam sobivad. Seal praegu töötava keelte kooli saaks paigutada ümber VI 8-klassilise kooli õhtusesse vahetusse.

Väga palju on veel teha nii ideoloogilis-kasvatusliku kui ka õppe- metoodilise töö taseme tõstmiseks koolides. Õppeasutuste partei - ja ametiühinguorganisatsioonid ei ole kõiki oma võimalusi veel kasutanud.

Kokkuvõttes näeme , nõukogude korra tingimustes avanes esmakordselt laialdastel töötajate hulkadel tee hariduse juurde. Saksa fašistlik okupatsioon tekitas tõsist kahju Pärnu linnale. 1944.a. tuli uuesti alustada koolivõrgu loomist. Tänu nõukogude organite ja parteikomitee pidevale abile on Pärnu hariduselu aasta - aastalt parema poole läinud . Mitte kunagi varem ei ole nii palju noori kui ka täiskasvanuid astunud sisse õppeasutuste ustest kui praegu. Kui kodanliku korra ajal tekkis keskkoolide sulgemise oht , siis praegu on kiireks tööks uute koolimajade ehitamine. Õpilastele on loodud suurepärased õppimistingimused.

Aastast aastasse on tõusnud õpetajate kvalifikatsioon. Kodanlik koolisüsteem ei saa kuidagi näidata oma üleolekut sotsialistlikust.

Lähemate aastate jooksul ehitatakse Pärnusse juurde mitu koolihoonet. See on veel ainuke ja ajutine tegur , mille arvuline näitaja kodanlikul ajal oli suurem.

Nõukogude koolil on ees suured ülesanded seoses õppeasutuste lähendamisega elule. Nagu ülevaatest nähtub , seisavad Pärnu koolid alles selle tee algul. Esineb veel vigu organisatsioonilises küljes. Eelmised kogemused näitavad , et on tarvis teha ümberkorraldusi. Tuleks tunduvalt koondada koolide juurde kinnitatud tööstuste ja ettevõtete arvu. Piisab paarist ettevõttest - tööstusest kooli kohta. Järgmiseks sammuks oleks koondada kokku keskkoolide vanema astme klassid , mis võimaldaks veelgi paremini organiseerida tootmisõpetust , pidada sidet tööstusettevõtetega ning kontrollida sellealast tegevust. Vaja on likvideerida tootmisõpetuse läbiviimine tööstustes ja ettevõtetes , kus on näigi planeeritud tööjõu vähenemine , ja suunata peatähelepanu Pärnu peamisele tööstusalale - toiduainete tööstu-

tusele.

Linna plaaniorganeil tuleks kiiresti lõpetada ettevalmistustööd ja asuda kahe koolihoone ehitamisele. Peale selle ootab lahendamist kasvatuslikult suure tähtsusega küsimus - moodustada rohkem pikapäevarühmi. Riigilt ei nõua see suuri vahendeid võrreldes internaatkoolide ehitamisega . Uue inimese - kommunismiehitaja kasvatamise seisukohalt on sel aga suur tähtsus.

Uuesti peaks Kutsehariduse Peavälitsuse liinis kaaluma Ehituskool nr. 20 perspektiivi küsimust. Esmajärjekorras tuleks tugevdada kasvatustööd selles õppeasutuses. On vaja äratada noortes armastust oma kutse vastu , teha kõik selleks , et spetsialistid , kes on ettevalmistuse saanud ehituskoolis jääksid oma kutsetöö juurde.

Linna plaaniorganid ei näe ette eeloleva viie aastajooksul piisavate võimaluste loomist eelkooliealiste laste paigutamiseks lasteaedadesse. See küsimus vajab veel hoolikat uurimist ja praegustesse plaanidesse tuleb teha korrektiive lasteasutuste arvu suurendamise suunas.

Töö maht ei võimalda peatuda kõigil probleemidel, mis puudutavad haridusolude korraldamist teel kommunismile. Meie kiiresti edasiliikuv elu teeb siin ise omad parandused. Kõik see on suunatud ühele eesmärgile - uue inimese kasvatamisele. Sirgub uus sugupõlv - väärriline vahetus praegusele. Temale on vaja luua parimad tingimused õppimiseks ja tööks.

II p e a t ü k k

Massilise kultuuritöö areng Pärnu linnas

Töötajate kommunistlikul kasvatamisel omavad suurt tähtsust mitmesugused massilise kultuuritöö vormid. Vaatamata välistele erinevustele on neil ühine ülesanne - luua kõik tingimused iga inimese isiklike võimete kõige täielikumaks esiletõusuks , et kõik töötajad saaksid esteetilise kasvatuse , et kujundada rahvas head kunstimaitset ja kultuurilisi harjumusi. Kunstiline element hingestab tööd veelgi rohkem , kaunistab elu ja õilistab inimest. [1]

---

1) NLKP programm , Tallinn , 1961, lk. 120.

Kultuuriasutuste ülesanded NLKP XXII kongressi otsuste elluviimisel pole väikesed. On vaja teha kasvatustööd töötajate hulgas , pidada leppimatut võitlust sellega , mis takerdub elu ja kunsti jalus.

Pärnu linnas on massilise kultuuritööga tegelevad asutused ja organisatsioonid põhiliselt kujunenud välja nõukogude korra ajal. Nad on läbinud küllaltki tähelepandava arengutee ja teinud palju kommunistlikus kasvatustöös. Aeg seab uued nõuded ja ülesanded , mille tõttu on vaja heita pilkettepoole.

Käesolev töö püüabki seda teha. Parema ülevaate saamiseks tuleb peatuda üksikult erinevate massilise kultuuritöö organite juures ja nende tegevust analüüsida. Vanimaks ja juhtivamaks kultuuriasutuseks linnas on teater.

T e a t e r

Kodanliku korra tingimustes iseloomustas teatreid võitlus majandusliku olemasolu eest : kuidas katta puudujääke , kust hankida toetusi. Kunsti väldkonnas vaheldusid sügavasisuline repertuaar ja pikantne meelelahutus, sõnalavastus ja revüülik

operett, probleemikas draama ning naljategemine.Edasiviivale mõttele seisis vastu tagasikiskuv sisutu repertuaar.

Pärnu teatri tööd oli halvanud I maailmasõda, millest teater toibus alles 1920.a. sügisel. " Endla " selts ei olnud võimeline iseseisvat teatrit avama , seda tegi 2. aug. 1920.a. asutatud Pärnu Näitlejate Ühing [1], leides vaid osalist toetust " Endla " seltsilt. Vaheldusid teatrit ülalpidavad organisatsioonid. Kord oli selleks teatrikomisjon , kord " Endla " selts, siis langes see koorem ainuüksi näitlejate õlule , kuna selts ei tahtnud teatrile juurde maksta. Nii juhtus see 1925/26. ja 1931/32 hooajal. Riiklik toetus oli väga napp.

1929.a. esitas kultuurikapitali nõukogu kava provintsiteatrite likvideerimiseks. [2] " Endla " juhatus avaldas selle peale energilist protesti ja kultuurivaenulik kava jäi ellu viimata.

Vaheldusid ka näitlejate koosseis ning

---

1) Pärnu Arhiiv, f. 87, nim. 1, s.-ü. 10, lk. 1.
2) Teatri veterani A. Rodionovi suusõnaline seletus.

ning teatri kunstilised juhid. 1920.-1934.a. vaheldusid teatri juhid 10 korda.[1] Kõige kauemini töötas teatri juures A. Teetsov (mitmel perioodil kokku 12 aastat).[2]

1922.a. alates hakkas repertuaariplaani vallutama operett ja 1928.a., opereti kõrghooajal mängitakse seda juba sõnalavastustest rohkem. Alles 1932.a. operetituhin vaibus.

Vastukaaluks opereti pealetungile olid sellised teosed, nagu F. Schilleri "Wilhelm Tell", ja "Röövlid", R. Rolland'i "Danton", M. Gorki "Põhjas", W. Shakespeare'i "Hamlet", Sophoklese "Kuningas Oedipus", A. Kitzbergi "Kauka jumal", N. Gogoli "Revident", R. Tagore "Ohver" jt. [3]

Kuigi mitte kõik need teosed ei leidnud õiget ideeliskunstilist lavalist lahendust, avaldasid nad teatavat progressiivset mõju juba ainuüksi oma kirjandusliku väärtusega.

Väikekodanluse esteetilisi nõudeid peegel-

---

1) Teatri veterani A. Rodionovi suusõnaline seletus.
2) 1922.-1923., 1925.-1926., 1927.-1932.
3) "Endla" teater, Kavalehed, Pärnu, 1928.-1936.

dav operett ei kasvatanud õiget kunstimaitset ega avaldanud kellegi silmaringi. Seda arvesse võttes tuleb kokkuvõtlikult öelda, et "Endla" oli sel ajal siiski ideetu, perspektiivitu, rahva laiematest hulkadest lahtikistud teater.

Kõrvuti "Endlaga" tekkis ka poolkutseline Pärnu Töölisteater. Töölisteater loodi 1926.aastal rahvale ja töölisringkondadele lähedalseisva haritlaste grupi poolt eesotsas dr. J. Vares-Barbarusega. Teater tegutses kuni 1933. aastani. Näitejuhtideks olid siin K. Hansen, A. Särev, F. Pettai, K. Ird, kes tegid palju ära rahvusliku teatrikunsti demokraatlike traditsioonide säilitamiseks ja edasiarendamiseks.

Üldine majanduskriis muudab ka teatrisaalid hõredaks. Vähegi tõsisem lavastus ei leia külastajaid. Teater aga omakorda ei püüdnudki kasvatada publikut tõsisema kunsti jaoks.

1940.a. juunipööre avas uue ajastu ka "Endla" teatri ajaloos. Koos teiste Eesti teatritega muutus "Endlagi" nüüd tõeliseks töötava rahva kunstiasutuseks.

Suurematest organisatsioonilistest muudatus-

test tuleb sel hooajal märkida opereti taastamist. Professionaalse tasemega orkester W. Tago juhatusel oli taastatava "Endla" opereti tugevaimaks küljeks. Seevastu jättis soovida koori tase, kuna lauljaid värvati ilma erilise ettevalmistuseta isetegevuslaste hulgast.

Teatri uus suund avaldus kõigepealt repertuaaris. Hooaeg avati A. H. Tammsaare "Põrgupõhja uue vanapaganaga".[1]

Nõukogude näitekirjanduse rikkalikust varasalvest toodi Eestis esmakordselt lavale K. Trenjovi heroiline draama "Ljubov Jarovaja" (lavastaja E. Lemmiste),[2] A. Arbuzovi "Tanja". Vene klassikast lavastati M. Gorki "Põhjas", eesti klassikast A. Kitzbergi "Neetud talu".[3] Korraldati ka rahvalikke kontserte ja estraadiõhtuid. Töötava rahvaga tihedamate sidemete loomiseks esinesid käitistes ja asutustes kontserdibrigaadid.

Innustavalt mõjus teatrikollektiivile ka

---

1)"Endla" teater 1940-1941, Pärnu, 1940, lk. 5.
2) Samas.
3) Samas.

väljapaistva nõukogude kirjaniku Mihhail Šolohhovi külaskäik 1941.a. varakevadel. Kirjanik vestles pikemalt teatri juhtkonna ja ametiühingukomitee esindajatega ja tundis elavat huvi teatri ajaloo ja arenguperspektiivide vastu.[1)]

Pärast Suure Isamaasõja puhkemist moodustati näitlejaist kontserdibrigaadid, kes esinesid väeosades ja linna kindlustustöödel. Kogu selle töö katkestas hitlerlike okupantide ootamatu tungimine Pärnusse 8. juulil 1941.a.

Okupatsiooni ajal moodustasid näitlejad omal käel teatrikomitee Paul Mäe juhatusel.[2)] 23. septembril 1944.a. vabastati Pärnu fašistidest. Mahapõlenud 1000 maja sees oli ka "Endla" hoone.

Kuna teatril oma hoone puudus, siis avati 8. oktoobril 1944.a. teater II keskkooli ruumes. Pea saab teater koha endisesse pangamajja, kus viibib praeguseni. 15. novembril 1944.a. avati hooaeg pangamaja ruumes A. Kitzbergi näidendiga "Püve talus"

---

1) "Endla" teater 1940-1941, Pärnu, 1940, lk. 5.
2) A. Kiil, Märkmeid teatri ajaloost, "Pärnu Kommunist" 1958, nr. 60, 10. VII.

(lavastaja A. Sikkel). Kuni selle ajani oli antud peaasjalikult segaeeskavaga kontserte.[1] Aasta lõpuks anti esimesed opereti etendused. Lavastub veel A. Kitzbergi "Tuulte pöörises". Ajakirjanduses märgiti, et sellest jäi meeldiv mulje. Esitatu näitas, et teatril on soov senisest jantlikust joonest taanduda. Muidugi ei ole kerge nõudlikumast teatritööst võõrutatud koosseisu jälle "raske kunsti" rööbastele juhtida. Kui see juba käesolevas esimeses ürituses siiski suurtes joontes õnnestus, siis kahtlemata K. Hanseni andunud ja hoolika juhtimise tõttu.[2]

Kiiresti kasvas külastajate arv. Ajaleht märkis, et "Endla" kuulub nende väheste Eesti teatrite hulka, kes majanduslikult töötavad ülejäägiga. Mis puutub kunstilisse külge, siis oli E. Türgi vilgas vaim ja kunstiline meel vèlvel teatri taseme tõstmiseks. See ei takista julgesti edutamast noori talente (V. Taimre, E. Treier, H. Elviste jt.) ja kavasse võtmast

---

1) 18 kontserti.
2) Õnnestunud etendus, "Töörahva Hääl" 1945, nr. 8, 27. I.

üsna raskeid asju.[1] Sel ajal hakati ette valmistama A. Kitzbergi "Libahunti", A. H. Tammsaare "Mauruse kooli" ja H. Heijermansi "Lootust õnnistusele".

1946/47. hooaega alustab teater juba võrdlemisi koguka repertuaariga. Hooajal esitati statsionaaris ja Pärnu ümbruses 10 sõna- ja 6 muusikalavastust.[2] Sõnalavastustest olid kõige menukamad A. Jakobsoni "Elu tsitadellis", M. Gorki "Väikekodanlased" (lavastas E. Türk) ning A. Hindi "Tagaranna meeste kalakuunar" (lavastas A. Viir).

Väiketeatrile oli liiga raske paralleelselt sõna- ja operetilavastuste andmine. Lavastuste ettevalmistamiseks ei jätkunud küllaldaselt aega ja jõudu. Nii valmis säärane raske draama nagu "Elu tsitadellis" nelja nädalaga. 1950.a. likvideeriti teatri juures operetitrupp.

Seda, et ka tõsine lavastus suudab haarata publikut, näitas oma meisterlike lavastustega K. Ird,

---

1) Teater tõusuteel, "Rahva Hääl" 1945, nr. 40.
2) Pärnu L. Koidula nim. draamateatri arhiiv, Repertuaari nimekiri 1945.-1962., lk. 2-3.

olles Pärnu teatri kunstiline juht 1955. aastani.[1]

1952.a. algab teatri kiire tõus.

Tabel nr. 5 [2]

Pärnu teatri töö näitajad 1952.-1961.

Aasta	Etenduste arv üldse	Etendusi statsionaaris	Külastajaid üldse	Külastajaid statsionaaris
1952	335	59	43400	7000
1953	349	46	54100	6500
1954	344	35	69800	7500
1955	346	65	69700	13300
1956	341	61	68200	12700
1957	341	78	81500	20400
1958	304	101	77600	27100
1959	343	118	83600	27775
1960	355	98	84800	26300
1961	358	152	83900	27600

Pärnu teatri töö näitajad on võetud ajavahemikust 1952 kuni 1961. Nagu nähtub tabelist, on etenduste arv järjekindlalt kasvanud. Võrreldes 1956.

1) K. Ird oli "Endla" peanäitejuht 1952.-1955.a.
2) Pärnu L. Koidula nim. draamateatri arhiiv, Aruanded, lk. 1.

aastaga on etenduste üldarv 17 võrra suurem. Tunduvalt on kasvanud statsionaaris antud etenduste arv - 139%. Eriti suurenes see 1961.a., näidates, et linna elanikkond on hakanud rohkem teatris käima. See väljendub ka statsionaaris etendusi külastanute arve suurenemises sama ajavahemiku jooksul - 125%. Kui 1952.a. tuli iga etenduse kohta statsionaaris keskmiselt 119 külastajat, siis 1961. aastal juba 182. Kuna saali mahutavus on 284 kohta, tuleb seda lugeda heaks saavutuseks.[1)] Etenduste arvu kasv statsionaaris on tingitud veel sellest, et teater organiseerib ümbruskonna kolhoosirahvale ühiskülastusi. See on väga tähtis, sest paljudes kohtades maal puuduvad lavad. Lavastused statsionaaris on palju elamusrikkamad, kuna seal saab teatri võimalusi maksimaalselt kasutada. Paljusid näidendeid ei ole aga oma keerukuse ja suure tegelaste massi tõttu üldse võimalik lavale tuua mujal kui ainult linna teatri laval. Nii oli see N. Hikmeti "Damoklese mõõga" kui ka G. Nikolajeva romaani "Võitlus teel" dramatiseeringuga. Teater teenindab ka

---

1) Saali täitumise % seega 64.

arvukat maaelanikkonda, olles oodatud külaliseks paljudes Eesti NSV kohtades. Viimasel ajal on süvenenud sõprussidemed ka teiste liiduvabariikide teatritega. Eriti soojaks on kujunenud vahekord Riia Janis Rainise nimelise Kunstiteatriga ja Valmiera teatriga Läti NSV-s. Nii lavastas Valmiera teater samaaegselt Pärnu teatriga A. Kitzbergi "Libahundi". On planeeritud etendusi peaosatäitjate vahetamisega teatrite vahel. See süvendab omakorda kahe naaberrahva sõprussidemeid. Riia J. Rainise nimeline Kunstiteater käis Pärnus külalisetendusega oma parimate jõudude osavõtul, saades suure menu osaliseks. Ka käesoleval aastal seisavad ees läti kunstimeistrite esinemised Pärnus. Põimub ja rikastub vastastikku erinevate liiduvabariikide rahvaste kunst. See on suur saavutus ja traditsioon vajab edasiarendamist ning süvendamist. 1953.a. avas Pärnu teater, kes sai L. Koidula nime, oma hooaja L. Koidula näidendiga "Kosjaviinad", mis seisab repertuaaris käesoleva ajani.[1] Koidula viimane teos nägi seega rambivalgust esmakordselt 73 aastat pärast ilmu-

---

1) Mängitud 204 korda.

mist. Kodanlikes kirjanduslugudes märgiti "Kosjaviinu" mõõdaminevalt kui vähe õnnestunud teost, millel ei ole suuremat väärtust.

Kaarel Irdi lavastus sai aga teenitud menu osalikeks.[1] Ajakirjanduses märgiti, et õppides põhjalikult tundma Koidula loomingut, elades sügavalt sisse vastavasse aega ja olustikku, pannes rõhu tegelaste tunde- ja mõttemaailma eredale, sügavale avamisele, saavutas teater stiilipuhta ja haarava etenduse, milles oli säilinud nii Koidula loomingule omane hing kui ka eluline tõde möödunud sajandi lõpust.[2]

Järjekordseks saavutuseks teatrile oli A. Kitzbergi rahvatüki "Punga Mart ja Uba-Kaarel" lavastus (lavastaja K. Ird). Seda esitati 154 korda.[3] Mainimist väärivad ka V. Ivanovi "Soomusrong nr. 14-69" (lavastaja E. Toona),[4] G. Figueiredo hereiline komöödia "Aisopos" (lavastaja H. Haravee) jt. Lastele valmis Fr. R. Kreutzwaldi "Kullaketrajate" dramatisee-

---

1) "Pärnu Kommunist" 1958, nr. 83.
2) "Sirp ja Vasar" 1953, nr. 51.
3) Pärnu L. Koidula nim. draamateatri arhiiv, Repertuaari kaust 1945-1961, lk. 48.
4) E. Toona töötas lavastajana 1957.-1960.a.

ring (dramatiseeris A. Pirn).

1957.a. anti teatri kollektiivi liikmele Arnold Sikkelile ENSV teenelise kunstniku nimetus. See on suureks tunnustuseks väsimatule näitlejale, kelle Tiit Kondor (A. Jakobsoni "Võitlus rindejooneta"), professor Räni (A. Jakobsoni "Vana tamm") ja teised kujud kuuluvad eesti lavakunsti paremikku.

1959.a. andis teater oma nii-öelda küpsuseksami. E. Toona tõi lavale L. Feuchtwangeri ajaloolise draama "Lesk Capet", mis oli esilavastuseks Nõukogude Liidus. Arvustus märkis, et Pärnu draamateatri viimaste aastate töös rõõmustab eriti see, et siin on tunda mõtlevat, iseseisva analüüsimisvõimega näitlejat, kes asetab peamise rõhu sellele, kuidas pealtvaatajateni viia antud konkreetses keskkonnas elava lavakuju mõtted, täiendada südant ajuga. See oli esimeseks "Lesk Capet" lavastuse õnnestumise eelduseks. Teiseks tuleb pidada sobiva nimiosalise leidmist E. Alaküla näol.[1)]

1960.a. võtab teatri kunstilise juhtimise üle

1_ "ENSV Teatrid" 1960, nr. 2.



Foto nr. 7. Pärnu L. Koidula nim. Draamateatri hoone



Foto nr. 8. Kontserdi- ja teatri- kultuurikeskuse hoone rõdudelt

Artur Ots, kes edukalt tuli toime G. Nikolajeva romaani "Võitlus teel" dramatiseeringu lavastamisega. 1961.a. äratas tähelepanu M. Meringu lavastatud N. Hikmeti sõjavastane näidend "Damoklese mõõk". Teater jätkab pidevalt oma otsinguid uue ja võimalikult algupärase repertuaari esitamise suunas.

Isamaasõjajärgsel perioodil on teater toonud lavale 49 nõukogude vennasvabariikide autorite teost, 16 näidendit eesti klassikast, 11 teost vene klassikast, 13 Lääne klassikast.[1)]

Linnas kerkivad uue teatrihoone müürid. Praegused ruumid ei vasta nõuetele, kuna sõja ajal mahapõlenud teatri asemel võeti kasutusele endise riigipanga maja. Allüürnikuna ei ole teater saanud ümberehitusi teha täiesti oma soovi kohaselt, kuna tuli arvestada maja tegelikku valdajat.

Uues hoones on kõik need takistused kõrvaldatud. Teatrisaali on planeeritud 600 kohta. Projekteerimisel võeti arvesse Eesti NSV paremate teatrispetsialistide nõuandeid. Pöördlava ja mahukad kõr-

---

1) Pärnu L. Koidula nim. draamateatri arhiiv, Repertuaari registratuuri kaust, lk. 1-14.

valruumid võimaldavad ka väga nõudlike ja tehniliselt raskete tükkide lavaletoomist. On eeldusi, et edaspidi näeme teatris ka muusikalavastusi, kuna võimalusi ja kaadreid selleks leidub.

Väga tähtis on repertuaari õige valik. Kui teater lähtub seisukohast, et saalis istub kommunismiehitaja, kes tahab näha etendusi, mis teda kõige rohkem erutavad kaasajal, sammub ta õigel teel, andes mõjuvate kunstiliste vahenditega edasi meie ajastu eesrindlikke võitlevaid ideid.

K i n o d

Nõukogude inimeste kultuurilisel kasvatamisel etendab tähtsat osa kino. Sotsialistliku kinokunstil on palju kaasa rääkida uue inimese vaadete ja mõttemaailma kujundamisel. Nagu näitab statistika, on kino kõige levinenumaks kunstiliigiks ka Pärnu linnas. Ükski teine kultuuriasutus ei haara endaga kaasa nii palju külastajaid.

Sõja ajal said Pärnu kinod väga tugevasti kannatada. Kodanliku perioodil tegutsenud paikkinodest säilis ainult "Kiir" ("Ate-Palace"). Loomulikult ei

suutnud see rahuldada elanikkonna vajadusi. Tuli rajada uusi. Praegu töötab linnas 4 statsionaarset kino. Kahes nendest (II kultuurimajas ja "Ranna") on lai ekraan.

Eriti iseloomustab kino osatähtsust linna kultuurielus seansside ja külastajate arvu pidev kasv "Kiires".

Tabel nr. 6 [1]

Kino "Kiir" töönäitajad 1956.-1961.

	1956	1958	1959	1960	1961
Seansside arv	1773	1896	1965	2087	2120
Külastanud inimesi (tuh.)	456,7	541,1	546,9	574,5	587,6

Tabelist nähtub, et ajavahemikul 1956. aastast kuni 1961. aastani on seansside arv kasvanud 120% võrra, külastajate arv 129% võrra. Arvestades kino praegusi piiratud võimalusi, mis väljendub eriti ruumikitsikuses, on need näitajad küllaltki kõrged.

1961.a. plaani täitis "Kiir" ennetähtaegselt,

1) Kino "Kiir" arhiiv, Aastaaruannete kaust nr. 1.

kusjuures teenindati 587600 elanikku. Lasteseansse anti 195 - 37600 inimesele.[1] Plaanilistelt näitajatelt ületab "Kiir" pealinna esietenduskinosid. Nii täideti 1962.a. jaanuarikuu plaan 110%-liselt, samaaegselt olid vastavad näitajad Tallinnas "Sõpruses" 106,4% ja "Oktoobris" 94,7%.[2]

Demonstreeritud filmidest esitati

Nõukogude kunstilisi filme - 130 nimetust,

rahvademokraatiamaade kunstilisi filme - 43 nimetust,

välismaiseid kunstilisi filme - 44 nimetust.[3]

Aasta jooksul demonstreeriti 47 dokumentaalfilmi.[4] Nende populaarsusest räägib ka see, et peaaegu kõik dokumentaalfilmide etendused on läinud täissaalidele.

Menukamaiks külastatavuselt kujunesid Nõukogude filmid "Selge taevas";[5] "Kaks elu",[6] "Ülestõusmine"[7] jt. Agaraiks kinofilmide propageerijaiks on

---

1) Kino "Kiir" arhiiv, Plaanide ja aruannete kaust nr. 2, lk. 17.
2) Kino "Kiir" arhiiv, Vabariikliku alluvusega kinode jaanuarikuu sotsialistliku võistluse tulemused, Tallinn, 1962.
3) Kino "Kiir" arhiiv, Laenatud filmide kaust nr. 6.
4) Samas.
5) 13 seanssi, 5111 külastajat.
6) 25 seanssi, 9025 külastajat.
7) 15 seanssi, 5239 külastajat.

asutuste kinoorganisaatorid. Koolidele korraldatakse ühiskülastusi õppefilmide vaatamiseks. Nii organiseeris II kultuurimaja kino ühiskülastuse kõigi keskkoolide vanematele klassidele, et tutvuda filmi "Ülesküntud uudismaa" I, II ja III seeriaga, kino "Kiir" filmile "A. Suvorov" jne.

Pärnu linnas käis 1961. aasta jooksul kinodes töötajaid järgnevalt: "Kiires" - 587600, "Rannas" - 233446, II kultuurimaja ja "Jahta" klubi kinos 67000 inimest. Linna kohta seega 888046 inimest, ehk teiste sõnadega - iga Pärnu linna elanik käis aastas keskmiselt 24 korda kinos.[1)]

Kultuurimajad ja klubid

Tähtsat kohta Pärnu linna töötajate kultuurilisel kasvatamisel omavad kultuurimajad ja klubid. Nende juurde on koondunud suur osa linna töötajaist, kes oma vaba aja pühendavad kunstimeisterlikkuse tõstmisele kas muusika, kujutava kunsti või sõnakunsti alal. Pin-

---

1) Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Kultuuriosakonna arhiiv, Aruannete kaust kinode kohta.

gerikka ja hoolika töö tulemusena on nii mõnedki isetegevuslased ja kollektiivid tõusnud professionaalsele tasemele.

Juba kodanlikul ajal olid linnas olemas organisatsioonid, mis tegelesid üksikute kunstialadega. Neile, kes töötasid vabrikuis kogu pika päeva, oli osavõtt liialt koormav. Paljudesse nendesse organisatsioonidesse pääses eriliste soovituste kaudu ja küllaltki kõrge sisseastumismaksuga, et vabaneda kodanlusele mittesoovitavast elemendist. Ainsaks organisatsiooniks, kuhu kuulusid töötavad noored ja kus tehti elavat kultuurharidustööd, oli Pärnu Töölisühing. Organisatsioonide suur hulk (10) ei väljendanud veel kultuurharidustöö ulatust ja massilisust. Enamik neist oli sunnitud elama korjanduslehtede najal. Pärnu linnaomavalitsuse toetused ei suutnud kaugeltki katta organisatsioonide jooksvaid kulusid. Alles nõukogude võimu ajal avanesid laialdastele töötajate hulkadele võimalused kultuurharidustööks kõige mitmekesistemates vormides.

Pöördeliseks tähiseks kultuurielus oli

ajalooline sotsialistlik revolutsioon 1940. aastal, mil töötav rahvas haaras riigis võimu oma kätte.

Esmajärjekorras pöörati tähelepanu töötajate poliitiliste teadmiste tõstmisele. Enne 21. juunit[1] oli Pärnus 500 organiseeritud töölist, 1. juulil 1940.a. 7000.[2]

Organiseeritud tööliste hulgas oli vaja teha ideoloogilist kasvatustööd. Paljudel oli lõppenud koolitee mõne aasta järel. Tuli alustada haridust täiendavate koolide loomist.

Enam ei sobinud endised kultuurharidustöö vormid ja organisatsioonid. Tuli liikuda uut teed mööda, kasutades teiste liiduvabariikide kogemusi. Kahjuks ei ilmunud tol ajal küllaldaselt nõukogude kirjandust eestikeelses tõlkes, mida kultuuriaja töötajad oleksid saanud kasutada. Andis tunda ka repertuaari nappus ning isikukultuse tugev mõju. Sotsialistliku revolutsiooni järel paranesid kultuuritöö materiaalne külg.

---

1) Siin on mõeldud 21. juunit 1940.a.
2) "Pärnu Rahva Hääl" 1940, nr. 69.

Tööliste käsutusse anti avarad kultuurihooned - endine kodanikkude klubi, end. saksa gümnaasiumi hoone jt. Asutati alaline palgaline sümfooniaorkester W. Tago juhatusel.[1)]

Alanud fašistlik okupatsioon katkestas nõukoguliku kultuurharidustöö. Alles pärast nõukogude võimu taaskehtestamist võidi taas hakata agaramalt tegutsema, tõmmates kunstilisse isetegevusse kaasa laialdasi töötajate hulki.

Pärnu linnas oli avatud 1961.a. kaks kultuurimaja (I ja II kultuurimaja), 6 ametiühingu klubi (Kuurordi, raudtee, linaketramis- ja kudumisvabriku, kohaliku majanduse ja kommunaaltööliste, kalakonservikombinaadi ja metsakombinaadi klubi) ja kaks kolhoosiklubi ("Jahta" ja "Vaala" juures).

Kultuurimajadest oli paremaid saavutusi I kultuurimajal, mida väljendavad järgnevad arvud:

---

1) "Pärnu Rahva Hääl" 1940, nr. 76.

Tabel nr. 7 [1]

Pärnu I kultuurimaja massiline kultuuritöö

1956.- 1961.a.

	Loengute arv	Kuulajaid	Muude ürituste arv	Osavõtjaid
1956.a.	24	2005	103	17134
1958.a.	17	1374	78	22711
1959.a.	31	2113	53	17902
1961.a.	44	4241	62	17931

Tabelist nähtub, et 1961. aastal võrreldes 1956. aastaga, peetakse loenguid rohkem, ühtlasi on nende sisu paranenud. Mõningal määral väheneb loengute arv 1958.a., mis on seletatav sellega, et kultuurimaja oli pikemat aega remondis ja loenguid ei toimunud. Muid üritusi korraldati aga II kultuurimaja ruumides. Halba organiseerimistööd näitab see, et peale loengute muude ürituste arv on vähenenud 1961. aastaks, võrreldes 1956. aastaga, 34% võrra. Osavõtjaid on aga suhteliselt rohkem.

1) Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Kultuuriosakonna arhiiv, Aastaaruannete kaust 1953.-1961.a., lk. 1-89.

I kultuurimaja tööd on häirinud mitmed asjaolud. Stabiilsemalt hakati tegutsema alates 1953. aastast. Kuni selle ajani tuli korduvalt asukohta vahetada, veelgi tihedamalt vaheldusid kaadrid. Viga oli selles, et ei suudetud koondada püsivat aktiivi, kes oleks olnud toeks ürituste korraldamisel. Peamiselt oldi sel ajal siiski huvitatud sissetulekute saamisest tantsuõhtute kaudu. See ei tähenda, nagu oleksid puudunud head kollektiivid - viga oli selles, et neid ei osatud õigesti tööle rakendada. Säärastel kollektiividel, nagu sümfooniaorkester, segakoor jt., ei olnud võimalik kultuurimaja väikesel laval esineda. Kuidagi ei ole saadud jalgu alla näiteringile kogu kultuurimaja tegutsemisaja kestel.

Kultuurimaja töö paranemise näitajaks on loengute ja kuulajate arvu kasv. 1961. aastal viibis igal loengul keskmiselt 96 kuulajat. On vaja rohkem tähelepanu pöörata noortele. Tuleb pakkuda loenguid, mis meelitaksid kuulama oma aktuaalsuse ja teema teravusega. Noorte kasvatamise eest peaks kultuurimaja senisest rohkem hoolitsema. Paraku on peaaegu kõik üritused seotud tantsuga. Suurem hulk noori saabub



Foto nr. 9. Vastvalminud Lasteaed
Riia mnt. äärres



Foto nr. 10. Märnu II Kultuurimaja

kultuurimajja tantsu alguseks. Selle paha harjumusega on kultuurimaja juhtkond võidelnud senini ja peab seda tegema ka edaspidi. Märksa suurenes ringide arv(kujutava kunsti, balleti, peotantsu jt.). Kui 1953.a. oli I kultuurimajas 6 ringi 165 osavõtjaga, siis 1961.a. oli neid 17 - 676 osavõtjaga.[1] Kultuurimaja juurde kuulub vabariiklikku tunnustust leidnud sümfooniaorkester I. Tõnissoni juhatusel, segakoor "Endla" H. Pulga juhatusel. Edukad on olnud noored kunstnikud kunstiringis.

Teiseks linna silmapaistvamaks kultuurikeskuseks on II kultuurimaja. Tema viimase seitsme aasta tööd väljendavad arvud:

Tabel nr. 8 [2]

Pärnu II kultuurimaja massiline kultuuritöö 1953.a. - 1961.a.

	Loengute arv	Kuulajaid	Ürituste arv	Osavõtjaid
1953.a.	25	2039	45	7655
1956.a.	16	1154	49	9004
1959.a.	21	1647	47	9359
1961.a.	54	4164	43	11484

1) Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Kultuuriosakonna arhiiv, Aastaaruannete kaust 1953.-1960.a., lk. 1-89.
2) Samas.

Analüüsides esitatud tabeli alusel kultuurimaja tööd näeme, et eriti 1961.a. on edasiminekut märgata loengute osas. Kui 1956.a. viibis igal loengul keskmiselt 72 kuulajat, siis 1961.a. - 77 . Avardunud on temaatika, pärast NLKP XXII kongressi soovitakse kuulata loenguid kommunismiehitamise kohta. Mitmesuguste muude ürifuste arv on seevastu alates 1956. aastast pidevalt vähenenud. Selline olukord on seletatav lihtsalt töö halva organiseerimisega.

Pärnu II kultuurimaja asub Ülejõel suurte tööstusettevõtete vahetus läheduses. Just selles linnaosas on nõukogude võimu aastail elanikkond kõige rohkem kasvanud. On ehitatud palju uusi elamuid. See aga ei väljendu II kultuurimaja töös. Ta ei ole veel saanud ümbruskonna kultuurielu tsentrumiks. Lubamatult suur on olnud kaadri voolavus. Sõjajärgsete aastate jooksul on kultuurimajal olnud 13 juhatajat.[1] Siinses saalis töötab ka kino, kus demonstreeritakse ka laiaekraanifilme. Tundub, et kino varjutabki kultuurimaja tööd. Eelkõige on vaja tõmmata kultuurimaja juur-

---

1) Kogutud suusõnalise informatsiooni alusel.

de aktiiv, korraldada üritusi, mis huvitaksid töötajaid, ja vähendada tantsuõhtuid. 1962.a. algusest on linnas avatud ainult II kultuurimaja, kuna I kultuurimaja ruumid tuletõrje sulges. Mõlemad asuvad nüüd koos. Tekib arvamine, et selle tõttu on võimalik töötada palju kontsentreeritumalt ja paremini kasutada isetegevuslaste peret. Paraku seda veel tehtud ei ole.

Kõrvuti kultuurimajadega tegutsevad klubid. Kaks neist on linna piires asuvate kalurikolhooside "Vaal" ja "Jahta" omad. Kui "Jahtas" on kultuuritöö organisaatorite ja aktiivi puudumisel täiesti vaibunud, siis "Vaala" klubi kohta seda öelda ei saa. Tunnustusväärse kollektiivina tegutseb siin naisrahvatantsurühm, mis on võitnud vabariikliku tunnustuse. Midagi muud märkimisväärset ei ole tehtud. Ka selle klubi juures annab ennast tunda organisaatorite puudus.

Pärnu kuurordi klubi teenindab mitte ainult kohalikke elanikke, vaid ka puhkajaid teistest liiduvabariikidest ja välismaalt. Kuurordi klubi tööd iseloomustavad järgmised näitajad:

Tabel nr. 9 [1]

Pärnu kuurordi klubi massiline kultuuritöö

1956.a. - 1961.a.

	Loengute arv	Kuulajaid	Ürituste arv	Osavõtjaid
1956.a.	50	11193	62	17804
1961.a.	171	23369	876	273758

Nagu näeme, korraldab klubi päevas keksmiselt 2,4 üritust, millest võtab osa 760 inimest päevas ehk keskmiselt 312 inimest üritusest. Arvestades seda, et sanatooriumides puhkab iga kuu umbes 1000 inimest ja teatud osa puhkajaist ei suuda tervislikel põhjustel raviperioodil liikuda, on need näitajad küllaltki head. Puhkajaid teenindatakse ka vahenditult sanatooriumis, kus on olemas massilise kultuuritöö instruktorid. Kõige intensiivsem on tegevus suvel, kuna vabaõhuüritused suudavad haarata kaasa rohkem inimesi.

Pärnu kuurordi klubi juures on ka 5 isetegevusringi 120 osavõtjaga.[2]

1) Pärnu kuurordi klubi arhiiv, Aruannete kaust 1953.a.-1961.a., lk. 1-45.

2) Pärnu kuurordi klubi arhiiv, Aastaaruannete kaust 1953.a.-1961.a., lk. 55.

Kõige suuremaks ja edukamaks kollektiiviks on naiskoor "Linda". Korduvalt on esinetud ka väljaspool klubi, osa võetud vabariiklikest ja kohalikest laulupäevadest. Kooli kuulub 50 lauljat, juhatab A. Sumberg. Klubi juures tegutsevad veel naisansambel peamiselt venekeelse repertuaariga, karaktertantsuring, solistid. Üleliidulise tähtsusega kuurordi jaoks on sellest vähe. Pealegi jätab soovida eriti tantsijate ja solistide esinemiste kunstiline tase. See on tingitud vähestest proovidest ja loiust suhtumisest. Vähe õpitakse juurde uusi laule ja tantse. Esineb distsiplineerimatust, esinejad jäävad kontserdile tulemata ilma mõjuvate põhjusteta. Inimesed, kes tulevad Pärnusse ravile või puhkuma, ootavad, et klubi isetegevuslased tutvustaksid neile meie rahva ja ka teiste liiduvabariikide kunstisaavutusi. Selleks on vaja tööd isetegevuslastega parandada, haarata ringidesse rohkem võimekaid noori.

Sagedasteks külalisteks on klubis RAT "Estonia" kollektiivid, aga ka Riikliku Vene Draamateatri kollektiiv. Oodatud sündmusteks on puhkajate endi esinemised. Seda isetegevuse vormi peaks klubi juhatus edasi arendama - põimub ju neil esinemistel erinevatesse rahvustesse

kuuluvate inimeste kunst. Puudusena võiks märkida asjaolu, et siiani ei ole klubi juurde suudetud luua draamaringi.

Asutuste ja ettevõtete klubidest on paremaid saavutusi Pärnu kohaliku tööstuse ja kommunaaltööliste ametiühingu klubil. Tal on endal vaid väike loengusaal Hommiku t. 2, ning seetõttu tuleb alatasa ruume laenata teistelt, sageli ka teatrilt. 1961.a. jooksul korraldati 34 loengut 3235 inimesele. Muid üritusi oli sama ajavahemiku jooksul 85 - 17045 osavõtjaga. Seda tuleb eriti hinnata, kuna see ei ole saavutatud tantsupidude hinnaga. Klubi juures on 16 ringi 318 isetegevuslasega.[1)]

Vabariiklikus ulatuses on leidnud tunnustust rahvatantsurühm Naima Ebroki juhatusel. Kollektiiv töötab alates 1951. aastast. Oodatuiks on klubi estraadietendused, milles võetakse terava kriitika alla kohaliku elu puudusi ja pahesid. Nii on estraadiprogrammi "Luuaga käes", milles peetakse võitlust igandite vastu, esitatud 1962.a. kahe kuu jooksul kohaliku teatri ruu-

---

1) Kohaliku tööstuse ja kommunaaltööliste ametiühingu klubi arhiiv, Aruannete kaust, lk. 1-19.

mes 7 korral täissaalidele. Edukas on olnud ka segakoor "Koidula" tegevus V. Rumesseni juhatusel.

Klubi vaatab lootusrikkalt tulevikku. Eriti suurt tähelepanu pööratakse kasvatustööle. Nii peeti 1961.a. vaidlusõhtu noortele "Mida tähendab elada, töötada ja õppida kommunistlikult?" Organiseerijateks olid noored ise: kes koostas õhtu plaani, kes võttis enda hooleks organisatsioonilised küsimused, kes andis välja seinalehe erinumbri ja kujundas kirjandusnäitused. See keskendas noorte mõtteid probleemile: "Milline on ja peaks olema minu osa kommunismi ehitamise suure tööplaani ellurakendamisel?". Ühiskondlikul alusel tegutseb metoodilise töö sektor, lastesektor ja kolm ringi. 1962.a. perspektiivplaani koostamisel lähtuti NLKP XXII kongressil püstitatud ülesannetest.

Nende ülesannete ja ideede tutvustamiseks elanikkonnale on ette nähtud 1962. aastal 4 loengute sarja ja 10 temaatilist õhtut. Kommunismiehitaja moraalikoodeksi kõlbelise printsiibi kohta korraldatakse 1-2 temaatilist üritust, hakkab regulaarselt ilmuma elav ajakiri "Kaasaeg ja tema kangelased."

Üheks tähtsamaks ülesandeks on võitluse

pidamine kodanliku ideoloogia ja moraali avalduste, eraomandusliku psühholoogia, ebausu ja eelarvamuste jäänuste vastu. Sallimatuse kasvatamiseks muidusöömise, ebaaususe ja karjerismi vastu on mõeldud 1962.a. temaatiline õhtu "Neid põlgab rahvas", vaidlusõhtu "Mis on usaldus?" ja õhtu, mis on pühendatud rahvamalevlaste tööle.

Klubi töö propageerimiseks vabariiklikus ulatuses on kirjutatud temast ka Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu kultuurharidustöö metoodika kabineti informatsioonilises lehes nr. 1 1962.a.[1)]

Klubi ühendab endas tööstuskombinaatide "Viisnurk" ja "Säde" ning kommunaaltöölisi. Vaatamata sellele et oma ruumid puuduvad, töötab ta linnas kõige paremini. Asutuste ja käitiste kultuurisummade tsentraliseeritud kasutamine võimaldab hea organiseerimise juures kultuuritööd otstarbekohasemalt korraldada. Juba mitme aasta jooksul ei ole siin peetud tantsupidusid. Peamised sissetulekud on saadud kontsertidest. Seda teed mööda peaksid minema ka teised linna klubilised

---

1) Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu kultuurharidustöö metoodika kabineti Informatsioonileht nr. 1, Tallinn, 1962.

asutused. Kahjuks on need veel liigselt killustatud. Nii näiteks tegutsevad eraldi kaubandustööliste ja ETKVL-i isetegevuslased, kuigi ametiühingukomitee on ühine. Soovida jätab klubide töö ka selliste suurte käitiste juures, nagu seda on Pärnu Linaketramis- ja Kudumisvabrik ja Kalakonservikombinaat. Mõlemal on olemas klubiruumid ja võimalused korralikuks tööks. Neid ei osata aga realiseerida. Ka kalurikolhoosid "Jahta" ja "Vaal" ei ole osanud oma hõid materiaalseid võimalusi rakendada.

Vaatamata puudustele on kultuurharidustöö olnud kahtlemata suur osa elanikkonna kasvatamisel. Võrreldes 1956. aastaga on suurenenud kultuurharidusliike asutuste arv linnas. Kui 1956.a. tegutses 1 kultuurimaja, siis praegu on neid kaks, klubide arv on kasvanud neljalt kaheksale.[1] Isetegevusringidesse kuulub linnas 2318 inimest, seega 23% rohkem kui 1956.a.[2] Ruumikitsikuse likvideerimisega ja ringide töö parema organiseerimisega on võimalik isetegevus-

---

1) Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Kultuuriosakonna arhiiv, Aastaaruannete kaust 1956.-1961.a.

2) Samas.

laste arvu veelgi suurendada. Töötajate kohtumised 1961.a. heliloojate V. Solovjev-Sedoi, J. Džeržinski, G. Podelski, Nõukogude Liidu kangelase G. Maslovskaja, kirjanike A. Sinkeli, M. Nurme, A. Hindi, H. Suislepa jt. on laiendanud silmaringi. Loengud, temaatilised õhtud, rahvasaadikute kohtumised valijatega, küsimuste ja vastuste õhtud, elavad ajalehed jt. kultuurharidustöö vormid avaldavad kahtlematult mõju inimeste teadlikkuse kasvule.

Väärale seisukohale on asunud Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Kultuuriosakond, kus leitakse, et Pärnu linnal ei ole mingisuguseid perspektiive kultuurharidustöö parandamiseks eelolevate aastate jooksul.[1] Loodetakse uue teatrihoone valmimisele. Ka selles suhtes ollakse kaunis pessimistlikud, kuna arvatakse, et teatriga ühes ruumis koos töötada ei ole võimalik, mis on kahtlemata ka õige. On vaja organisatsiooniliselt ümber korraldada senine kultuurharidustöö Pärnu linnas.

Selleks tuleks:

1_ Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Kultuurharidusosakonna juhataja am. I. Läti suusõnaline seletus.

1. Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Kultuuriosakonnal hakata tõsiselt kultuurielu juhtima. Moodustada osakonna juurde ühiskondlikud sektsioonid ja tõmmata kaasa laiem aktiiv.

Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Kultuuriosakond peab jõudma veendumusele, et olemasoleva materiaalse baasi puhul töö õigel korraldamisel avanevad eeloleva kümne aasta jooksul ja edaspidi piiramatud võimalused kultuurharidustöö läbiviimiseks laialdastes töötajate hulkades. Tuleb mõistlikult kasutada kõiki võimalusi ja vahendeid. Need on aga tunduvalt suuremad kui seda kultuuriosakonnas arvatakse.

2. Muuta kultuurimajade töö senine korraldus. Ühendada mõlemad kultuurimajad ametiühingute linna kesk-kultuurimajaks ja hoolitseda selle eest, et seal oleks võimekas juhtkond. Kultuurimaja keskus tuleks ehitatava teatri-kultuurihoone ruumidesse. Ürituste korraldamise kohaks jääks praeguse II kultuurimaja saal ja tõenäoliselt kord nädalas ka teatrisaal, ilma et see kahjustaks teatri tööd. Kultuurimaja juurde tuleks koondada linna suuremad ja võimekamad kollektiivid, mille ülalpidamine klubide juures pole otstarbekas.

Kuna neis kollektiivides on liikmeid erinevatest ametiühingutest, siis võiks ringijuhtidele tasuda klubide arvelt. Laialdasemalt tuleks ka praktiseerida ühiskondlikel alustel töötavaid ringe.

Kultuurimaja juures peaksid tegutsema: sümfooniaorkester - suvemuusika ja sümfooniakontsertide arvel, segakoor "Endla" - kooperatiivi- ja kaubandustööliste ametiühingu klubi arvel, segarahvatantsurühm - kohaliku tööstuse ja kommunaaltööliste ametiühingu klubi arvel, mõned valikansamblid teiste klubide arvel. Need ringid jääksid ühtlasi ka musternäidiseks teistele kollektiividele. Metoodilist tööd juhendavad näidiskollektiivide juhid. Praeguse II kultuurimaja ruumid ja saali võiks anda klubidele kasutamiseks.

Selline ümberkorraldus annaks riiklike summade arvel säästu. Põhiline kultuurharidustöö oleks lähendatud ametiühingutele, ühiskondlikule juhtimisele ja kontrollile. Linna paremail ja võimekamail kollektiividel avaneks võimalus tõusta professionaalsele tasemele. Kujuneks välja isetegevuse juhtimise metoodiline tsentrum ja kaoks senine killustatus. Kultuurimajal kaob tarvidus vaadata tantsuõhtutele kui sissetulekute

saamise peaallikale. Oleksid antud uued perspektiivid kultuurharidustööle vastavalt NLKP XXII kongressi nõudeile.

M a s s i l i s e d ü r i t u s e d

Tähtsat kohta massilises kultuuritöös omavad laulupeod ja rahvakunstiõhtud. Need on kujunenud kohalikele isetegevuslastele suurteks kunstilise isetegevuse ülevaatuse päevadeks, sõpruse süvendamise päevadeks teiste liiduvabariikide isetegevuslastega, kuna neist on sageli osa võtnud külaliskoorid ja tantsurühmad Läti ja Leedu NSV-st.

Esimene sõjajärgne laulupidu toimus Pärnus 1946.a. (29. juunil), edasi 1948.a. (19.-20. juunil), 1949.a. (2.-3. juulil) peeti Pärnus rahvakunstiõhtu koos vabariikliku meeste laulupäevaga, millest võttis osa 3000 tegelast.[1] Rahvakunstiõhtul esinesid 228 tantsijat, 220-liikmeline segakoor.[2] Rahvakunstiõhtul oli 5000 ja laulupäeval 7000 külalist.[3] Rahva-

---

1) Pärnu laulupidude teatmik, Pärnu, 1960, lk. 15.
2) Juhtkiri "Töörahva Hääl" 1949, nr. 80.
3) Samas.

kunstiõhtust 1951.a. (21. juulil) võttis osa 2200 lauljat ja rahvatantsijat.[1] 1952.a. (20. juulil) viibisid laulupäeval ja rahvakunstiõhtul külaliskoorid ja -tantsijad Läti NSV-st.[2] 1954.a. laulupeost ja rahvakunstiõhtust (26.-27. juunil) võttis osa 300 lauljat ja tantsijat Läti NSV Riia rajoonist.[3] Järgnesid laulupidu rahvakunstiõhtuga 1955.a. ja noorsoofestival 1956.a. (23. juunil). 1958.a. (22.-23. juunil) toimunud laulupidu ja rahvakunstiõhtu korraldati Pärnu lähedal Valgerannas. Pidustusest võttis osa Soome segakoor "Kullervo".[4] Ka järgnevad laulupeod ja rahvakunstiõhtud 1959.a. (3. juunil) ning 1960.a. (19. juunil) on olnud suurteks ja meeldejäävateks sündmusteks. Pärnu isetegevuslased on kohkearvuliselt osa võtnud ka vabariiklikest laulupidudest ja rahvakunstiõhtutest ning I noorsoofestivalist 1957.a.

Noorsoofestivalil esinesid linna kollektiivi-

---

1) Lauldi ja tantsiti. "Töörahva Hääl" 1951, nr. 81.
2) Sõpruse pidupäevad. "Töörahva Hääl" 1952, nr. 88.
3) Lauldi sõprusest ja tööst. "Pärnu Kommunist" 1954, nr. 76.
4) Juhtkiri. "Pärnu Kommunist" 1958, nr. 73.

dest kõige paremini rahvatantsurühmad. Nii saavutas kohaliku tööstuse ja kommunaaltööliste klubi rahvatantsurühm (tolleaegse nimetusega Tööndusko operatsiooni Pärnu Klubi) vabariiklikus konkursis teise koha, II kultuurimaja rühm kolmanda koha.[1)]

Kui võrrelda massiüritusi, võime märgata suurt arengut viimase kümne aasta jooksul. Olgu võrdluseks toodud 1951. ja 1960.a. laulupeod ja rahvakunstiõhtud.

1951. aastal võttis laulupeost osa 10 segakoori, 1960. aastal 13 koori. Naiskooride arv väheneb seitsmelt viiele. Ka meeskooride arv väheneb kahelt ühele. Rahvatantsukollektiivide arv kasvas 13-lt 1951.a. - 19-le 1960.a. 1951.a. laulupeol esinesid ka lapsed. 1960.a. peale hakati laste laulupäevi eraldi läbi viima.

Aastate kaupa puudub linnas alaliselt tegutsev rahvapilliorkester, kuigi seda on väga vaja tantsurühmade muusikaliseks saatmiseks, aga ka rahvamuusika tutvustamiseks.

Külalisi Pärnu laulupidudel ja rahvakunsti-

---

1) "Noorte Hääl" 1957, nr. 146.

õhtutel on olnud peale vabariigi kollektiivide ka Läti NSV-st ja Leedu NSV-st. Erinevate rahvuste kultuuri põimumine ja vastastikune esitamine aitavad süvendada rahvaste sõprust.

Kui kollektiivide osas oli märgata mõningat tagasiminekut, siis seda ei saa ütelda repertuaari kohta. 1960.a. laulupeo kavas olnud repertuaar on tunduvalt raskem 1951.a. omast, nõudes suuremat kunstimeisterlikkust. Eriti palju olid arenenud tantsurühmad. Kui 1951.a. rahvakunstiõhtu repertuaaris olid veel sellised tantsud, nagu "Kalamies", "Pikk ingliska", "Oige ja vasemba", siis 1960.a. rahvakunstiõhtu kavas olnud tantsud "Kosjatants", "Vene ringtants", "Rutsavietis" jt. vajavad märksa nõudlikumat ettevalmistustööd. Õnnestunud esinemine räägib tantsulise taseme tõusust.

1951.a. esitati eesti heliloojatelt 12 ja teistelt liiduvabariikide autoreilt 12 laulu, eesti autorite tantse - 14 ja teiste liiduvabariikide omi - 3.

1960.a. oli kavas eesti heliloojate laule 19, teiste liiduvabariikide autorite omi 7 ja teiste riikide autoreilt 3 laulu. Kuna 1960.a. laulupeost ei võtnud osa vene koorid nagu 1951.a., siis esitati

ka teiste liiduvabariikide heliloojate laule vähem, suurenes aga mõnevõrra eesti heliloojate laulude arv. Tantsurühmad esitasid 1960.a. 9 eesti tantsu, 4 teiste liiduvabariikide rahvaste tantsu ja 2 rahvademokraatiamaade ja 1 soome rahvatantsu.

Kuna rahvakunstialased massiüritused on kujunenud traditsioonilisteks, mis haaravad kaasa suuri töötajate hulki linnas ja maal, oleks vaja ka edaspidi nendele suuremat tähelepanu osutada. Oma rahvakunsti kõrval tuleks rohkem tutvustada teiste liiduvabariikide kunsti. Suuremat tähelepanu väärikid rahvademokraatiamaade rahvaste laulud ja tantsud. Meil võiksid esineda ka kollektiivid Vene NFSV-st, Valgevenest, Ukrainast ja mujalt. Erinevate liiduvabariikide kunsti tutvustamine vahenditu kontakti abil lähendab veelgi liiduvabariikide rahvaid kunstis ja töös.

Tuleb mõelda, kus korraldada massiüritusi. On selge, et staadioni selleks kasutada pole õige. Praktika näitab, et hulk rahvast tekitab suurt kahju staadioni murule ja väljakul tuligi teha kapitaalremont. Pärnu Linna TSN Täitevkomitee eraldas uue maa-ala Kaarli ja Side tänava vahelisel alal. See on vaja planeerida ja

Ajalehtede ja ajakirjade
tellimine iga 1000
elaniku kohta
1961. aastal

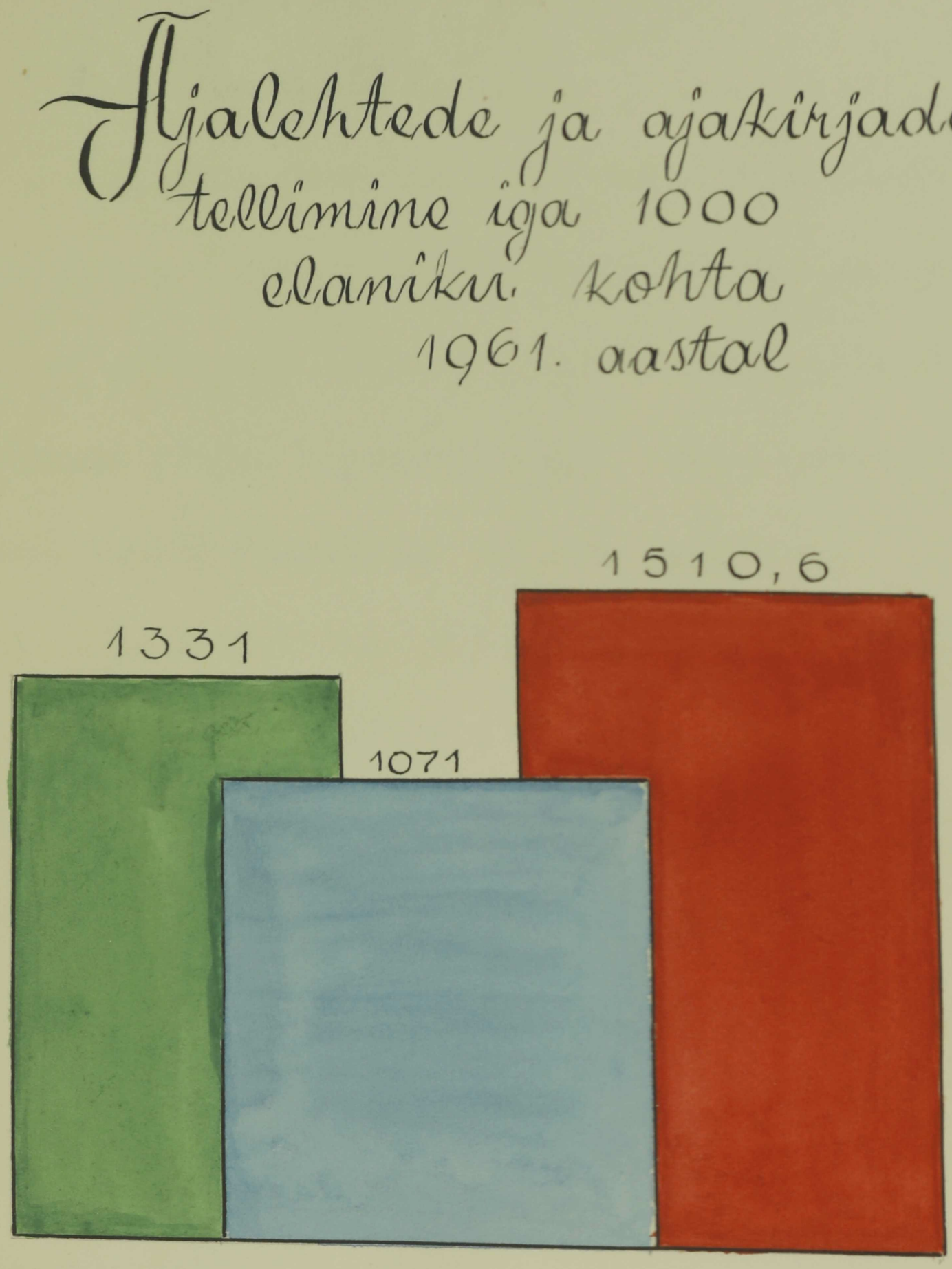

Tallinnas ENSV keskmine Pärnus

Diagramm nr. 3.

ja välja ehitada. Talvisel ajal oleks mõeldav sellele alale jäähokistaadioni ehitamine.

A j a k i r j a n d u s

Aastast aastasse on kasvanud ajalehtede ja ajakirjade arv ning tiraažid Eesti NSV-s. See on tõendiks, et nõukogude inimesed tahavad sammu pidada meie igapäevase eluga, lugeda ja tunda uhkust sotsialistliku kodumaa suurte edusammude üle seitseaastakul.

1. jaanuariks 1962.a. tuli Eesti NSV-s iga 1000 inimese kohta 1071 ajalehte ja ajakirja. Vabariigi pealinnas Tallinnas oli iga 1000 elaniku kohta 1331 ajalehte ja ajakirja, Pärnu linnas vastavalt 1510,6 ajalehte ja ajakirja[1)] (diagramm nr. 3). Seda tuleb pidada heaks näitajaks, vähemalt heaks eelduseks, mis lubab teha kommunistlikku kasvatustööd toetudes nõukogude ajakirjanduse jõule.

Kommunismiehitamisel täidab kollektiivse agitaatori, propagandisti ja organisaatori ülesandeid ajaleht. Järgides Pärnu piirkonna ajalehte

---

1) Eesti NSV Sideministeeriumi Ajakirjanduse Liidu vabariikliku osakonna Informatsioon nr. 4/71, Tallinn, 23. I 1962.

"Pärnu Kommunist" näeme, et ta on üheks tähtsamaks vahendiks võitluses majandusliku ja kultuurialase tõusu eest.

1940.a. sotsialistliku revolutsiooni järel hakkas Pärnus ilmuma "Pärnu Rahva Hääl", mis fašistliku okupatsiooni algul likvideeriti.

Sõjajärgseil aastail, alates 1. oktoobrist 1944.a., trükiti siin "Töörahva Häält".

15. augustil 1952.a. sai ajaleht uue nime - "Pärnu Kommunist" -, mida kannab käesoleva ajani. Leht ilmub 3 korda nädalas. 1956.a. oli tiraaž 7900 eksemplari, 1961.a. 16000 eksemplari. Tiraaži kasv on tingitud sellest, et ajaleht hõlmab praegu ka Pärnu piirkonda. Linnas oli tellijaid 1961.a. 5939, peale selle realiseeriti jaemüügil 2861 eksemplari, seega linna osas kokku 8790 eksemplari.[1] 1956. aastaga võrreldes on see 111%.

"Pärnu Kommunistil" on tihe side kirjasaatjatega. Seda väljendavad arvud:

---

1) Autori poolt kogutud andmeil.

Tabel nr. 10 [1]

Ajalehe "Pärnu Kommunist" massiline organisatsiooniline töö kirjasaatjate ja lugejate keskel

	1956	1961
Laekunud kaastööd aasta jooksul	2142	3181
Neist avaldatud	1776	2349
Jäid avaldamata (tühine sisu, ananüümsus jne)	177	239
Kirjasaatjate arv	326	340

Uute kirjasaatjate kasvatamiseks asutas toimetus 1960. aasta sügisel kirjasaatjate kooli ühe-aastase kursusega. 1961.a. lõpetas sellе 49 [2] inimest. Kirjasaatjate koolis käidi aasta jooksul koos 16 korda.[3]

Ajaleht "Pärnu Kommunist" on korraldanud mitmesuguseid kirjandusvõistlusi. 1957.a. lühijuttude

---

1) "Pärnu Kommunist" arhiiv, Massilise organisatsioonilise töö kaust, lk. 104.
2) Samas.
3) Samas.

ja olukirjelduste võistlusel sai esikoha Audru masin-traktorijaama peaagronoom R. Peetla.[1] Edasi järgnesid kirjandusvõistlus 1958.a., luulevõistlus 1959.a., satiiri- ja karikatuurivõistlus 1960.a.

Alates 1960.a. viiakse läbi ka fotovõistlusi. 1961.a. fotovõistlusest võttis osa 26 autorit. Näitust külastas üle 2000 inimese.[2]

Ajaleht otsib uusi teid, et veelgi rohkem lähendada töötajaid ja õppivat noorsugu ajakirjanduslikule tööle. Toimetuse juurde on moodustatud ühiskondlikud osakonnad:

1. Ühiskondlik propagandaosakond - juhataja L. Kuningas
2. Ühiskondlik noorteosakond - juhataja L. Kuningas
3. Ühiskondlik kultuuriosakond - juhataja A. Korp
4. Ühiskondlik põllumajandusosakond - juhataja K. Alliksoo
5. Ühiskondlik tööstusosakond - juhataja L. Raudsepp
6. Ühiskondlik raadiosaadete toimetus - juhataja M. Murro [3]

---

1) "Pärnu Kommunist", 1957, nr. 18.
2) "Pärnu Kommunisti" arhiiv, Fotovõistlused, lk. 1-24.
3) "Pärnu Kommunisti" arhiiv, Massilise organisatsioonilise töö kaust, lk. 72.

Toimetuse juures töötab praegu kirjasaatjate kool 25 alalise kuulajaga,[1] žurnalistikaring 35 alalise kuulajaga,[2] fotosektsioon 50 alalise osavõtjaga.[3] Ajalehe toimetuse organiseerimisel antakse saateid kohaliku raadiosõlme kaudu 5 korda nädalas.

Kuna Pärnu on üleliidulise tähtsusega kuurortlinn, siis pöörab ajaleht suurt tähelepanu ka kuurordi küsimustele. Seda on märgitud ka keskajakirjanduses. Nii kirjutab "Pravda" "Pärnu Kommunisti" kohta, et ajaleht teatab regulaarselt lugejatele, mida uut toimub kuurordis. Tema veergudel avaldatakse intervjuusid kuurordi töötajatega.[4]

Ajalehetoimetus on teinud palju ühiskondliku aktiivi kaasatõmbamiseks ja rakendamiseks. Kahjuks ei ole seni küllaldaselt valgustatud kultuurharidustööd. Vähe on analüüsivat ja abistavat kriitikat kultuurhariduslike asutuste ja nende korraldatud ürituste kohta. On selge, et toimetuse koosseisulistest

---

1) "Pärnu Kommunisti" arhiiv, Massilise organisatsioonilise töö kaust, lk. 1-3.
2) Samas.
3) Samas.
4) Balti rannikul. "Pravda" 1961, nr. 197 (15687).

töötajatest ei jätku kõikjale. Julgemini on vaja toetuda ühiskondlikule akviivile.

R a a m a t u k o g u d

Kodanliku korra tingimustes pöörati raamatukogudele suhteliselt vähe tähelepanu. Raamatufondid kasvasid aeglaselt, kasutajate arv oli väike.

1939.a. oli Pärnu Linna Avalikus Raamatukogus 10732 köidet.[1] Aasta jooksul tuli juurde 809 raamatut. Kogu tegelikke kasutajaid oli 2297, kuni 20 aasta vanuseid lugejaid 481. Laenutuste arv aastas - 37556. Töötas ka Pärnu Eesti Kooliseltsi Raamatukogu - köiteid 3386, laenutusi aastas 5489. Nimetatud kogu oli koos avaliku raamatukoguga. Köidete arvult järgnes Ehitustööliste Kutseühingu Raamatukogu (köiteid 3649, laenajaid 545, laenutusi 13627), Rääma noorte ühingu "Noorus" raamatukogu (köiteid 2876, laenutusi 5038, laenajaid 189) ja noorte ühingu "Koitla" raamatukogu (köiteid 2191, lugejaid 231,

---

1) Pärnu muuseumi arhiiv, Raamatukogu nr. 4640, Pärnu linnaomavalitsuse 1938/39.a. aruanne, lk. XIX. Ka edasised andmed 1939.a. kohta samas.

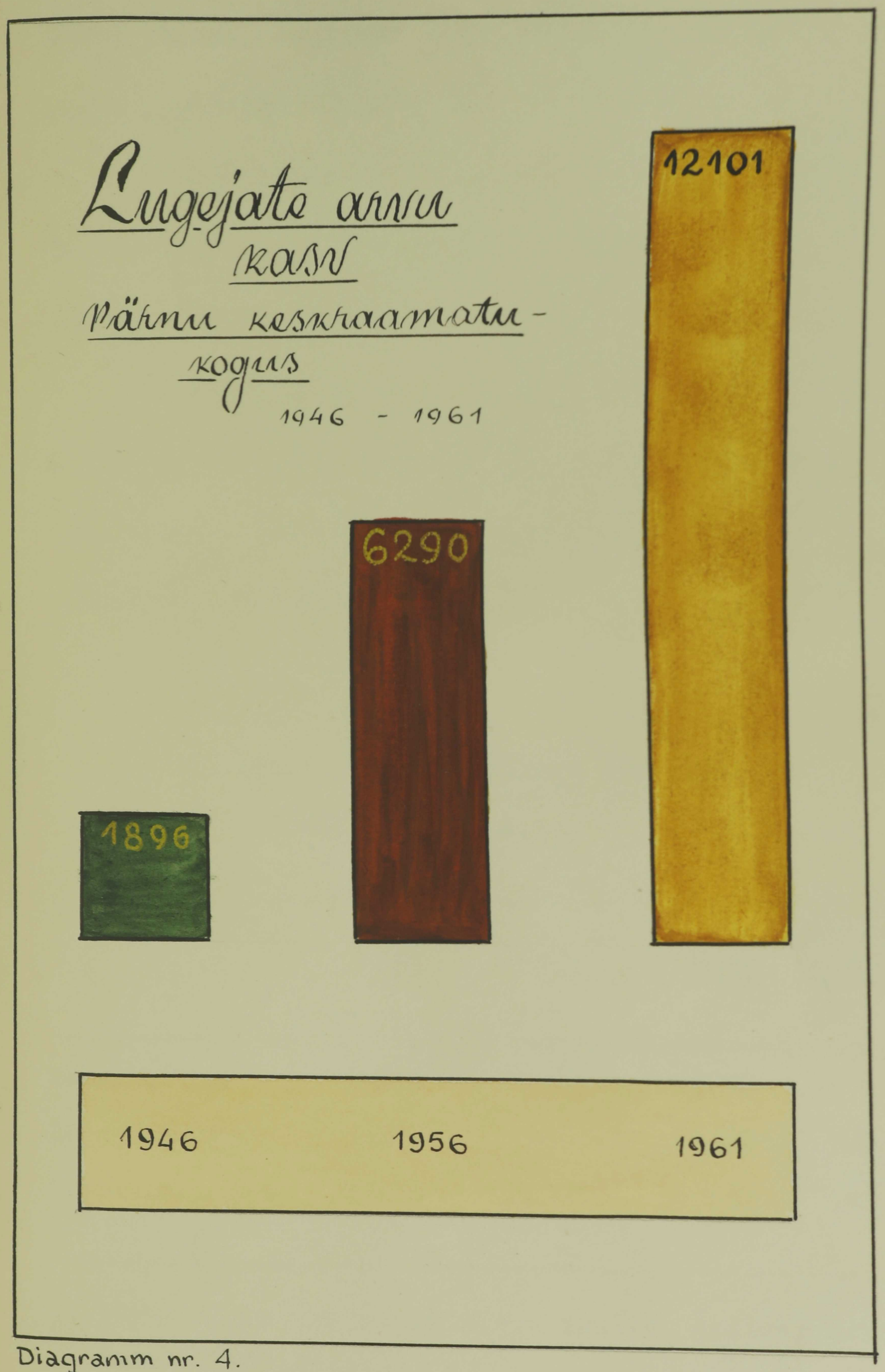

Diagramm nr. 4.

laenutusi 4962). Kokku oli kõigis raamatukogudes 22334 köidet, lugejate üldarv 3262 ja laenutusi 66672. Seega moodustas lugejate arv elanikkonna üldarvust 15%.

Nõukogude korra ajal avanesid kultuuriasutuste, nende seas ka raamatukogude ees hoopis uued tööperspektiivid.

Kommunistliku ühiskonna inimeste tõeliseks kasvatajaks on muutumas Pärnu Linna Keskraamatukogu. Tema töömahu järjekindlast suurenemisest kõnelevad selgelt alljärngevad näitajad:

Tabel nr. 11 [1]

Pärnu Linna Keskraamatukogu töö näitajad
1946. - 1961.a.

	1946	1956	1961	Kasvu % 1956-1961
Raamatufond	20242	39194	64300	164
Lugejate arv	1896	6290	12101	192
Laenutuste arv	60235	163327	229381	140

1) Pärnu Linna Keskraamatukogu arhiiv, Aastaaruannete kaust 1946-1961.

Nagu ülevaatest nähtub, on keskraamatukogu töönäitajad aastast aastasse paranenud. Ligi 3-kordseks on kasvanud 1961. aastaks raamatufond ja rohkem kui kuuekordseks lugejate arv, võrreldes 1946. aastaga. Raamatuid laenatakse üle kolme korra enam. Linna elanikkonnast on seega koondunud keskraamatukogu juurde 33%.

Suurt tööd teevad raamatukogud kirjanduse propageerimisel. Keskraamatukogus on korraldatud 1961.a. jooksul 40 näitust, 16 kirjandusõhtut ja antud 14 bibliograafilist ülevaadet, 5 lugejate konverentsi, 2 loengut, 3 vestlust-loengut.[1] Eriti huvitavateks kujunesid temaatilised õhtud "V. I. Lenin kunstis ja kirjanduses" ja "Teadus ja usk maailmaruumi ehitusest".

Raamatukogu töökas kollektiiv otsib ise kontakti töötajatega. Praktiseeritakse ja populariseeritakse uusi töövorme. Asutustes ja käitistes tegutsevad rändraamatukogud. Lugejate seas on rohkem töölisi. Kui 1959.a. oli lugejate üldarvust töölisi 26,4%,

---

1) Pärnu Linna Keskraamatukogu arhiiv, Aastaaruannete kaust, lk. 43

siis 1960.a. - 28,4%.[1] Linnas tegutsevad veel Rääma, Ülejõe, laste raamatukogu ja 29 ametiühingu raamatukogu. Kogud on veel 1., 2., 3. sanatooriumi ja kalurikolhoosi "Jahta" juures. Kokku oh linnas 38 raamatukogu ning nende fondides 243304 köidet.[2] Sellele lisandub veel 35317 köidet koolide raamatukogudes.

Seega tuleb Pärnus kokku 43 raamatukogu 342921 köitega, kodanlikul ajal oli ainult 5 raamatukogu 22334 köitega.

Ülaltoodust mähtub, et raamatukogude korralduses valitseb linnas aga ka suur killustatus. Oleks õigem koondada nad kõik ühisesse tsentrumi. See peaks olema linna ametiühingute keskkultuurimaja juures. Sealt saaks saata rändfondid asutustesse ja ettevõtetesse vastavalt tellimistele. Praegu aga seisab hulk teoseid arvukais ametiühingute raamatukogudes kasutamata. Kartoteekide olemasolu seal, kus soovitakse laenata raamatuid, võimaldaks keskuse kaudu täita lugejate soove operatiivsemalt. Seoses sellega väheneksid tarbetud

---

1) Pärnu Linna Keskraamatukogu arhiiv, Aastaaruannete kaust, lk. 31-37.
2) Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Kultuuriosakonna arhiiv, Aastaaruannete kaust nr. 3, 1961.a., lk. 32.

kulutused kirjandusele iga raamatukogu kohta eraldi. Paistab silma, et suhteliselt väike on teoste arv koolide raamatukogudes, kus tuleb 6,6 raamatut õpilase kohta.

M u u s e u m i d

Pärnu muuseumile pandi alus 1896.a., mil kinnitati Pärnu Vanaaja Uurimise Seltsi (Die Alterdumforschende Gesellschaft zu Pernau) põhikiri.[1] 1908.a. sai muuseum ruumid Elevandi t. 7. Kodanliku korra aastail oli muuseumi töö kaunis süstematiseerimata ja piiratud. Nii oli muuseum avatud vaid mõned tunnid pühapäiviti. 1940. aastal, mil taastati nõukogude võim, muuseum natsionaliseeriti, tema varad muudeti rahvale kättesaadavamaks ning töö seati kindlamale metodoloogilisele alusele. Pärnu muuseumiga ühendati ka Tori etnograafiline muuseum. Kui kodanlikul ajal töötas muuseumis üks inimene ½ tööjõuga, siis natsionaliseerimise järele tõusis palgaliste töötajate arv 4

---

1) Eesti NSV Muuseumid, Tallinn, 1961, lk. 328.

peale.[1]

Suure Isamaasõja puhkemine ja Saksa fašistlik okupatsioon aastail 1941-1944 katkestas muuseumitöö. 23. septembril 1944.a. süütasid taganevad saksaväed muuseumihoone. Tulekahjus hävis suurem osa varadest, sealhulgas 1839 eksponaati etnograafia, kultuuriloo ja kunsti osakonnast ning 5000-köiteline raamatukogu.[2] Hävinenud eksponaatide hulgas oli ka A. Adamsoni töid.[3] Põlesid ära ka Pärnu evakueeritud Narva linna raamatukogu 8000 köidet.[4] Kohaliku partei maakonnakomitee kaasabil toodi Kihlepa koolist tagasi sinna sõjaajaks evakueeritud varad. Muist muuseumi varasid oli viidud 47 km kaugusele Soontagana valda Kõima vallamajja, kus osa neist hävis kastide lõhkumise ja varade laialikandmise tõttu.

21. juulil 1945.a., ENSV 4. aastapäevsl avas uksed ka L. Koidula Memoriaalmuuseum Jannseni t. nr. 37, vanas Ülejõe koolimajas.[5] 8. novembril 1945.a.

---

1) Pärnu Rajoonidevahelise Koduloomuuseumi (lüh. Pärnu muuseumi) juhataja E. Tilga suusõnaline seletus.
2) Eesti NSV Muuseumid, Tallinn, 1961, lk. 329
3) Pärnu muuseumi juhataja E. Tilga suusõnaline seletus.
4) Saksa fašistlike röövvallutajate poolt Pärnu linna muuseumile tehtud kahjud, Pärnu muuseumi arhiiv, raamat nr. 720.
5) Eesti NSV Muuseumid, Tallinn, 1961, lk. 232.

avati Pärnun muuseum uuesti. Praegu on muuseumis kolm osakonda : 1) loodusteaduse- , 2) ajaloo- ja 3) sotsialistliku ülesehitustöö osakond. Kokku on välja pandud umbes 2100 eset.[1] 1950. aastast töötab muuseum rajoonidevahelise koduloomuuseumina.

1961.a. pli siinsetes fondides 21535 eset.[2]

L. Koidula Memoriaalmuuseumis - 1553 eset.[3]

Pärnu koduloomuuseumi ja L. Koidula memoriaalmuuseumi külastavad aastas tuhanded inimesed mitte ainult Eesti NSV-st , vaid ka teistest liiduvabariikidest ja välismaalt.1961.a. käis koduloomuuseumis 18712 [4] ja memoriaalmuuseumis 8118 külastajat.[5] See on keskmiselt vastavalt 51 ja 22 inimest päevas. Võrreldes teiste Eesti NSV muuseumidega , näiteks Rakvere Koduloomuuseumiga , ei saa külastajate arvuga rahule jääda. Rakvere Koduloomuuseumis käis 1961.a. keskmiselt 50 inimest päevas.[6]

---

1) Eesti NSV Muuseumid , Tallinn, 1961,lk. 232.
2) Pärnu rajoonidevahelise koduloomuuseumi arhiiv (lüh. Pärnu muuseumi arhiiv) , Fondide päevik, lk. 1-232 Fotode päevik, lk.1-41.
3) L. Koidula memoriaalmuuseumi arhiiv, Fondide ja fotode päevik, lk.15.
4) Pärnu muuseumi arhiiv , Külaliste raamat, lk. 34.
5) L. Koidula memoriaalmuuseumi arhiiv, Külaliste raamat, lk.34.
6) " Noorte Hääl " 1962, nr. 39.

Võttes arvesse , et iga kuu tutvub Pärnum muuseumidega hulk sanatooriumides puhkajaid organiseeritud korras , suvel lisaks neile arvukad ekskursioonid ning ka seda , et Rakveres on elanikke vähem kui Pärnus siis nende näitajatega ei saa veel rahule jääda. Muuseumide töötajad peavad nägema seda uut , mis kogu aeg on meie ümber ja mis kõige rohkem huvitab inimesi. Ka peaks tegevus kanduma välja oma senistest piiridest lähemale tööstustele , asutustele ja koolidele. Vaja on korraldada rohkem rändnäitusi. On kasutamata laialdane aktiiv piirkonna ajalooõpetajate näol, kes omavad spetsiaalset eriharidust ja võiksid palju kaasa aidata ka muuseumi töös.Seni ei ole kumbki pool selleks initsiatiivi näidanud.

Muuseumil tuleks aktiivsemalt kajastada kommunismiehitamist pärast ajaloolist NLKP XXII kongressi , näidata kommunistliku töö brigaadide teket ja arengut linnas kõike , mis huvitab inimest , kes ehitab aktiivselt uut ühiskondlikku korda.

K e h a k u l t u u r ja s p o r t

Kommunistliku kasvatuse oluliseks osaks on kehakultuur ja sport . Töötajate mitmekülgne kehaline ettevalmistamine omab eriti suurt tähtsust. Kommunistlik ühiskond vajab kehaliselt ja vaimselt tublisid kodanikke . Ei ole mõeldavgi seda saavutada kehakultuuri- ja sporditööd alahinnates.

Kodanlikul ajal Pärnus tegutsenud spordiseltsid olid pidevalt majanduslikes raskustes. Olukord muutus põhjalikult 1940.a. nõukogude võimu kehtestamisega. Endiste spordiseltsides baasil hakkasid tegutsema spordiühingud "Edasi" ja "Vasar", [1] mis ühinesid peagi " Spartaki" nime all. Sporditööd linnas asus suunama 25- liikmeline juhtkond, kuhu kuulusid instruktorid, treenerid, meditsiiniline personal jt.[2] Sportlaste käsutusse anti endine saksa kool. Fašistlik okupatsioon katkestas intensiivse sportliku tegevuse. Lahkudes linnast 1944.a. sügisel süütasid fašistid raskejõustikuhoone.

---

1) " Pärnu Rahva Hääl" 1940, nr. 56.

2) " Pärnu Rahva Hääl " 1940,nr. 22.

Pärast sõda tuli organiseerida algusest peale linna spordielu. Suurt tööd nõudis see spordijuhtidelt (A. Himma, A. Ebrok, T. Sinkel, H. Saar jt.). Sportlaste ühisel jõul taastati linna staadion ja remonditi tribüün, hangiti ruumid raskejõustiklastele treeninguks. Linna koolide õpilaste abiga lõhuti maha sakslaste hobustetallid Lõuna, Vee ja Ringi tänava vaheliselt alalt ning ehitati sinna spordiväljak (praegune lastestaadion). Palju tööd tuli teha ka teiste spordibaaside korrastamisel. Kokku taastati 12 spordibaasi ja väljakut.

1961.a. tegutsesid linna piirides kuus spordiühingut ("Kalev","Dünamo","Lokomotiiv", "Tööjõureservid", "Jõud" ja "Noorus") ning spordiklubid (males, matkamises , jahinduses, kalanduses, purjespordis), [1] liikmete üldarvuga 8435 inimest (vaata tabel nr.13).

Linna sportlased ja kehakultuurlased on koondunud 36 eialasektsiooni.[2] Suuremateks onnkergejõustikusektsioon 1798, võrkpallisektsioon 1907, suusa-

---

1) ENSV Spordiühingute ja -organisatsioonide Liidu Pärnu nõukogu arhiiv (lüh. Pärnu Spordiliidu arhiiv) , Aruanded, 1961, lk.7.
2) Samas , lk. 8

sektsioon 1203 ja malesektsioon 1674 osavõtjaga.[1]

Kodanliku perioodi lõpul paistsid sportlaste hulgast välja ainult üksikud tipud. Praegu on Pärnus 14 meistersportlast ja 2917 järgusportlast.[2] 1956.a. ei olnud linnas ühtegi meistersportlast. Ülevaate järgusportlastest ja nende ettevalmistamisest annab alljärgnev tabel :

Tabel nr. 12 [3]

Ülevaade järgusportlastest ja VTK märgikandjaist 1947 - 1961.a.

	Meister-sportl.	I järgu sportl.	II järgu sportl.	III järgu sportl.	Noorte-järgu-sportl.	VTK-märk-lasi
1947	-	-	16	164	56	264
1956	-	42	211	592	280	575
1961	14	145	605	1525	642	2006

Näeme, et võrreldes 1956. aastaga on 1961. aastaks suurenenud järgusportlaste arv. Nii oli 1956.a. kehakul-

1) Pärnu Spordiliidu arhiiv, Aruanded, 1961, lk. 8.
2) Samas.
3) Pärnu Spordiliidu arhiiv, Aruanded 1955, lk. 1-46.
Aruanded 1960, lk. 1-174.



Foto nr. 11. Kiima "Kiir"



Foto nr. 12. Siseujula

tuurlaste arvust 39,8% järgusportlasi, 1961. aastaks kasvas see protsent 45,2-ni. Asjaolu, et ülla poole kehakultuurlastest on järgusportlased, ei anna põhjust rahuloluks. Lubamatult vähe on veel VTK märgi kandjaid, kuna kehakultuurikollektiivid ei pööra nende ettevalmistamisele tähelepanu.

Rõõmustab see, et linnas on kasvanud meistersportlaste arv, kelledest enamik töötab noortega, andes edasi oma kogemusi. Enim meistersportlasi on Pärnu populaarseimal spordialal - sõudmises, vähe aga niisugusel tähtsal alal nagu kergejõustikus, vaatamata soodsatele meteriaalsetele võimalustele. Tõenäoliselt annab ennast siin tunda võimekate treenerite puudus.

Pärnu linnas elavad ja tegutsevad järgmised meistersportlased: P. Saar - ujumises, H. Tepand ja U. Tomson - mootorispordis, E. Rahu ja A. Koop - jahilaskmises, K. Lehtsalu, A. Nurm ja A. Jeret - jalgrattaspordis, A. Algoja, V. Juurikas, H. Juurikas ja H. Kurvet - aerutamises, Õ. Kukk - akadeemilises sõudmises, A. Tamm - kergejõustikus.

Suur osatähtsus on ka koolide kehakultuuri-

kollektiividel, kuhu kuulub 1954 noort.[1] Koolide osas on intensiivsemat tööd tehtud VTK-märklaste ettevalmistamisel. Nii valmistati 1960.a. ette OVTK-märklasi 450, VTK I astme märgi kandjaid 293, VTK II astme märgi kandjaid 18.[2]

Spordimeisterlikkuse kõrval ei ole unustatud kehakultuuri- ja sporditöö tähtsaimat külge - massilisust, selle kohta annab ülevaate järgmine tabel:

Tabel nr. 13 [3]

Andmed kehakultuuri- ja sporditöö kohta

Pärnus 1956.- 1961.a.

	Kehakult.-kollekt. liikmete arv	Neist naisi	ÜLKNÜ liikmeid	Sektsioonides tegutsejaid	Tootmisvõimlejaid
1956	2826	1415	689	5326	-
1. I 1962	8435	3882	1584	18790	2695

Nagu tabelist nähtub, on 1956.a. kuni 1962. aasta alguseni kehakultuurlaste arv linnas suurenenud

1) ENSV Spordiühingute ja -organisatsioonide Liidu Pärnu Nõukogu arhiiv, Aastaaruanded, lk. 34.

2) Samas.

3) Samas.

Kehakultuurlaste arvu kasv Pärnu linnas

1956 - 1961

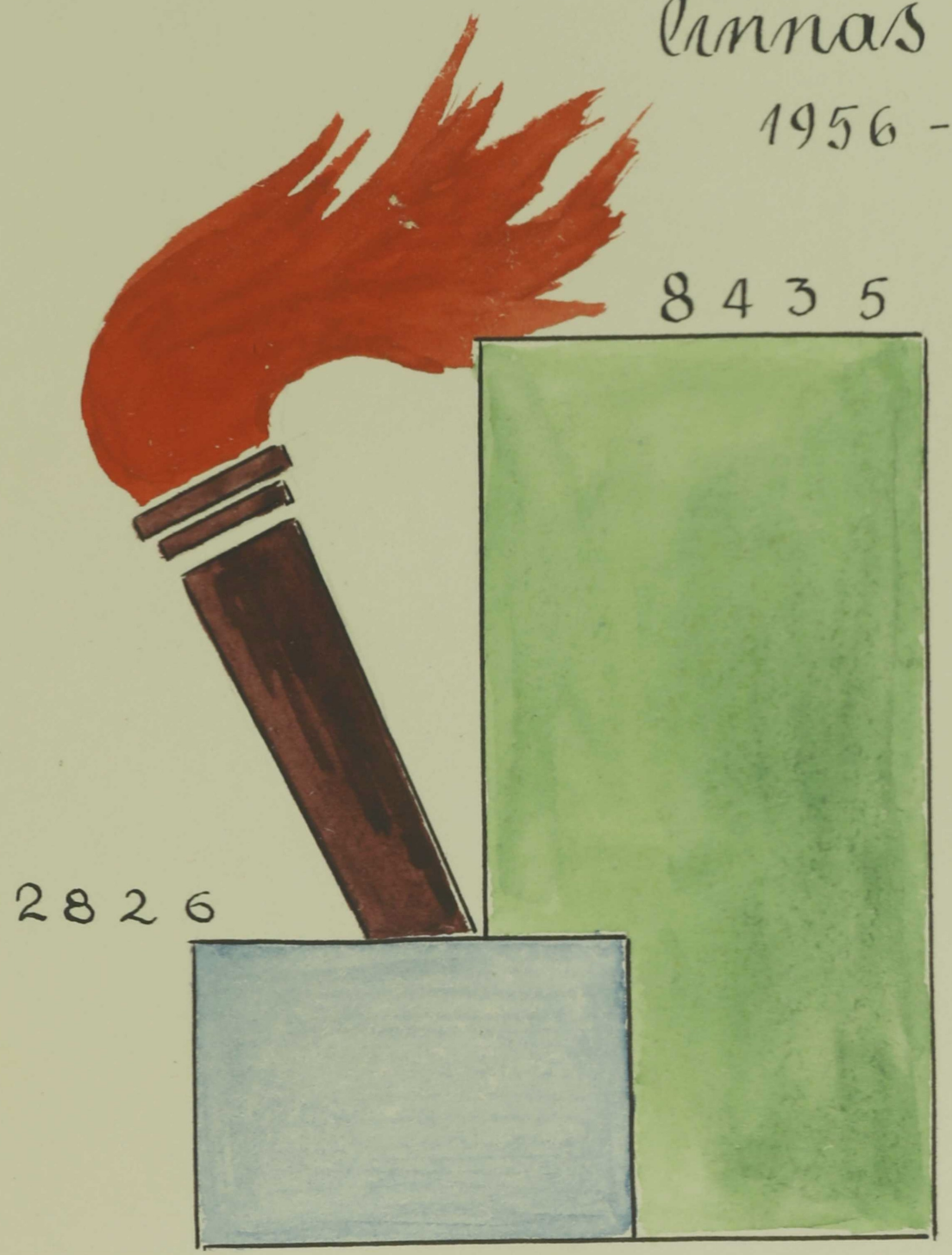

1956 1961

Diagramm nr. 5

ligi 3-kordseks.

1956.a. moodustasid kehakultuurlased linna elanikkonnast 7,7%, 1962.aasta alguseks 17,6%. Kuna 1961. aasta kohta võrdlevaid andmeid vabariigi ulatuses ei ole avaldatud, siis võtame aluseks 1959.a. näitajad. Nende põhjal on vabariigi elanikkonna hulgas kehakultuurlasi 12%. Pärnus on protsendiks 17,2, seega parem kui vabariigi keskmine.[1)]

Massiliseks spordialaks on kujunemas turism. 1960.a. võttis turismimatkadest osa 14209 inimest.[2)] Vabariiklikul matkavõistlusel saadi sel alal esikoht. Eriti aktiivsed matkajad on polikliinikus, kalakonservikombinaadis jm.

Ülaltoodud arvud näitavad, millist suurt osa etendab kehakultuur ja sport töötajate vaba aja veetmisel.

Spordiala edasine arenemine oleks mõeldamatu spordibaasideta. Nii valmis 1961.a. metsakombinaadil

---

1) Vabariigi andmed on võetud: Nõukogude Eesti saavutused 20 aasta jooksul, Statistiline kogumik, Tallinn, 1960, lk. 13 ja 103.

2) ENSV Spordiühingute ja -organisatsioonide Liidu Pärnu Nõukogu arhiiv, Matkasektsiooni kaust, lk. 6.

normaalmõõtmetega staadion. Ülejõe linnaosas lasti käiku Eesti NSV ajakohaseim siseujula, jahimehed ehitasid ühiskondlikus korras jahilasketiiru.

Kehakultuuri- ja sporditööks avanevad eeloleva kümne aasta jooksul veelgi avaramad võimalused. On käimas VSÜ "Kalevi" staadioni kapitaalremont, mis peaks lõppema 1964. aastaks. Pärnu kõige esinduslikum staadion ehitatakse ümber nii, et sellel oleks võimalik korraldada rahvusvahelisi võistlusi. Senise nelja asemel ehitatakse kuus ringrada, lisaks neile veel eraldi soojendusrajad.

Ehituskool nr. 20 püstitab uue võimla, mis kujuneb parimaks linnas ja võimaldab läbi viia ka suuremaid vabariiklikke võistlusi.

Pärnus on loodud kõik võimalused selleks, et tõmmata kehakultuuri- ja sporditööle kaasa veelgi rohkem töötajaid. Kõrvuti massilisusega peab kasvama ka spordimeisterlikkus, eriti tuleb hoolitseda selle eest, et senisest rohkem valmistataks ette VTK-märklasi. Kehakultuuriliikumine peab jõudma iga inimeseni.

Kokkuvõttes näeme, et Pärnu linnas on massilises kultuuritöös ajavahemikul 1956.-1961.a. tehtud

edusamme.

Kuid oleks väär rahulduda saavutatuga. Pärnu linnas on reaalsed võimalused massilise kultuuritöö laiendamiseks juba olemasoleval baasil. Erilist rõhku tuleb panna uue inimese - kommunismiehitaja kultuurilisele kasvatamisele. Kultuuriasutused olgu selle liikumise eesotsas.Kommunistliku Partei juhendid ideoloogilise töö parandamiseks tuleb võtta edasise tegevuse aluseks. Kultuurielu juhtijad peavad olema teadlikud oma ülesannetest. Selleks on Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Kultuuriosakonnal vaja korraldada teoreetilisi seminare, kus arutatakse massilise kultuuritöö küsimusi NLKP programmi alusel.

Partei ja ühiskondlike organisatsioonide ülesandeks on pöörata senisest rohkem tähelepanu kultuuriasutuste töö suunamisele ja abistamisele, näha neis asutustes ja organisatsioonides laiade töötajate hulkade kasvatajat.

Kultuuriasutused omakorda ei tohi eemalduda massidest. Tuleb koondada kõigi kultuuritööga tegelevate asutuste ja organisatsioonide juurde laialdane aktiiv, kelle kaasabil on võimalik ellu viia meie

ajastu peamine ülesanne: kõigi töötajate kasvatamine väärikaiks kommunismiehitajaiks.

III p e a t ü k k

Võitlus nõukogude inimeste kommunistliku elulaadi kujundamise eest Pärnu linnas

Kommunistliku ühiskonna ehitamine on saanud partei ja rahva praktiliseks ülesandeks. Uus ühiskond ehitatakse miljonite tööga, ta kindlustab maailma kõigile rahvastele tööd, vabadust, võrdsust, vendlust, rahu ja õnne.

NLKP XXII kongressi otsused on meie kommunistlik kompass. See kompass annab täpse suuna kogu meie propagandale, agitatsioonile, ajakirjandusele, kinole, kultuurharidustööle, kirjandusele ja kunstile.

Kultuurharidusalal töötajate kohuseks on abistada parteid kommunismiehitamise ülesannete lahen-

damisel ja eriti ideoloogilises töös. Praegune põhiline ülesanne on programmi selgitamine töötajatele.

Poliitharidustööse on käesoleval momendil kaasa haaratud Pärnu linnas 4500 töötajat, neist 3500 parteitut. Linna parteihariduse süsteemis tegutseb 160 poliitkooli, -ringi ja teoreetilist seminari. Võrreldes 1956. aastaga on poliitharidustöö võrk märgatavalt laienenud. 1956.a. peeti õppusi 34 ringis ja 7 seminaris, neist võttis osa 380 kommunisti ja 280 parteitut.[1] 1961/62. õppeaasta jooksul tutvuti linna parteihariduse võrgus NLKP XXII kongressi materjalidega.

Partei linnakomitee juures töötab veel poliitökonoomia aluste õppimise kool kahes grupid - kokku 39 kuulajaga.[2]

Aeg-ajalt korraldatakse ülelinnalisi teoreetilisi konverentse. Nii toimus 1962.a. märtsikuus teoreetiline konverents õpetajatele teemal: "Kommunismiehitaja moraalikoodeks ja nõukogude õpe-

---

1) EKP Pärnu Linnakomitee Agitatsiooni- ja Propagandaosakonna juhataja sm. I. Judini sõusõnalistel andmetel.

2) Samas.

taja." Kolmele plenaarettekandele järgnesid sõnavõtud kümnelt pedagoogilt. Konverentsil arutati praktilisi küsimusi koolide elust seoses kommunismiehitaja moraalikoodeksiga. See andis palju väärtuslikku materjali õpetajate töö edasiseks parandamiseks. Teoreetilised konverentsid on 1962.a. planeeritud veel kalakonservikombinaadis, linaketramis- ja kudumisvabrikus jm.

Parteihariduse töö paremaks korraldamiseks on partei linnakomitee juurde moodustatud ühiskondlikel alustel tegutsev metoodiline nõukogu (15 inimest). Metoodilise nõukogu liikmed külastavad propagandiste ja jälgivad nende tööd. Kohapeal abistatakse õppuste läbiviimisel. Metoodilise nõukogu liikmed üldistavad paremaid kogemusi ja annavad neid edasi noortele propagandistidele.

Ühiskondlikel alustel töötav poliitharidus kabinet on moodustatud ka kalakonservikombinaadis (juhataja A. Pronin). Peale selle viiakse kõikjal tööstustes ja asutustes, koolides ja kolhoosides läbi leenguid, vestlusi, küsimuste ja vastuste õhtuid, temaatilisi õhtuid XXII kongressi materjalide alusel. Eriti intensiivseks on muutunud loenguline töö.

Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühingu Pärnu osakonna 7 sektsioonis tegutses 1961.a. 484 liiget.[1] Kui linnas 1956.a. jooksul peeti 707 loengut, siis 1961.a. tõusis loengute arv 2603-le.[2] Lektorite seas on paljusid spetsialiste. Nii oli 1961.a. lektorite koosseisus 179 pedagoogi, 54 meditsiinitöötajaid, 22 inseneri, 12 zootehnikut, 3 juristi jt.[3] 1961.a. korraldatud loenguist oli rahvusvahelise elu küsimustes 307, teadusalalt 119, riigi ja õiguse alalt 119, NLKP ajaloo alalt 87 jne.[4]

Eriti elavaks muutus loenguline töö NLKP XXII kongressi järel. 1962.a. jaanuaris viidi Pärnu linnas läbi 140 loengut 5500 inimesele, veebruaris 136 loengut 8300 inimesele.[5] Kõigis neis loenguis käsitleti küsimusi, mis on seotud uue ühiskondliku korra - kommunismi ehitamisega. Kuulajate arv näitab, et need probleemid huvitavad inimesi, kuna nad on seotud vahenditult meid ümbritseva elu ja igapäevase tööga.

---

1) Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühingu Pärnu osakonna arhiiv, Aruannete kaust nr. 1.
2) Samas, lk. 3.
3) Samas, lk. 5.
4) Samas, lk. 7.
5) Samas, lk. 7.

Ühing peab võitlema selle eest, et tõuseks loengute tase. Ei tohi esineda halle ja konkreetsete näideteta loenguid. Lektori elav sõna peab andma innustust ja jõudu suurte ülesannete täitmisel.

Pärnu linna parteiaktiivi koosolekus 22. novembril 1961.a. arutati NLKP XXII kongressi otsuste elluviimist. Nagu selgus ettekandest ja sõnavõttudest, asusid kõigi linna tööstuste, ettevõtete ja asutuste töötajad tutvuma NLKP XXII kongressi materjalide ja partei kolmanda programmiga. Paremaid tulemusi on sidekontori, linaketramis- ja kudumisvabriku, tööstuskombinaadi "Säde", autobaasi nr. 7 jt. kollektiividel. Halvemini on õppimine korraldatud lihakombinaadis ja raudteetöötajate hulgas.[1] Samas märgiti ka õnnestunud teoreetilist konverentsi Pärnu III Keskkoolis teemal "Materiaalse tehnilise baasi loomine on partei ja rahva peamiseks majanduslikuks ülesandeks." [2]

Uue inimese kujunemine on keeruline protsess.

---

1) I. Judin, Meie päevade tähtsaim teema, "Pärnu Kommunist" 1961, nr. 138.

2) Samas.

See toimub kasvatuslike, majanduslike, sotsiaal-olustikuliste, poliitiliste ja õiguslike tegurite mõjutusel. Kõiki neid peab kasutama selleks, et arendada inimestes kommunistlikku teadlikkust ning vabaneda kodanliku psühholoogia ja moraali igandeist.

Palju tuleb sel alal teha kultuurharidusala töötajail. Inimestes tuleb arendada sügavad veendumist kommunismi ideedesse, teadlikku suhtumist ühiskondlikesse kohustustesse, ustavust kodumaale, sotsialistlikku internatsionalismi ja patriotismi.

Päev päevalt tuleb otsida teid inimese mõistusse ja südamesse, innustada ja julgustada teda, näidata kätte Kommunistliku Partei poolt seadus eesmärgid ja nende saavutamise teed.

Iga kultuuriaja töötaja peab teadma, et kommunismi saab ehitada tööga ja ainult miljonite tööga.

On vaja kasvatada austust ühiskondliku töö vastu parimate töökogemuste ja näidete varal. Suurt tähtsust omab uus, kommunistlik suhtumine töösse. Pärnu linnas on kommunistlikust liikumisest haaratud 322 brigaadi, 15 vahetust, 28 kollektiivi ja 11 tööstus-

ettevõtet - kokku 6444 inimest.[1] Tootvate tööliste arvust moodustab see 66%.[2] Peale nende võistlevad kommunistliku töö lööklase nimetuse saamiseks 615 inimest. Koos nendega on kommunistlikku töösse lülitunud 72% linna töölistest.

Praktika on juba praegu näidanud, et ettevõtetes, kus valitseb õige suhtumine töösse, on ka plaanilised näitajad head. Nii on Pärnu Autobussi- ja Taksiautopargis 412-liikmelisest kollektiivist seotud kommunistliku töö liikumisega 289. 113 töötajat kuulub kommunistliku töö brigaadidesse. Pärnu Autobussi- ja Taksiautoparki peetakse omas süsteemis kommunistliku liikumise poolest üheks eesrindlikumaks kogu vabariigis.[3] 1961.a. plaani täitis see kollektiiv 16. detsembriks, see on 9 päeva varem kui ette nähtud sotsialistlikes kohustustes. 11 kuuga anti 4600 rubla üleplaanilist kasumit, 11 miljonit reisikilomeetrit sõideti üle plaani. Kõigil linnaliinidel on mindud üle

---

1) Õppida kogemustest, "Pärnu Kommunist" 1962, nr. 26.
2) Pärnu Linna TSN Täitevkomitee plaanikomisjoni esimehe sm. Ratasepa andmeil.
3) L. R a u d s e p p, Eesrindlik juurdub ellu. "Pärnu Kommunist" 1961, nr. 152.

konduktoriteta teenendamisele.[1]

Pärnu Linaketramis- ja Kudumisvabrikus võtab kommunistlikust liikumisest osa 400 inimest, seega 38% töötajate koguarvust. 21 kommunistliku töö löök-last on võistluses kommunistliku vahetuse nimetuse saamiseks. Võistlevad meistrid K. Šajevitš, H. Karotamm, E. Vaino jt.

Pärnu naha- ja jalatsikombinaadis "Kroom" on 8 brigaadi 214 töölisega, kelledele on antud kommunistliku töö kollektiivi nimetus. 12 brigaadi 276 inimesega võistlevad selle saamiseks. Hea tööga paistavad silma Aino Rannaviiru ja Veera Vesmese brigaad, juurdelõikajaist V. Babajevi brigaad.[2] Kõikjal tööstuses võime näha loosungeid: Ära raiska aega kasutult - õpi koolis või kodus! Kui näed, et kaastöötaja jääb maha, abista! Ole taibukas, mõtle, kuidas töötada paremini, loominguliselt! Kogu kollektiiv on need loosungid omaks võtnud, mis väljendub selles, et 1961.a. plaani täitis "Kroom" 110,1%-liselt, võrreldes 1960.a.

---

1) L. R a u d s e p p, Eesrindlik juurdub ellu. "Pärnu Kommunist" 1961, nr. 152.

2) E. K a j a, Neli aastat - neli seitsmepenikoormast sammu. "Pärnu Kommunist" 1962, nr. 25.

plaaniga 127,6%-liselt.[1)]

Ülaltoodud materjalid üksikute ettevõtete kohta näitavad kui suur tähtsus on kommunistliku töö liikumisel ja selle propageerimisel.

Uues töös muutuvad ja arenevad ka inimesed. Seda on vaja arvestada kultuuritöötajail. Neil tuleb leida seniseile vahendeile lisaks uusi, et võiks läheneda igale inimesele ja kui vaja - teda ümber kasvatada.

Elust võetud näidete alusel, parimate kunstiteoste alusel tuleb näidata, kui ilus on inimene töö juures, ükskõik, milline see ka oleks. Ainult loominguline töö on ilus ja ainult loominguline lähenemine tööle võib valmistada rõõmu.

Osata näidata loomingulist algust igas töös, selgitada selle alguse mõtet ja tähtsust - see on iga kultuuriala töötaja peamiseks ülesandeks. Eeltoodut ei saa propageerida vaid eesrindlaste töösaavutuste protsentidega. On vaja avada inimese töö loominguline

---

1) M. S a f i n, Tootmisaasta oli edukas. "Pärnu Kommunist" 1962, nr. 12.

iseloom, üksikute kaudu jõuda välja kogu rahva tegevuseni, õpetada mahajääjaid eesrindlaste kogemuste alusel.

Erilist propageerimist vajab ka ratsionaliseerijate liikumine. Pärnu linna 1100 ratsionaliseerijat esitasid 1961.a. 2298 uuendusettepanekut, millest võeti kasutusele 1613. Aastane sääst oli 485800 rubla. See on 40000 rubla võrra rohkem kui möödunud aastal.[1] 1956.a. esitati Pärnus 602 ratsionaliseerimisettepanekut, seega tunduvalt vähem.

Tohutut tähtsust omab kommunistliku ühiskonna inimese moraalikoodeks ja selle elluviimine. Kui palju sajandeid on inimkond mõelnud inimisiku täieslikkusest, alles XX sajandi 60. aastail loodi Nõukogude Liidus lõpuks tingimused, milles võiks kujuneda välja see isiksus - vaba kõigest halvast ja tagasikiskuvast. See inimene formeerub ja kasvab töös, läbikäimises seltsimeestega, tilk-tilgalt imbudes sellesse uude, paremasse ühiskonda, kuni hakkab vastama kõigile kommunistliku moraalikoodeksi nõudeile.

Moraalikoodeksi propageerimisel on tarvis

---

1) Pärnu Linna TSN Täitevkomitee plaanikomisjoni esimehe sm. Ratasepa andmeil.

vältida samade, ammutuntud tõdede kordamist, tarvis on leida uusi ja huvitavaid teid.

Eriti tähtis on küsimus nõukogude inimese igakülgsest kultuurilisest arenemisest. Liigume ju selle poole, et inimesel jääb üha rohkem aega oma teadmiste ning võimete täiendamiseks ja arendamiseks.

Kuni viimase ajani mõistsime väga kitsalt sõnu - võimete arendamine - pidades silmas vaid inimeste kunstilisi võimeid. Nüüd on selge, et tuleb pöörata tähelepanu mitte ainult kunstilisele isetegevusele, vaid ka loomingulisele tegevusele teaduslikel ja tehnilistel aladel. Peamine on: tõmmata kaasa kõik meie ühiskonna liikmed ühiskondlikku tegevusse.

Tuleb uuesti läbi vaadata Pärnu klubide, isetegevusringide, sektsioonide koosseisud ja neid laiendada. Eelseisvate suurte ülesannete lahendamine eeldab laialdast aktiivi kultuurharidustöös. Püüdkem selle poole, et igaüks leiaks endale armsaima tegevuse, et ta võiks end täiustada sel alal ja kultuuriliselt kasvada. Kultuurielu on väljunud klubide ja raamatukogude seinte vahelt, on muutunud avaramaks ja mitmekesisemaks.

Meie ühiskonna elus tuleb iga päev nähtavale

üha uusi komministlikke jooni. Üheks ilmekamaks neist on ühiskondlike aluste laienemine majandus-, kultuuri- ja ühiskondlik-poliitiliste organisatsioonide tegevuses.

Töö ühiskondlikel alustel on töötajate vabatahtlik, tasuta osavõtt ühiskonna juhtimisest. See kajastab rahvahulkade poliitilise aktiivsuse ja kommunistliku teadlikkuse tõusu, aitab kasvatada inimestes ühiskonna juhtimise harjumusi.

Eriti silmnähtavad on edusammud selles osas partei ja nõukogude tegevuses. Vastavalt siseparteilise demokraatia laienemisele suureneb aktivistide arv, kes teevad parteitööd ühiskondlikus korras. Seejuures väheneb iga aastaga parteiorganite palgaline aparaat. Aktiivi kaasatõmbamise oluliseks vormiks on mittekoosseisuliste instruktorite institutsioon. Instruktorite arvu kasv tugevdab partei linnakomitee sidemeid algorganisatsioonidega ja saab laialdasemalt ja operatiivsemalt mõjutada nii partei liikmeid kui ka parteituid töötajaid.

EKP Pärnu Linnakomitee juurde on loodud näiteks ühiskondlik koolide osakond, mis koosneb juhatajast ja 5 instruktorist. Mittekoosseisulised instruk-

torid on veel olemas propagandaosakonnas - 3, tööstus- ja transpordiosakonnas - 7 ning organisatsioonilises osakonnas - 9.[1)]

Ühiskondlikud alused levivad üha laialdasemalt ka nõukogude tegevuses. Nii töötavad Pärnu Linna Töörahva Saadikute Nõukogu mitmesugustes komisjonides 173 inimest.[2)] Kasvab nõukogude alaliste komisjonide arv ja suureneb nende aktiivsus. Kui eelmises koosseisus oli 10 alalist komisjoni, siis praeguses koosseisus tegutseb 12 komisjoni.[3)] Mittekoosseisulisi osakondi täitevkomitee juurde ei ole veel moodustatud, kuid 1962.a. on see kavas.

Ühiskondlikel alustel töötavad alalised komisjonid, mittekoosseisulised osakonnad ja inspektorid ning muud organisatsioonid kujunevad üha rohkem kommunistliku omavalitsuse võrseteks.

Üldsuse laialdane osavõtt nõukogude tööst võimaldab veelgi vähendada palgalist riigiaparaati ja jõuda nii kaugele, et järjest suurem hulk kodanikke

---

1) EKP Pärnu Linnakomitee sekretäri sm. E. Pihelga suusõnalistel andmetel.

2) Pärnu Linna TSN Täitevkomitee sekretäri E. Laose suusõnalistel andmetel.

3) Samast.

omandaksid juhtimise kogemusi ning töö selles aparaadis lakkaks olemast elukutse.

Ühiskondlike aluste edasiarendamine nõukogude organite tegevuses võimaldab tegelikult ellu rakendada Lenini idee, mille kohaselt iga töötaja täidab vabatahtlikult ja tasuta riiklikke kohustusi. Ühiskondliku töö osa laieneb ja süveneb ka ametiühingute, komsomoli ja teiste ühiskondlike organisatsioonide tegevuses.

Arendada edasi ühiskondlikke aluseid on üks ühiskonna kommunistliku omavalitsuse väljakujunemise vajalikke tingimusi.

Rahvaülikoolid, rahvateatrid, tööstusmuuseumid, rahva kinostuudiod, ühiskondlikud kultuuriosakonnad, ühiskondlikud nõukogud kultuuriasutuste juures - see on uus, mis tuleb juurde kultuuriellu. On vaja laiemalt ja julgemini arendada kultuurialade ühiskondlikku juhtimist, teha igast inimesest kultuuritegelane sel alal, mis talle kõige lähem, kõige kallim.

Kuidas on olukord uute ühiskondlike kultuurivormidega Pärnu linnas? Edukalt tegutseb tervishoiuülikool 198 kuulajaga. Õppused algasid 1961.a. det-

sembrist ja neist võetakse agaralt osa. Hoopis halb on lugu I kultuurimaja kultuurikooliga. Siin olid plaanis loengud kunsti ja kirjanduse valdkonnast. Kuulajaid registreerus 36. Õppused toimusid ebakorrapäraselt, kuna mitmel korral jäid lektorid tulemata halva organiseerimise tõttu. 15. märtsil 1962.a. oli kohal ainult lektor, kuid mitte ühtki kuulajat. Kultuurikooli töö on ilmselt läinud isevoolu rada mööda. 36 inimest kogu linna kohta kultuurikooli jaoks on ilmselt organiseerimatuse tagajärg. On vaja, et linna parteikomitee kontrolliks seda küsimust ja nõuaks vastutavailt isikuilt hoolikat suhtumist. Mis puutub rahvateatrite moodustamisse Pärnu linnas, siis on siin suureks raskuseks ruumipuudus ja ka organiseerimatus. Lagunes küllaltki võimekas näitering Pärnu II kultuurimaja juures. Aastaid tegutseb edukalt kohaliku tööstuse ja kommunaaltööliste ametiühingu Pärnu klubi näitering. Ringil oleksid kõik eeldused muutuda rahvateatriks, kuid takistuseks on jällegi ruumipuudus. Etendusteks kasutatakse draamateatri ruume teatri puhkepäevadel ja ka see on juhuslik. Rahvateatrid registreeritakse vaid regulaarsete esinemisvõimaluste olemasolu puhul.

Täiesti reaalsed võimalused on tööstusmuuseumide loomiseks. Kindlasti leidub igas tööstuses inimesi, kes oleksid nõus selle enda hooleks võtma. Võiks kasutada ka pensionäride abi. Seda aga tehtud ei ole. Mitmes Pärnu tööstuses ja asutuses on hakanud tegutsema kinoamatöörid. Töö otstarbeka ja süstemaatilise organiseerimise korral tuleks edaspidi moodustada Pärnuse ka rahva kinostuudio. Nagu näeme on ees veel küllalt organiseerimistööd. Kultuuritöö juurde tuleb eelolevail aastail tuua üha rohkem inimesi, kes veedavad siin kasulikult oma vaba aega.

Kultuuri arendamisel on veel üks oluline külg. On inimesi, kelledes on vaja äratada huvi tehniliste avastuste, uute muusikaliste teoste - kõigi kultuurisaavutuste vastu, et neis tekiks soov mitte ainult vaadata filmi, vaid ka arutada seda, mitte ainult lugeda läbi raamat, vaid ka saada aru tema kunstilistest väärtustest ja puudustest. Töö niisuguste inimestega ei ole sugugi kerge. Tuleb omandada eesrindlikelt töölistelt teadmisi. Tänapäeval ei ole enam häbi õppida häälide juustega. Meie päevil on kõige häbiväärsem mitte tunnetada elu pulssi, sõrkida tema

sabas.

Mitmetes tööstusettevõtetes pööravad juhtkonnad ja ühiskondlikud organisatsioonid suurt tähelepanu kvalifikatsiooni tõstmisele. 1961.a. lõpetasid tehnilise miinimumi kursused Pärnu Linaketramis- ja Kudumisvabrikus 200 töölist. Töölisnoorte koolis õpib 39 noort, sama palju omandab teadmisi Tallinna Kergetööstuse Tehnikumi mittestatsionaarses osakonnas. Kõrgematesse õppeasutustesse saadeti vabriku kulul statsionaarselt õppima 7 töötajat. Pidev kvalifikatsiooni tõstmine on kindlasti ka üks tegureid, mille tõttu linaketramis- ja kudumisvabrik täitis 1961.a. plaani 104,1%-liselt.[1)]

Pärnu Masinaehituse tehase üks kolmandik noortest õpib kohalikus töölisnoorte keskkoolis. Peale selle on instituutides ja teistes kõrgemates õppeasutustes 18 tehase töötajat. Ainult "viitele" õpib õhtukeskkoolis valaja R. Hordo, häid hindeid saavad ka valutsehhi vanemmeister U. Nurmoja, gaasikeevitaja V. Rulli jt. Teaduste kandidaadi kraadi taotleb peamehaanik S. Hiidma.

---

1) M. S a f i n, Tootmisaasta oli edukas, "Pärnu Kommunist" 1962, nr. 12.

Tehnikaosakonna juhataja I. Abakumov lõpetas 1961.a. kaugõppe teel Moskva kõrgemas õppeasutuses korraga kaks fakulteeti. Kommunistlike noorte initsiatiivil loodi masinatehases ratsionaliseerijate kompleksbrigaad. Kommunistlikud noored V. Tuur, O. Udras, J. Tõnissoo jt. organiseerisid ühiskondlike konstruktorite büroo.[1] Ka masinatehase kollektiiv täitis ja ületas 1961.a. plaani. Peab märkima, et seal hästi on organiseeritud kultuurharidustöö. On sagenenud Pärnu ja Tallinna teatrite ühiskülastused. Kollektiivsetele matkadele ja üritustele tõmmatakse kaasa neid, kes seni on kõigest eemal seisnud. Kahjuks ei korraldata nende ürituste järel omavahelisi arutelusid, millest oskuslikul juhtimisel oleks suur kasu.

Kommunismi ehitamisel tuleb kokku puutuda küsimustega, mis puudutavad isiklikke ja ühiskondlikke huvisid. Seotsialism taotleb, et isiklik huvi ei läheks lahku ühiskonna huvist, aga oleks temale allutatud. Seni, kuni kõigis ühiskonna liikmeis ei ole kujunenud välja täielik kommunistlik teadlikkus, lubatakse

---

1) E. P u i d a k, Loova mõttega noored, "Pärnu Kommunist" 1962, nr. 15.

vaid kollektiivne tegevus. Kui inimese soovid on vastuolus ühiskonna huvidega, on võimalikud ühiskonnavastased üleastumised. Sotsialistlik revolutsioon lõi objektiivsed tingimused individualistlike vaadete hävinemiseks ja kommunistliku psühholoogia kujunemiseks.

Kommunistliku teadlikkuse massiline tekkimine on raskem kui kodanluse kukutamine, ütles Lenin.[1)]

Halastamatult tuleb võidelda kapitalismi iganditega inimeste teadvuses. Osal elanikkonnast säilivad need veel kaua, kuna nende ületamise protsess on pikk ja keeruline.[2)] Oleks vale dadata, et see toimuks omapead kui protsess, mis järgneb majanduslikule ümberkujunemisele. Kogu meie partei ja riigi ideoloogiline töö peab arendama välja nõukogude inimeste uusi omadusi, kasvatama neid kollektivismi ja tööarmastuse, sotsialistliku internatsionalismi ja patriotismi, uue ühiskonna kõrgete moraalipõhimõtete vaimus, mærksis-

---

1) L e n i n, V. I., Teosed, kd. 29, lk. 379-400.
2) H r u š t š o v, N. S., Vestlus Ameerika agentuuri United Press korrespondentidega, "Pravda" 1957, nr. 287.

mi-leninismi vaimus.[1)]

Et jõuda kommunismini, kõige õiglasema ja täiuslikuma ühiskonnani, kus täiel määral arenevad välja vaba inimese kõik paremad moraalijooned, on meil juba nüüd vaja kasvatada tulevikuinimest. Nõukogude inimestes tuleb arendada kommunistlikku moraali, mille aluseks on ustavus kommunismile ja leppimatus tema vaenlaste suhtes, teadlikkus ühiskondlikust kohusest, aktiivne osavõtt tööst ühiskonna hüvanguks, vabatahtlik kinnipidamine inimeste ühiselu põhireeglitest, seltsimehelik vastastikune abi, ausus ja tõearmastus, sallimatus avaliku korra rikkujate vastu.[2)]

Kapitalismi igandid - individualistlikud, ühiskonnavastased vaated ja seisukohad - säilivad NSV Liidus mitte kui traditsioonid ja harjumused, vaid neil on reaalses tegelikkuses mõningane alus, mis hoiab ja toidab, aga vahel arendab ja tugevndab neid seisukohti. Ilma selleta oleks tunduvalt kergem ja kiirem ületada kapitalistlikke igandeid ja kao-

---

1) H r u š t š o v, N. S., NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959-1965. Tallinn, 1959, lk. 53.

2) Samas.

tada neid täielikult inimeste teadvusest - koos sellega likvideerida meie maal kuritegevus. Selleks pidurdavaks aluseks on kapitalistliku süsteemi olemasolu. Kapitalistliku maailma mõjul tekivad üksikutel noortel sotsialismile võõras egoistlik ja individualistlik ellusuhtumine: tahe muuta elu muretuks lõbustuste ahelaks, hoolimatu suhtumine töösse, ühiskonna huvide ignoneerimine, lugupidamatus naiste vastu jne.

Kapitalism ei suuda aga pidurdada nõukogude inimeste kasvamist kommunistlikus vaimus.

Partei XXI kongressil ütles sm. N. S. Hruštšov, et me ei saa ignoreerida kodanliku mõju võimalikkust ja oleme kohustatud võitlema selle vastu, võõraste vaadete ja kommete sissetungimise vastu nõukogude inimeste ja eriti noorsoo hulka.[1] Uue inimese kujunemisel on suur osatähtsus kasvatusel. Tihtipeale mõistetakse seda küsimust väga kitsalt. Kasvatuse piirid ulatuvad kaugemale perekonnast ja koolist. Ükski inimene ei kuulu mitte ainult emale ja isale, vaid ka ühiskonnale ja

---

1) H r u š t š o v, N. S., NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959-1965, Tallinn, 1959, lk. 57.

kogu nõukogude ühiskond peab selle uue inimese kasvatamise eest hoolitsema.[1)]

Väga tähtis on osavõtt ühiskondlikult tootmisest ja tootmiskollektiivi mõju. On vaja luua ühiskondliku sallimatuse atmosfäär nende vastu, kes põlgavad tööd. Pärnu linnas on selle küsimusega tegeldud, kuid mitte veel küllaldasel määral. Seaduslikus korras on linnast välja saadetud 12 kodanikku, kes ei tahtnud teha tööd - elasid parasiitidena.[2)] Väljasaatmist tuleb vaadata kui äärmist vahendit, eelkõige püütagu need inimesed liita kollektiiviga, kelle hulgas nad leiaksid oma koha ühiskonnas. Väärnähtuste korral peab ühiskond ennast aktiivsemalt vahele segama. Ühiskonna mittevahelesegamine "isiklikku" ellu õpetab inimest kontrollimatusele ja karistamatusele, mis viib selleni, et kollektiivist eraldunu paneb toime algul väikesi, hiljem suuremaid üleastumisi kuni kuriteo sooritamiseni.

Inimese kasvatamisel on oluline tema kultuur-

---

1) "Pravda" 1959, nr. 256.

2) Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Miilitsaosakonna ülema sm. I. Abramovi suusõnalistel andmetel.

hariduslik tase. Madal haridus ja arenematud ahendavad huvi edasiliikuva elu vastu, tekitavad individualismi, suurendavad egoistlikke kalduvusi. Säärane inimene ei arvesta, et tema tegevus on vastuolus teistega elementaarseks ühiskondlikuks kooseluks.

Üheks suuremaks paheks, mis eraldab inimest kollektiivist, on joomine. Joodikul kaob huvi töö vastu, loomingu ja kultuurilise eneseharimuse vastu - kõige selle vastu, mis kaunistab inimest. Tuleb meeles pidada, et joomine on eelkõige halva kasvatuse tulemus. Esineb siiski veel kollektiive, kus selle asemel et võidelda alkoholi kuritarvitamise vastu, hoopis harjutatakse inimesi alkoholiga. Joomingutesse tõmmatakse kaasa noori, kes alles asuvad tööle. Seetõttu läheb kaotsi väärtuslikke tööpäevi - esineb tööluuse, kahjustub tervis jne.

Küllaldast kasvatustööd ei ole tehtud selles osas Riiklikus Merepüügibaasis, kalakonservikombinaadis, ehitusvalitsuses jm. Ebaõiget suhtumist ja huligaanide kergekäelist käendusele võtmist on häha isegi sellises tugevas kollektiivis nagu masinatehases. Kollektiivi kasvatav mõju on nõrk olnud ka telliste-

tehases. Ehitusvalitsuse ühiselamutes on olemas vastutavad isikud, kes saavad palka selle eest, et vahenditult tegeleda kollektiivi liikmete kasvatmmisega. Tagajärg ei ole rahuldav. Kasvatustöö jätmine üksikute palgaliste inimeste hooleks ei ole ilmselt õige. Selle küsimusega peab tegelema kogu kollektiiv. Eriline tähelepanu peab olema nende peal, kellede juures esineb väärnähtusi. Kuna suurmmate üleastumiste ja distsiplineerimatuste aluseks on joomine, siis tuleks partei ja nõukogude organeil Pärnu linnas veel kord selle vastu resoluutsemalt välja astuda. Ei saa ütelda, et sellest ei ole räägitud. Võib-olla on juttu olnud rohkem kui vaja. Tundub, et mõnede käitiste ja ettevõtete juhtkonnad on ise läinud puuduste kinnimätsimise teele ja ei suhtu kriitiliselt väärnähtustesse (masinatehas, ehitusvalitsus jt.). Kuna ppaaegu 90% huligaansustest on Pärnu linnas toimepandud ebakaines olekus, siis tuleb erilist tähelepanu pöörata võitlusele joomise vastu. Seda ei saa teha vaid alkohoolsete jookide müügi piiramisega, ehkki ka sellel on küllalki suur tähtsus. Joomise vastu võitlemise mõjukamaks vahendiks on süstemaatiline kasvatustöö.

Peab märkima ka uue ühiskondliku järelevalve-organi - rahvamaleva mitteküllaldast tööd Pärnu linnas. Partei linnakomitee reorganiseeris maleva juhtkonna ja võib loota, et need abinõud parandavad senist ebarahuldavat olukorda. Kavatsetav linna jaotamine mikrorajoonideks asutuste ja käitiste vahel aitab kaasa korra loomisele. Rahvamaleval on meie ühiskonnas suured ülesanded. On arvata, et ta nendega toime tuleb ja juba lähemal ajal likvideeritakse seni ilmnenud puudused, mis olid peamiselt organisatsioonilist laadi. Praegu kuulub Pärnus rahvamalevasse 500 töötajat. Seda suurt jõudu tuleb ära kasutada.

Kokkuvõttes võime öelda, et Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXII kongress pani meie ette suure ja vastutusrikka ülesande - uue inimese, kommunismihitaja kasvatamise.

See kasvatustöö on seda efektsem, mida kollektiivsemalt ja süstemaatilisemalt sellega tegeldakse. Pärnu linnas on juba tekkinud uusi jooni, mida veel ei olnud 1956.a. Partei ja nõukogude organite töösse on haaratud kaasa ühiskondlikud jõud. Ajalehes "Pärnu Kommunist" toimetus töötab kuue ühiskondliku osa-

konnaga. Laiemate hulkade lähendamine riigijuhtimisele ja ühiskonna ette seatud ülesannete lahendamisele suurendab mitmekordselt meie jõudusid.

Muutunud on ka inimesed. Mitte kunagi varem ei ole Pärnu töötavad noored nii haaratud õppimisest kui praegu. Mitmeid on saadetud asutuse kulul statsionaarselt õppima kõrgematesse koolidesse. Pärnu Linnas oli nende arv 1961.a. 32.[1)]

Koos teadmiste kasvamisega muutub suhtumine töösse. Seda tõendab üha laienev kommunistliku töö liikumine. Oma oskused ja võimed seitsmeaastaku ennetähtaegseks täitmiseks annavad ratsionaliseerijad, säästes riigi raha. Selles suunas tuleb hoogsamalt edasi liikuda.

Halastamatut võitlust peab pidama parasitismi, joomise, huligaanitsemisega. Tuleb tõhustada kollektiivide kasvatavat mõju nende suhtes, kes süstemaatiliselt rikuvad käitumise norme ühiskohnas.

Tugevdamist vajab ühiskondlik järelevalveorgan - rahvamaleva.

Neid küsimusi ei saa lahendada lühikese aja

---

1) Autori poolt kogutud andmeil.

jooksul ja need jäävad päevakorda kumminismiehitamise perioodil, kuid aastast aastasse liigutakse suurte sammudega edasi ühiskonna ja tema liikmete kasvatamisel - kommunismiehitajate kasvatamisel.

K o k k u v õ t e

Sotsialistliku kultuuri areng Pärnu linnas ajavahemikul 1956.a. kuni 1961. aastani on olnud sama intensiivne nagu kõikjal mujal meie suurel Nõukogude kodumaal. Alles nõukogude korra tingimustes avanes laiemail töötajate hulkadel võimalus hakata tegelema mitmesugustel kultuurialadel. Ka kodanlikus Eestis olid olemas oma kultuuriasutused ja - organisatsioonid, kuid need teenisid ekspluataatorliku klassi kodanluse huve. Tööliste kultuuriasutused olid sunnitud tegutsema väga piiratud tingimustes ja alalises sulgemise ohus. Kultuurharidustööle eraldati linnas iga aastaga järjest vähem ja vähem toetusi, mille tõttu siis

eksisteerinud organisatsioonid pidid rohkem mõtlema oma olemasolu peale kui laialdasemale tööle.

Nõukogude korra ajal näeme kõigil kultuuri-aladel suurt tõusu. See ei ole mitte ainult lihtne väline muutus , vaid sügav sisuline erinevus võrreldes kodanlusaegse kultuurieluga. Töötavad inimesed hakkasid ise oma elu korraldama , oma liikmeid kasvatama sotsialistliku kultuuri austamise ja arendamise vaimus.

Eriti tähtis sotsialistliku kultuuri arenguteel on ajavahemik 1956. kuni 1961. aastani , mis on seotud suurte sündmustega Nõukogude rahvaste elus , kuna toimusid Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ajaloolised XX, XXI ja XXII kongress.Suure hoo ja entusiasmiga viivad Pärnu linna töötajad nagu mujalgi meie riigis ellu partei ajaloolisi otsusi.

Praegu on peamiseks ülesandeks kommunismi ehitamine. Sellest ei tohi ükski ühiskonna liige kõrvale jääda. Uude ühiskonda astudes peab olema muutunud ka inimene ise. Tuleb vabaneda paljudest igandidest , mille kammitsais me veel oleme. See on pikaajaline ja sugugi mitte kerge protsess inimese teadvuses. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm

näitab kätte õiged teed , mida mööda tuleb liikuda , seepärast peame hoolikalt tundma õppima seda tähtsat dokumenti.

Ajavahemikul 1956 - 1961.a. näeme suuri muutusi Pärnu linna sotsialistlikus kultuuri - ja hariduselus. On juurde ehitatud uus koolihoone ja üle mindud 8-klassilisele koolisüsteemile. Keskkoolides on sisse seatud tootmisõpetus , et õpilased kõrvuti üldhariduslike ainetega omandaksid ka kvalifikatsiooni mõnel tööalal.Kasvatustöö parandamisele aitavad kaasa koolides moodustatud pikapäevarühmad. 1961.a. valmib linnas uus internaatkool 600 õpilasele. Kõik see näitab , kui suuri muudatusi on toonud haridustöösse NLKP kongressid , kuivõrd palju erinevad koolivõrgus aastad 1956-1961 eelmistest. Ühtlasi tekivad uued ülesanded kommunismiehitajate kasvatamisel. Haridustöö otstarbekohasemaks korraldamiseks vastavalt uutele nõudmistele NLKP programmi alusel on tarvilikud järgmised ümberkorraldused :

1. Selleks et tagada normaalsed tingimused koolivõrgus , tuleb juurde ehitada eeloleva kümne aasta jooksul kolm uut koolimaja ja paaviljoni-tüüpi juurdeehitusi teha kahe koolimaja juurde.Õpilased saavad siis õppida ühes vahetuses.

2. Moodustada senise ühe töölisnoorte kesk-kooli asemel kaks keskkooli , et tagada töölisnoorte-le normaalseid õppimistingimusi.

3. Teha selgitustööd lastevanemate hulgas ja moodustada juurde kõigis koolides uusi pikapäevagruppe.

4. Muuta tootmistöö senine korraldus. Kaotada killustatus tootmisõpetusel Pärnu linna koolides. Kinnitada iga kooli juurde mitte rohkem kui 2-3 tööstus-ettevõtet.

5. Tootmisõpetuse kontsentreerimiseks koondada 9-ll klassid eraldi kahte kooli.

6. Pidada mitteküllaldaseks 7 uue laste päevakodu juurdeehitamist Pärnu linnas , kuna see ei rahulda kasvavaid vajadusi.

Kõrvuti organisatsiooniliste ümberkorraldustega tuleb teha suur töö uue põlvkonna kommunistlikul kasvatamisel. See on seda edukam , mida innukamalt lülituvad sellesse töösse õpetajad , mida suuremad on nende teadmised ja oskused. Selletõttu tuleb pidevalt tähelepanu pöörata õpetajate kvalifikatsiooni tõstmisele.

Tulevastele kommunismiehitajatele peab kõige

suuremaks eeskujuks olema nende õpetaja. Loomulikult on selle tõttu suur tähtsus ka õpetajate parteilisusel.

Lühikese ajavahemiku jooksul on palju muutunud ka massilises kultuuritöös. Aastail 1956 kuni 1961 kasvas külastajate arv Pärnu linna teatris , kinodes , kultuurimajades ja teistes kultuuriasutustes. Pärnu linna kultuuriasutuste tööle on suurt mõju avaldanud NLKP kongressid. Sisukamaks on muutunud Pärnu L. Koidula nim. Draamateatri töö. Teater püüab anda saalis istuvaile kommunismiehitajaile lavalt seda , mis teda kõige rohkem huvitab ja erutab. Lisaks sellele avanevad teatri ees uued ja avaramad võimalused seoses uue hoone valmimisega.Pärnulaste sooviks on , et uues teatrihoones alustaks tööd ka muusikaliste lavastuste trupp.

Kahjuks ei saa nimetamisväärseid saavutusi kirjutada kultuurimajade arvele.Praegune kultuurhariduslike asutuste süsteem Pärnus ei vasta enam neile ülesandeile, mille seab üles NLKP programm. Kultuuritöö edasise parandamise huvides oleks vaja :

1. Likvideerida praegusel kujul Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Kultuuriosakond ja muuta see Pärnu Linna TSN Täitevkomitee kultuuritöö ühiskondlikuks osakonnaks. Tõmmata osakonna juurde laialdane ühiskondlik aktiiv ja moodustada ühiskondlikel alustel töötavad sektsioonid.

2. Likvideerida Pärnu I ja II kultuurimaja ja luua Pärnus ametiühingute keskkultuurimaja. Keskkultuurimaja juurde koondada linna parimad isetegevuskollektiivid ja tõsta need profesionaalsele tasemele. Kollektiivide majandamine panna linnas tegutsevatele klubidele ja ka isemajandavale alusele. Tõmmata keskkultuurimaja töö juhtimisse kaasa laialdane töötajate aktiiv, Muuta keskkultuurimaja ka kultuurharidustöö metoodiliseks keskuseks.

3. Keskkultuurimaja asukohaks peaks kujunema uus ehitatav teater-kultuurimaja. Luua juurde uusi klubilisi asutusi eelolleva kümne aasta jooksul. Ühendada selliste asutuste kultuuritöö , mis kuuluvad ühisesse süsteemi.

4. Ehitada vabaõhubaas laulupidude , rahva-

kunstiõhtute ja teiste massiürituste jaoks.

5. Eeloleva kümne aasta jooksul ehitada uus laiaekraankino.

6. Likvideerida killustatus raamatukogude võrgus. Koondada kõik linna raamatukogud ametiühingute kultuurihoone juurde. Luua laialdased võimalused rändfondide kaudu raamatute laenutamiseks kõigis Pärnu linna asutustes ja ettevõtetes.

7. Moodustada koduloomuuseumi filiaal , mis paremini ja konkreetsemalt kajastaks neid suuri muudatusi , mis leiavad aset Pärnus sotsialistliku korra tingimustes. Muuseumil organiseerida süstemaatiliselt rändnäitusi kunstiteoste tutvustamiseks töötajaile. Asutada muuseumi juurde lektoorium. Organiseerida Pärnu linna suuremate tööstuste juurde tööstusmuuseumid.

8. Kehakultuuritöö edasiseks parandamiseks tuleb senisest rohkem tähelepanu pöörata suurema hulga töötajate kaasatõmbamisele kehakultuuri - ja sporditööle. Viia sisse kõigisse ettevõtetesse ja asutustesse tootmisvõimlemine , millest võtaksid osa kõik töötajad. Ehitada ühiskondlikus korras spordiehitusi tööstusettevõtete ja asutuste juurde.

Suurt tähelepanu tuleb osutada töötajate poliitilisele kasvatusele. Tuleb saavutada , et see jõuaks kuni iga üksiku töötajani.

Oluline osa kommunismi ehitamisel on kommunistliku elulaadi kujunemisel. See toimub pikka ja keerulist teed mööda. Suurt tähtsust omab siin massiline kasvatustöö kollektiividee. Ükski kollektiivi liige ei tohi kõrvale jääda ühisest tööst ja tegevusest. Kollektiivi huvid peavad kõrvale tõrjuma kõik selle , mis on egoistlik ja kisub inimest eemale põhilisest - kommunistliku ühiskonna ehitamisest.

Oma tegevuse peavad ümber korraldama organisatsioonid , kes viivad läbi loengulist tööd, muutes selle elavamaks ja seostades konkreetsete ülesannetega.

Kuna uus ühiskond vajab teadlikke ja arenenud inimesi , kasvab iga aastaga nõue töötajate kvalifikatsiooni tõstmiseks. Eeloleva kümne - kahekümne aasta jooksul peab suurenema kõrgema ja keskharidusega tööliste arv linnas. Senisest rohkem tuleb abistada ja juhendada ratsionaliseerijaid.

Ajavahemikul 1956-1961 aastani tekkis tööliste seas uus liikumine , mis sai alguse 1958.a. Moskvas ,

levis aga pea üle kogu Nõukogude Liidu ja ka Pärnu linnas - see on kommunistliku töö liikumine. See liikumine kasvatab töölistes seda uut , mis on vaja kommunismiehitajal. Liikumist on vaja toetada ja veelgi laiendada.

Kahjuks on veel üksikuid inimesi , kes ei leia õiget teed ühiskonnas . Nende kasvatamise peavad kollektiivid võtma endi peale. Tuleb kasutada ära kõik ühiskondlikud mõjutamise vahendid selleks , et võita inimene tagasi kollektiivile. Lakkamatu võitlus parasiitide ja muidusööjate vastu peab muutuma aasta - aastalt teravamaks ja efektiivsemaks. Iga edusamm sel alal tuleb lugeda kollektiivi suureks saavutuseks. Inimene tuleb tuua ühiskonna juurde ja teda selles kasvatada. See on peamine meie võitluses teel kommunismile.

Palju on vaja parandada karahvamalevate töös, et need muutuksid tõelisteks rahvavõimu organiteks - hirmuks neile , kes ei taha austada sotsialistliku ühiselu reegleid.

Need on üksikud küsimused suurel teel. Nõukogude inimesed ja ka Pärnu linna töötajad vaatavad uhkusega vastu uude homsesse - kommunismi , mida nad ehitavad oma käte jõuga.

K a s u t a t u d k i r j a n d u s

1. L e n i n, V. I., Teosed, kd. 29, Tallinn, 1952

2. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Programm, Tallinn, 1961

3. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XX kongressi resolutsioonid, Tallinn, 1956

4. H r u š t š o v, N. S., Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruanne Partei XX kongressile, Tallinn, 1956

5. H r u š t š o v, N. S., NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959-1965, Tallinn, 1959

6. Eesti NSV, Andmete kogumik, toimetanud Tarmisto, V., Tallinn, 1959

7. Eesti NSV Muuseumid, Tallinn, 1961

8. Eesti NSV Sideministeeriumi Ajakirjanduse Liidu Vabariikliku osakonna Informatsioon nr. 4/71, Tallinn, 1962

9. "Endla" teater 1940-1941, Pärnu, 1940

10. Nõukogude Eesti saavutused 20 aasta jooksul, Statistiline kogumik, Tallinn, 1960

11. Pärnu Laulupäeva Teatmik, Pärnu, 1951

12. Pärnu Laulupäeva Teatmik, Pärnu, 196L

A r h i i v m a t e r j a l i d

1. Pärnu Arhiiv

   Fond 87 - Pärnu Näitlejate Ühing
   Fond 119 - Pärnu linna Haridusosakond

2. Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Haridusosakonna arhiiv (lüh. Pärnu HO arhiiv)

   Aastaaruanded 1945/46. õppeaastast kuni 1961/62. õppeaastani
   Aastaaruanded lasteaedadelt (1945/46-1961/62.a.)
   Aruannete kaust 1944/45. õppeaastal
   Koondplaanid, kaust nr. 10
   Sissetulnud kirjade kaust 1940.a.
   Õpetajate nimekiri, kaust nr. 15
   Õpetajate tarifitseerimise kaustad (1944-1961.a.)

3. Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Kultuuriosakonna arhiiv

   Aastaaruannete kaust nr. 3 (1953-1960.a.)
   Aastaaruannete kaust (1953-1960.a.)

4. Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Rahandusosakonna arhiiv

   Aastaaruanded (1945-1955.a.)
   Eelarve 1961.a. kohta

5. NSVL Statistika Keskvalitsuse Pärnu Inspektuuri arhiiv

   Statistilised aruanded, kaust nr. 11

6. Eesti NSV Spordiühingute ja -organisatsioonide liidu Pärnu nõukogu arhiiv

   Aastaaruanded 1960.a.
   Aruanded (1955-1961.a.)
   Matkasektsiooni kaust (1958-1962.a.)

7. Ajaleht "Pärnu Kommunist" arhiiv

Fotovõistlused - kaust (1959-1961.a.)
Massilise ja organisatsioonilise töö kaust (1945-1962.a.)

8. Pärnu muuseumi arhiiv

Fondide päevik (1945-1962.a.)
Fotode päevik (1945-1962.a.)
Külaliste raamat (1955-1962.a.)
Pärnu linna Omavalitsuse 1929/30.a. eelarve, raamat nr. 4658
Pärnu linna Omavalitsuse 1938/39.a. aruanne, raamat nr. 4640
Saksa fašistlike röövvallutajate poolt tehtud kahjud Pärnu Muuseumile, raamat nr. 720

9. Pärnu L. Koidula memoriaalmuuseumi arhiiv

Fondide ja fotode päevik (1955-1962.a.)
Külaliste raamat (1955-1962.a.)

10. L. Koidula nim. draamateatri arhiiv

Aruanded (1945-1962.a.)
"Endla" teater, kavalehed (1945-1962.a.)
Repertuaari nimekiri (1945-1961.a.)
Repertuaari kaust (1945-1961.a.)
Repertuaari registratuuri kaust (1945-1961.a.)

11. Pärnu keskraamatukogu arhiiv

Aastaaruannete kaust (1940-1961.a.)
Aruannete kaust (1945-1961.a.)

12. Kino "Kiir" arhiiv

Aastaaruannete kaust nr. 1 (1953-1961.a.)
Laenatud filmide kaust nr. 6 (1953-1961.a.)
Plaanide ja aruannete kaust nr. 2 (1953-1961.a.)
Vabariikliku alluvusega kinode sotsialistliku võistluse tulemused (1961-1962.a.)

13. Kohaliku tööstuse ja kommunaaltööliste ameti-
ühingu klubi arhiiv

Aruannete kaust (1959-1961.a.)

14. Pärnu kuurordi klubi arhiiv

Aruannete kaust (1953.-1961.a.)

15. Pärnu pioneeride maja arhiiv

Massürituste arvestamise žurnaal (1955-1961.a.)
Statistilised aruanded nr. 1 (1955.-1961.a.)

16. Pärnu laste muusikakooli arhiiv

Kaust nr. 3 (1945.-1961.a.)
Kaust nr. 17 (1945.-1961.a.)

17. Pärnu lastestaadioni arhiiv

Üldkaust nr. 1 (1961.a.)

18. Ehituskool nr. 20 arhiiv

Käskkirjade kaust (1956-1961.a.)

19. Pärnu laste spordikooli arhiiv

Aruanded, kaust nr. 6 (1953.-1961.a.)

20. Pärnu ujumiskooli arhiiv

Aruanded, kaust nr. 1 (1961.a.)

P e r i o o d i k a

"Eesti Kommunist" 1955, nr. 2

"ENSV Teatrid" 1960, nr. 2

"Noorte Hääl" 1962, nr. 39

"Pravda" 1954, nr. 197

"Pravda" 1957, nr. 287

"Pravda" 1959, nr. 256

"Pärnu Kommunist" 1954, nr. 76

"Pärnu Kommunist" 1957, nr. 18

"Pärnu Kommunist" 1958, nr. 73, 80, 83

"Pärnu Kommunist" 1961, nr. 138, 152

"Pärnu Kommunist" 1962, nr. 12, 15, 25, 26

"Pärnu Rahva Hääl" 1940, nr. 22, 56, 67, 69, 76

"Rahva Hääl" 1945, nr. 40

"Sirp ja Vasar" 1953, nr. 51

"Töörahva Hääl" 1945, nr. 8

"Töörahva Hääl" 1949, nr. 80

"Töörahva Hääl" 1951, nr. 81

"Töörahva Hääl" 1952, nr. 88

S u u s õ n a l i s e d s e l e t u s e d

1. A b r a m o v , I. - Pärnu TSN Täitevkomitee Miilitsaosakonna ülem
2. E b r o k , N. - Endise Pärnu turbatehnikumi vanem raamatupidaja
3. J u d i n , I. - EKP Pärnu linnkkomitee osakonnajuhataja
4. L a o s , E. - Pärnu Linna TSN Täitevkomitee sekretär
5. L ä t t , I. - Pärnu Linna TSN Täitevkomitee Kultuuriosakonna juhataja
6. Li n n a k i v i , J. - Pärnu Linna peaarhitekt
7. P i h e l g a s , E. - EKP Pärnu linnakomitee sekretär
8. R a t a s e p , A. - Pärnu Linna TSN Täitevkomitee plaanikomisjoni esimees
9. R o d i o n o v , A. - L. Koidula nim. draamateatri veteran
10. S a a r , H. - Pärnu laste spordikooli direktor 1946- 1952.a.
11. T i l k , E. - Pärnu Rajoonidevahelise Koduloomuuseumi juhataja

Tabelite ja diagrammide nimekiri

Tabeli nr.		
1	Koolide õpilaste ja klassikomplektide arv 1938/39.-1961/62.	lk. 32
2	Õpetajate arvu kasv Pärnu linnas 1944.-1961.a.	lk. 36
3	Tööõpetuse baasid ja tootmisalad Pärnu linna koolidel	lk. 41
4	Pärnu Laste Spordikooli osakonnad ja õpilaste arv neis 1961.a.	lk. 56
5	Pärnu teatri töö näitajad 1952.-1961.a.	lk. 76
6	Kino "Kiir" töönäitajad 1956.-1961.	lk. 84
7	Pärnu I kultuurimaja massiline kultuuritöö 1956.-1961.a.	lk. 90
8	Pärnu II kultuurimaja massiline kultuuritöö 1953.-1961.a.	lk. 93
9	Pärnu kuurordi klubi massiline kultuuritöö 1956.-1961.a.	lk. 96
10	Ajalehe "Pärnu Kommunist" massiline organisatsiooniline töö kirjasaatjate ja lugejate keskel	lk. 113
11	Pärnu linna Keskraamatukogu töö näitajad 1946.-1961.a.	lk. 118

Tabeli nr.

12. Ülevaade järgusportlastest jaVTK märgikandjatest 1947-1961.a. lk. 127

13. Andmed kehakultuuri- ja spordi-töö kohta Pärnus 1956-1960.a. lk. 130

Diagrammi nr.

1. Töölisnoorte keskkooli õpilaste arv 1945-1961.a. lk. 34

2. Õpetajate arvu kasv Pärnu linnas 1944 - 1961.a. lk. 37

3. Ajalehtede ja ajakirjade tellimine iga 1000 elaniku kohta lk.110

4. Lugejate arvu kasv Pärnu kesk-raamatukogus 1946-1961.a. lk. 117

5. Kehakultuurlaste arvu kasv Pärnu linnas 1956- 1961a. lk. 131

F o t o d e n i m e k i r i

Foto nr.

1 Pärnu Kalakonservikombinaat

2 Pärnu Linaketramis- ja Kudumisvabrik

3 Metsakombinaadi suusa- ja puitplaaditööstuse uus hoone

4 Ehituskool nr. 20 uus ühiselamu on valmimas

5 Pärnu ühes kaunimas kohas - Niidu metsas kerkivad internaatkooli hooned

6 Pärnu IV Keskkool

7 Pärnu L. Koidula nim. Draamateatri hoone

8 Kerkivad uue teatri-kultuurihoone müürid

9 Vastvalminud lasteaed Riia mnt. ääres

10 Pärnu II Kultuurimaja

11 Kino "Kiir"

12 Siseujula

S i s u k o r d

S i s s e j u h a t u s lk.2

I R a h v a h a r i d u s e a r e n g

P ä r n u s lk.25

Rahvahariduse olukord kodanliku diktatuuri ajal. Rahvahariduse areng sotsialismi ehitamise perioodil (1940-1956.a.).Rahvahariduse areng 1956-1961. aastail

II M a s s i l i s e k u l t u u r i t ö ö a r e n g P ä r n u l i n n a s lk.67

Teater, kinod , kultuurimajad ja klubid , massilised üritused, ajakirjandus , raamatukogud, muuseumid, kehakultuur ja sport

III V õ i t l u s n õ u k o g u d e i n i m e s t e k o m m u n i s t l i k u e l u l a a d i k u j u n d a m i s e e e s t P ä r n u l i n n a s lk. 136

K o k k u v õ t e lk. 163

Kasutatud kirjandus lk. 172

Tabelite ja diagrammide nimekiri lk. 178

Fotode nimekiri lk. 180

Lisa : Kaart

Teatri, kultuurimajade, klubide ja kinode paiknemine Pärnu linnas

L i s a



Teatri, kultuurimajade, klubide ja kinode paiknemine Värnu linnas